

Studiul Vechiului Testament

Curs An I Pastorală

I. Jertfele: origine, împărțire (holocaust jertfe pentru păcat și culpă și jertfele de pace) și ritualul acestora. Simbolismul și caracterul tipic al jertfelor. Alte acțiuni cu caracter religios.

a. Originea jertfelor Omul este o ființă religioasă care a simțit nevoia să-și exprime credința față de divinitate prin aducerea jertfelor din cele mai alese bunuri personale, exemplu având în acest sens pe Cain și Abel. Iar mai pe urmă pe descendenții lui Set prin invocarea numelui divin (Fac 4) De aceea, originea jertfelor stă în strânsă legătură cu religia a cărei menire este aceea de a-l pune pe om în legătură cu Dumnezeu, izvorul vieții. Jertfele au la bază ideea de adorare a lui Dumnezeu Care l-a creat pe om și față de Care își arată supunere. Ele nu sunt impuse inițial oamenilor, ci aducerea lor izvorăște din dorința lor de a-și manifesta dragostea și ascultarea față de Cel ce i-a adus din neființă la ființă De aceea, aducerea lor are în vedere mai întâi adorarea lui Dumnezeu Care este stăpânul lumii și 1 sc cuvine supunere necondiționată și apoi mulțumirea pentru darurile oferite omului pe care îndrăznește să le ceară mereu pentru asigurarea existenței sale. După căderea în păcat, la aceste jertfe se adaugă și aspectul expiator, omul păcătos fiind conștient de alunecarea în suferințe care se încheie cu moartea de care nu poate scăpa decât dacă Dumnezeu îl iartă și viața lui pământească nu se termină prea repede prin dureri Frica morții îl aduce în fața altarului, ca să aducă jertfe de ispășire a păcatelor care-i slăbesc firea și aceasta se sfârșește prin moarte

Aducerea jertfelor sângeroase pentru ispășirea fărădelegilor confirmă faptul că omul se căiește pentru faptele sale care îl separă de Dumnezeu, că păcatele îl face culpabil de moarte și își pierde sănătatea trupească. Prin ele recunoaște că păcatul l-a îndepărtat de Dumnezeu, izvorul vieții și merită să fie pedepsit cu moartea, pedeapsă pe care nu o va înlătura prin forțele sale ci cu ajutorul lui Dumnezeu. Ele sunt în acest caz un prelude al jertfei Mântuitorului Hristos care va împăca întreaga omenire cu Dumnezeu și va face ca stăpânirea morții să fie zdrobită prin învierea Sa din morți. Sângele animalelor cât ar fi fost de numeroase nu puteau să aducă iertarea și împăcarea deplină a oamenilor cu Dumnezeu. Sacrificiile animalelor în mod simbolic arătau că omul se substituie pedepsei cu moartea prin suprimarea vieții ființelor necuvântătoare Ideea de substituie pune în lumină caracterul simbolic al jertfelor aduse de om. în scopul păstrării legăturii cu Dumnezeu. Creatorul cerului și al pământului. Cel ce îl poate ajuta să dobândească desăvârșirea și viața adevărată, iar el își exprimă prin ele deplina adorare și dependența față de divinitate. Cu alte cuvinte, jertfele sunt aduse numai lui Dumnezeu ca expresie a sentimentelor sale de laudă, mulțumire, cerere și iertarea păcatelor. Acest lucru a mai fost subliniat și în cadrul acțiunilor de cult obișnuite.

Originea jertfelor este în natura omului creat de Dumnezeu și ele sunt specifice omului, singura creatură a lumii văzute care este conștientă, că depinde de

divinitate Inițial .omul înainte de căderea în păcat își manifesta dependența față de Dumnezeu prin ascultarea de porunca divină. Căzând în păcat, sentimentele de dependență față de Dumnezeu le-a exteriorizat prin aducerea jertfelor și invocarea numelui divin. Istoria religiilor adevărate manifestarea oamenilor față de Dumnezeu prin aducerea jertfelor a căror varietate a degenerat din cauza credințelor dualiste și politice. Pentru păstrarea rostului adevărat al jertfelor, a fost nevoie ca în vremea lui Moise să fie promulgate legi divine prin care să se reglementeze manifestarea curată și potrivită credinței monoteiste. Potrivit legii mozaice, jertfele se aduce cu un anumit scop și în loc special de către persoane consacrate Jertfele Legii Mozaice sunt prescrise de Dumnezeu și ele nu sunt o imitație a celor aduse de lumea păgână, așa cum au în cercat raționaliștii să afirme Religia mozaică are la bază noime de credință deosebite de religia politeistă. fapt ce se poate urmări și în cadrul jertfelor aduse de israeliți adevăratului Dumnezeu, nu zeilor produși de imaginația lumii păgâne. Neamurile păgâne au schimbat slava lui «Dumnezeu Celui stricăcios Întru asemănarea cliipului omului celui stricăcios și al pasărilor și al celor cu patm picioare și al târâtoarelor», spune Sf Ap Pavel în Epistola către Romani 1, 23. Această lume idolatră nu are un Dumnezeu personal irascibil, ci o puzderie de zei care nu sunt altceva decât închipuiri omenesti prin care el își personifică puterile sale. forțele naturii și felurile vietăți. Jertfele închinat zeilor care sunt niște imaginații lipsite de personalitate sunt oferite acestora cu scopul de a potoli orice plăcere și a-i câștiga de partea lor. Rostul lor se reduce doar la împlinirea poftelor zeilor, fără a fi vorba de mântuirea sufletului înrobite de păcate. În religiile politeiste a dispărut caracterul etic-moral al jertfelor fiind înlocuit cu cel fizic cosmic prin care sacrificiile sunt mijloace de reîntoarcere a lumii la izvorul ei — natura contopită cu divinitatea Jertfele în mod evolutiv mijloacesc intrarea lumii în realitatea divină naturală și contopirea ei cu divinitatea duce la panteism. După aceste credințe panteiste, lumea trebuie să se reîntoarcă la divinitate, ceea ce jertfele umane se conformează acestui scop. Majoritatea jertfelor păgâne respectă principiul «do ut des», adică dau ca să-nu dai.

Din istoria religiilor, cât și din scrierile sfinte ale Vechiului Testament aflăm că jertfele sunt inerente omului, ca expresie a sentimentelor sale de adorare a lui Dumnezeu. Păcatul a dus în lumea păgână la degenerarea scopului sacrificiilor umane închinat adevăratului Creator al lumii nevăzute și văzute, de formare care a fost prevenită prin descoperirea legilor divine în timpul lui Moise la poporul Israel între jertfele idolatre și .cele poruncile de Legea mozaică există deosebiri radicale, atât cu privire la divinitatea căreia erau închinat, cât și la modul de aducere al lor, primele caracterizându-se printr-un formalism rigid, lipsii de orice sentiment de păcătoșenie, celelalte fiind aduse din inimă curată față de Dumnezeu și nu ca simple acte externe.

Așadar, jertfele sunt expresia credinței omului în Dumnezeu și ele se exprimă în exterior prin sacrificii sângeroase și nesângeroase. Aducerea lor în lumea păgână n-a corespuns scopului de a preamări pe adevăratul Dumnezeu, ci forțele naturii pe care omul păcătos a confundat-o cu Creația ei.

b. Împărțirea jertfelor (holocaust, jertfe pentru păcat și culpă, jertfe de pace). Înainte de a trece la împărțirea generală a jertfelor, menționăm faptul că acestea poartă în limba ebraică diferite nume. În ordine cronologică, primul nume este cel de mindia. Swpov, rcpoacpova, jertfă, nesângeroasă adusă de Cain. Acest nume exprimă în general noțiunea de jertfă și cu timpul va fi utilizat numai pentru sacrificiile nesângeroase. Al doilea termen este cel de «dar» (qorban Lev. 2. 12) care se aduce lui Dumnezeu. Cu acest «dar», așa cum indică și verbul din care derivă (qarab= a se apropia) omul se apropie de

Dumnezeu, indiferent dacă jertfa este sângeroasă sau nesângeroasă. în asiriană — curbanu înseamnă buruiiană, bulgăre.

Ceea ce omul oferă lui Dumnezeu trebuie pus pe altar, ca să fie ars. de aceea a 3-a denumire a jertfelor poartă numele de ardere ('ișše Lev. 2. 11). ceea ce înseamnă distrugere totală prin ardere a materiilor sângeroase și nesângeroase exceptând lichidele. Pentru lichide se folosește cuvântul «libațiune» (nesekh. leș 29.40), întrucât vinul sau uleiul oferit ca jertfă se vărsau pe altar

O altă denumire a darurilor închinat lui Dumnezeu este și cea de «sacrificiu» (zebach. voma, hostia. Fac. 31. 54) de la care vine și numele altarului (mizbeach Fac. 8. 20). Cu timpul, denumirea respectivă s-a folosit pentru jertfele de împăcare prevăzute de Legea mozaică (Lev. 3. 1,6).

Scrierile vchiticstamcncarc mai folosesc cu sensul de jertfă cuvintele «dar» (mattana, leș. 28. 38) care este derivat din verbul «a da» (națiuni) și «predare, înălțare» (teruma, leș. 25, 3), format din' radicalul a înălța (rum). Ultimul termen se utilizează pentru «darul legănat», constând din anumite părți de jertfii sângeroasă sau nesângeroasă închinat lui Dumnezeu și care reveneau preoților (Lev. 7, 14).

Toate jertfele sunt fie din regnul animal sau din cel vegetal de bună calitate din proprietatea sacrificantului. Potrivii Legii mozaice animalele domestice aduse drept jertfă lui Iahv trebuie să nu aibă defecte fizice (Lev. 22. 21—23). să nu fie mai mici de 8 zile (Lev. 22. 27) sau să treacă de trei ani. deoarece vitele mici se sacrificau de obicei dacă aveau 1 an. iar cele mari dacă erau de 3 ani (Dr. V Gheorghiu, Arheol biblică p. 532). După tradiția iudaică defectele corporale se ridică la numărul de 73, față de 11 cât consemna Legea mozaică (Lev. 22. 18— 25). 50 fiind comune omului, iar 23 aparținând numai animalelor Jertfele sângeroase trebuiau să fie integre (tamim) și constau din animale domestice — june (par. ben bakar). vițel (cghel). junincă (para. egla). mici (kcbs). berbec (ajil) oaie (r/Jicl). mioară (kibsa). ied (ghedi). iadă (ghedijia). țap tânăr (atud) sau bătrân (sair). capra (scira), turturele (torim) și pui de porumbei (bene hajjona) Respectarea integrității animalului era un act de respect față de Dumnezeu și ea

simbolizează integritatea spirituală, în același timp integritatea jertfei pricinchipuic jertfa Mântuitorului Hrisios (Maimonides. More ncbuchim. Filo. De animal sacrii idon op. II 238. Teodorei Qu 30 în Lcv. M.S.G. 80. 340. Augusiin. De pec. ori" 32. M.S.L. 44. 403. apud V. Tamavschi. op. cil., p. 532).

Aducerea jertfelor sângeroase se întâlnește și în alte religii Asiro- babilonienii jertfeau animale mici și mari (capre = buhadu. miei = niku, tăun gumakhu), precum și păsări (găini și porumbei). Tot ei sacrificau și animale sălbatice, ca de ex. gazcla (sabitu). Aceștia, ca și sumerienii, hitiții. egiptenii romanii, grecii și alic popoare din antichitate sacrificau animale cu integritate corporală (C. Daniel. Civilizația umeriană, idem. Civilizația hitită în texte. idem. Gândirea egipteană în texte. idem. Gândirea asiro-babiloniană în texte. Hcrodot Istoriei. 2. 38). De asemenea. în cultul lor sunt aduse jertfe omenești așa cum a făcut regele Moabului cu fiul său. cel întâi născut (IV Regi 3. 27) După Sfânta Scriptura jertfele omenești sunt interzise, iar sacrificiul lui Avraam pentru încercarea credinței sale (Fac. 22) confirmă aceasta. Jertfa judecătorului lefta este un caz izolat și neconform cu Legea divină (Jud. 12. 39)

Ca materiale nesângeroase erau folosite : spice de grâu. snopul do or/ grăunțe, untdelemnul de măsline verzi (semen), vinul țjajin) de culoare roșie care se numea sângele strugurilor (dain anavim). pâini de făină aleasă de grâu țsolet) coapte în cuptor (niaalc tanur) pe tavă (al hamma-chabaih) sau în oală de lut (marchçeth). Pâinile, exceptând pe cele 2 aduse la altar în ziua cincizeci mu emu nedospite. Deoarece aluatul era simbolul corupției morale în care intra și mierea (debaș). La aceste jertfe se mai adaugă tămâia (lebona) ca simbol al rugăciunii și sarea (niclach) ca simbol al sfințeniei, curățici.

Materialele pentru jertfele sângeroase și nesângeroase trebuiau să fie, potrivit Legii, de bună calitate și din proprietatea credinciosului israelit obținute prin sudoarea frunții sale.

Sacrificiile prevăzute de Legea mozaică se pot împărți în mai multe părți. Primul criteriu de împărțire se poate face în raport cu Legea divină și ele sunt obligatorii și facultative. Cele obligatorii sunt ordinare și extraordinare, primele fiind aduse în cadrul cultului zilnic de la locașul sfânt, iar celelalte în cazuri speciale.

Din categoria jertfelor facultative sau necompuse de lege, adică lără un ritual anume, fac parte sacrificiile particulare.

Cel de al doilea criteriu are în vedere scopul pentru care sunt aduse jertfele și în această categorie intră : arderile de tot sau holocaustele aduse de cei care simțeau nevoia de a intra în legătura cu Dumnezeu, jertfele de iertare a greșelilor și păcatelor aduse de cei care aveau conștiința și novăției înaintea lui Dumnezeu și jertfele de pace în semn de laudă; mulțumire și cerere.

Ținând seama de persoana care-i revine jertfa, adică având în vedere cel de al

3-lea criteriu, sacrificiile sunt totale — arderi de tot și jertfe pentru păcat, precum

și parțiale — în care o parte din jertfe reveneau preoților pentru a pregăti ospățul sacrificiului (din jertfe de pace).

O altă împărțire a jertfelor are în vedere prezentarea lor în canea Levitic în care apar sacrificiile, ca holocaust și jertfe de pace. fără a fi vorba de ruperea legământului și cele pentru culpă și păcat din cauza încălcării legământului. La acestea mai adăugăm, potrivit Legii divine, sacrificiile sfinte (qodhașjim) cum sunt cele de pace din care se pregătea ospățul sacrificiului ca sacrificii prea sfinte (qodheș qodhașjim) — din care fac parte holocaustele și cele pentru păcat și culpă.

c. Holocaustele sunt cele mai vechi sacrificii care constau din arderea integrală a jertfelor sângeroase și nesângeroase. O astfel de jertfă au adus Cain, Abel, Noe, Avraam și alții în semn de adorare și supunere față de Dumnezeu.

Etimologic, numele acestei jertfe de holocaust (ebr. o la (h). gr. oXoaorw;) vine de la verbul «a înălța, a ridica» (o la (h) Lcv. 1. 3) ceea ce înseamnă că jertfa este o înălțare către Dumnezeu prin arderea totală a materiei închinată Celui Atotputernic — în limba română s-a folosit denumirea grecească de holocaust care înseamnă ardere completă. Fiind un sacrificiu deosebit, ca materie de jertfă erau admise animale și

păsări, cerute de Lege, însă toate de sex bărbătesc în mod excepțional s-a adus drept holocaust și vaci tinere (1 Regi 6. 14).

Pregătirea jertfei din vite mici — miei și iezi. pentru sacrificiu constă din aducerea lor la locașul sfânt, cercetarea de către preot, punerea mâinii pe capul victimei, junghierca. turnarea sângelui la peretele altanului. jupuirea pielii, tăierea cărnii în bucăți, spălarea măruntaielor. Urma momentul arderii pe jertfelnic a animalului în afară de piele și acest sacrificiu era ca o mireasmă mai plăcută înaintea Domnului (Lcv. 1. 1—13). La aceste jertfe se adăuga 1/1» efâ făină de grâu amestecat cu 1/4 hiivunt-delemn și 1/4 hin pentru turnare, cantități de jertfe nesângeroase care se măreau în caz că se jertfea un berbec sau un june (Num 15.

4— 10); Adăsurile nesângeroase se jertfeau parțial afară de cazul dacă holocaustul era adus de un preot. Restul materialului nesângeros revenea slujitorilor de la locașul sfânt.

În cazul în care se aduceau mai multe sacrificii ordinea lor era aceasta: sacrificiul pentru culpă sau păcat, holocaustul și sacrificiul pentru pace Holocaustul era cel mai mult folosit în cultul mozaic. întrucât el se aducea dimineața și seara. în fiecare zi la locașul sfânt și se numea din această cauză și holocaustul veșnic, neîntrerupt (Num. 28, 3—10). Holocaustul zilnic consta din sacrificarea a doi miei. unul dimineața înainte de răsăritul soarelui și celelalte seara (între cele 2 seri-ora 7 Mișna Tamidh 3. 2) când se tămâia jertfelnicul din Sfânta și se aprindea candelabru. Acest holocaust zilnic se deosebea atât la cel adus în zile de sabbat care se dubla prin numărul jertfelor — câte doi miei cât și al adăsurii nesângeroase (2 10 efii Num. 28, 9—10) cât și de cele din zilele de sărbătoare - Paște. Cincizecim. colibe și începutul fiecărei luni calendaristice (Lcv. 16. 3 : 23, 37 ; Num. 28. 11 : 29. 13). Toate holocaustele de până acum formează prima grupă unită a jertfelor publice solemne cerute de Legea mozaică în grupa a doua întră holocaustele particulare care se aduceau în diferite momente la curățirea leuzei după naștere, când aducea la locașul sfânt un miel de un an (Lev. 12. 6), la vindecarea leproșului de boala sa care aducea tot un miel de un an (Lev. 14, 19). la necurăția corporală a bărbaților și femeilor, care în ziua a opta aducea un pui de turturea sau de porumbel ca ardere de tot (Lev. 15. 14—15. 28—30) și la curățirea nazircului când se atingea de cadavre și era obligat în ziua a 8-a să aducă o pasăre — pui de turturea sau de porumbel (Num 6. 10—11) La încheierea votului său nazircul era obligat după Legea mozaică să aducă un miel de un an cu ardere de tot (Num. 6. 13—14).

Potrivit Legii mozaice holocaustele puteau fi aduse și de străini (Lc\ 22. 18) care voiau să asculte de lahe. Nunnănilor mare include și pe cele aduse de regele Solomon la sfințirea templului (III Regi 8, 64) sau cele legate de momente extraordinare ca de exemplu la restaurarea templului în timpul regelui Hishia (II Parai 29, 21) sau la împărtășirea binefacerilor divine, ori în zile de bucurie și tristețe.

Scopul general al holocaustelor este acela de adorare a lui Dumnezeu și prin mijlocirea lor credinciosul se oferă integral lui lahe ca să sfințească și să-l ajute să ducă o viață nouă lipsită de păcate în acest fel holocaustele sunt niște jertfe depline care se aduc zilnic și se dublează în zilele de sărbătoare Momentul principal din ritualul lor îl formează arderea victimei, distrugerea acesteia simbolizând dăruirea deplină a omului față de Dumnezeu pe care îl preamărește și îl se arată devotat. Adorarea și ascultarea adevărată o va aduce însă Mântuitorul Hristos a cărui jertfă sângeroasă a fost prefigurată de holocaustul Jertfa de

pe Cîolgota reprezintă în mod desăvârșit preamărirea Tatălui ceresc de către Fiul său C) Jertfele pentru păcat.

Spre deosebire de holocauste care inițial apar ca niște acte de cult voluntare și abia în timpul lui Moise au fost poruncite de Dumnezeu, jertfele pentru păcat au fost rânduite de Iahve în Legea mozaică cu scopul de a curăți pe omul păcătos trupește și sufletește de intinăciunța păcatelor pentru a se putea împăca cu Dumnezeu. În limba ebraică aceste păcate poartă denumirea specială de «păcat» (chatt'ath Lev. 4, 26 : 5. 6 ; în gr djiapția). Pentru aceste jertfe de curățire a păcatelor comise din neștiință ori din cauza slăbiciunii firii omenești (Lev 4. 2 3) se sacrificau animale de ambele sexe. păsări și unele vegetale. La aducerea lor nu se admitea adaosul nesângeros deoarece ele închipuiau prin natura lor jertfa Mântuitorului Hristos și nu trebuiau confundate cu ceea ce săracii adăugau pe lângă sacrificiile lor. Din materialul nesângeros preotul lua o mână de făină de grâu. cu untdelemn și toată tămâia și le ardea pe jertfelnic ca mireasmă plăcută de pomenire (a/Jkara) a Domnului. Din restul acestui material se făceau pâini nedospite consumate numai de preoți la locașul sfânt deoarece se socoteau sfințenie mare (Lev. 6. 15—17).

Ca și la holocauste. animalul destinat jertfei era adus la locașul sfânt. cercetat de sacrificator care pune mâna pe capul acestuia: momentul punerii mâinii în care se mărturiseau păcatele asupra victimei este înlocuit cu cel al mâinilor bătrânilor când jertfa se aducea în numele poporului. Urma jung hieria animalului, strângerea sângelui într-un vas din care lua sacrificatorul și stropea, apoi ungea anumite părți ale locașului slant. Restul din sânge se turna la poalele altarului exterior (Lev. 4. 18).

Înainte de arderea victimei în afara taberei, sacrificatorul lua din sângele jertfei și stropea de 7 ori spre perdeaua din Sfânta Sfintelor și apoi ungea coamele altarului tămâierii (Lev. 4, 12—18). Pe altarul jertfelor din curtea locașului sfânt se ardea toată grăsimea inclusiv cea de pe măruntaie (Lev. 4. 8—10).

Ritualul jertfelor pentru păcat din ziua împăcării precede sacrificarea unui junc pentru păcatele arhierului și ale preoților leviți (Lev. 16. 11) și a unui țap pentru nelegiuirile poporului (Lev. 16, -21). Cu sângele acestora stropea capacul de deasupra chivotului în partea de răsărit și înaintea lui de șapte ori (Lev 16. 11 15) ca să curățască pe fiii lui Israel de toate fărădelegile lor (Lev. 16. 16). Prin arderea celor două jertfe în mod simbolic omul curățit de păcate adoră pe Dumnezeu și prin mijlocirea lor se restabilește comunitatea cu Dumnezeu. Arderea jertfelor mai simbolizează și distrugerea fărădelegilor în împărăția lui Dumnezeu, de aceea ele au și un caracter tipic, prefigurând jertfa Mântuitorului care ia asupra Sa păcatele întregii lumi și o curățesc prin trupul și sângele Său de toate răutățile. Adevărata purificare n trupului și sufletului omului o \a aduce sacrificiul Mântuitorului Hristos (Evr. 9, 13—16).

Varietatea sacrificiilor pentru păcat include pe lângă jertfele din ziua împăcării și cele de la începutul lunilor calendaristice, la sărbătorile anuale, la sfințirea templului, când a greșit o căpetenie (Lev. 4. 22—23). la curățirea lăuzei după 40 de zile sau 80 de zile dacă a născut iui băiat sau o fetiță (Lev. 12.6). la curățirea neputințelor bărbătești și femeiești (Lev. 15. 14—15. 29—30). la curățirea de lepră (Lev. 14. 13). la curățirea nazireu (Num. 6, 11—21) și la curățirea casei contaminată de lepră (Lev 14. 49— 54). În multe din aceste situații se aduceau ca jertfă și păsări, turturele și pui de porumbei. Cei săraci puteau

aduce păsări în locul animalelor iar în cazul că starea lor materială era precară se admitea și sacrificiu nesângeros care consta dintr-o zecime făină de grâu fără adaosul de tămâie și ulei

Ca materie de jertfă sunt menționate și caprele pentru omul obișnuit din popor care a păcătuit contra poruncilor divine (Lev. 4, 27—30) precum și mielușele de un an (Lev. 14. 10). Gând se junghia o capră pentru curățirea păcatelor, cu sângele victimei se ungeau coamele altarului din curtea locașului sfânt și acest act simbolizează iertarea păcatelor (Lev. 4. 25. 30) Acest ritual era respectat la aducerea jertfelor pentru păcatele comise de o persoană și de o diferă de cel rânduit la 10 Tișri și la sfințirea preoților (Lev. 8. 14—15).

De aici reiese că jertfele pentru păcat se împărțeau în 2 categorii : publice și particulare. Cele din prima categorie se subdivid la rândul lor în jertfe unice - cum au fost cele de la sfințirea preoților, loviților și a locașului sfânt și repetabile — cele de la sărbătorile anuale. Cele din a doua categorie privesc anumite situații în care sunt încălcate poruncile divine de către un arhiereu (Lev. 4. 3—12). obște (Lev. 4. 13—21). principe (Lev. 4. 22—26) sau un simplu membru al comunității israelitice (Lev. 4. 27—35). La acestea se mai include situația când cineva s-a atins de un cadavru (Lev. 5. 2—6). n-a împlinit o făgăduință (Lev 5. 4) s-a curățit de lepră (Lev 14. 16) și de slăbiciunile trupești (Lev 15. 14. 29). a întinat votul nazireatului (Num. 6. 10) și a încheiat această făgăduință înaintea Domnului (Num. 6. 14).

Tradiția iudaică, ținând seama de sângele victimelor care se aduceau sau nu în locașul sfânt, deosebește 2 feluri de jertfe, unele interioare (chattaoth happenimioth), iar altele exterioare (chattaotr hachițonioth Sifra fol 49. I)

Momentele importante din ritualul jertfelor pentru păcat îl formează punerea mâinilor pe capul animalelor în semn de transmitere a păcatelor oamenilor asupra lor și mai ales stropirea și ungerea cu sângele animalelor a obiectelor sfinte ale locașului de cult. mai ales cele din Sfânta Sfințelor unde tronează Dumnezeu și iartă păcatele celor ce au alunecat în răutate. în locul oamenilor păcătoși care prin păcat merg spre moarte suferă această pedeapsă animalele prin sângele cărora ungerea coamelor altarului din exterior simboliza iertarea lor.

Arderea animalului — partea grasă pe altarul din curtea locașului sfânt și restul cărnii în afară cetății, simbolizează distrugerea;! păcatului și revenirea omului în comuniunea lui Dumnezeu îndepărtarea oricărei urme a păcatului se vede și din faptul că vasele de pământ folosite la pregătirea jertfei se spărgeau, iar cele din metal— aramă, se spălau mult cu apă. De asemenea, pătarca veșmintelor cu sângele încărcat cu păcate se înlătura prin spălare.

Precizare;! textului din Levitic «Pentru ce n-ați mâncat jertfa pentru păcat în locul cel sfânt» (10, 17) se referă la jertfele particulare pentru păcate. Din aceste jertfe o parte din trupul animalului nu se ardea și acesta trebuia consumată numai de preoți la locașul sfânt, iar aceste;! sunt singurele persoane consacrate pentru a ierta păcatele oamenilor. Alegerea preoților are drept scop ca prin slujirea lor să fie singurii care pot ridica și curăți păcatele obștii înaintea Domnului (Lev. 10. 17) Prin preoți Dumnezeu săvârșește curățirea oamenilor de păcate (Lev. 7. 7) și întrucât slujesc la locașul sfânt primesc hrana din aceeași materie sacrificială lăv. De aceea, în Legea mozaică se spune : «preotul cel ce săvârșește jertfa cea pentru păcat x-o mănânce în locul cel sfânt» (Lev. 6. 26). Tot în Legea mozaică se mai spune că

«tot cel ce va mânca grăsimea dobitocului, care se aduce jertfă mistuită cu foc Domnului, acela să se stârpească din poporul său» (Lev. 7. 25) pedeapsă ce se aplică și celui ce va mânca sânge (Lev. 7. 27).

Așadar, jertfele pentru păcat au avut un rol important în lupta omului împotriva a păcatului care îl excludea din comunitatea cu Dumnezeu. Repetarea lor pune în lumină pe de o parte ineficacitatea acestora în lupta omului împotriva păcatului, iar pe de altă parte, țin trează conștiința credinciosului de a căuta să se ferească de lucrurile aducătoare de moarte și de a cere milostivirea lui Dumnezeu.

Pe lângă caracterul simbolic, așa cum s-a mai arătat anterior, jertfele pentru păcat au și un înțeles tipic. Ele pricinluie jertfa cea adevărată a Mântuitorului Hristos. adusă o singură dată și pentru întreaga omenire. Numele lor de «sfințenie mare» (Lev. 6. 25) s-a împlinit în Noul Testament.

ti. Jertfele pentru culpă. Pentru a fi deosebite de jertfele pentru păcat, acestea au o nouă denumire ebraică «aşam» care înseamnă «vină». Ca și jertfele pentru păcat și cele pentru vină sau culpă sunt poruncite de Legea mozaică care spune să fie aduse de unele persoane căzute în anumite cazuri de culpă.

Jertfele pentru culpă nu sunt publice, ci ele sunt aduse doar de acele persoane care s-au făcut vinovate de încălcarea, directă sau indirectă a poruncilor divine. Ele se aduc de cel vinovat de violarea proprietății și dreptului divin și uman în următoarele cazuri:

1. Când cineva nu și-a îndeplinit obligațiile religioase, s-a atins de bunurile consacrate lui Dumnezeu (zcciuieli, primii, daruri și a dovedit neîncredere față de Iahve (Lev. 5, 15—16). În această culpă Legea, prevede aducerea jertfei pentru culpă constând dintr-un berbec fără meteahnă prețuit la 2 sicii de argint și restituirea lucrurilor sustrate plus 1/5 parte din valoarea lor care revenea preotului.

2. Când cineva a încălcat una din poruncile divine. Legea îl obligă să se ducă la preot și să jertfească un berbec ca să fie iertat de culpa sa (Lev. 5. 17—19).

3. Când cineva nesocotind poruncile Domnului, făgăduiește față de aproapele bun încredințat, sau fură ceva ori îl înșală pe acesta, recurgând chiar la jurământ strâmb, este îndatorat să restituie orice bun însușit sau să plătească valoarea plus a 1/5 parte din preț. Inculpatul comite în acest caz un delict ca și în situațiile anterioare. Împotriva proprietății aproapelui și indirect împotriva proprietății divine. Pentru culpa sa morală împotriva semenului și a lui Dumnezeu. Legea îi poruncește să aducă jertfă pentru vină un berbec, sacrificat tot de preot (Lev. 6. 2—7. text ebr. 5. 20—26).

4. Legea precizează și a 4-a situație în care cineva se face vinovat față de aproapele său. În acest caz este vorba de comiterea actului de desfrâncare cu sclava sau logodnica aproapelui său. Vină pe care și-o răscumpără jertfa fiind un berbec (Lev 19. 20—22). Jertfa pentru culpă are în vedere vina morală față de proprietatea aproapelui.

5. La vindecarea leproșului. acesta era îndatorat după Lege să aducă în ziua a 8-a de la curățirea lui ca jertfă pentru culpă un berbec și un log de untdelemn ca dar legănat (tenufa) Domnului (Lev 14. 12—13).

6. Jertfă pentru vină se prevede și în cazul când un na/ircu se necurăța prin atingerea lui de un cadavru. Ea constă din sacrificarea unui berbec. (Num. 6. 12).

Motivul care stă la baza jertfelor pentru vină este sustragerea sau violarea proprietății și dreptului divino-uman. delict carc-1 face pe om culpabil înaintea lui Dumnezeu. Inculpatul lezează direct sau indirect dreptul divin, cea ce îl duce la ruperea legăturii cu Dumnezeu și la anu Iarc3 drepturilor sale teocratice în mod indirect leprosul și nazireul comit o defraudarc (maal) față de dreptul și proprietatea divină, de aceea în celelalte patru cazuri arc loc o violare directă și iu ambele situații sc prevede aducerea jertfei pentru vină.

Ritualul jertfelor pentru vină este asemănător, așa cum sc arată in canea Lcvitic (7. 7) cu cel al sacrificiului pentru păcat. Animalul este adus la locașul sfânt unde este jertfit pc altarul arderii de tot (exterior) și cu sângele sc stropește de jur împrejur. Pc altar sc arde numai grăsimea, răunchii și părțile grase de pc măruntaie. Restul din trupul animalelor sc consumă de preoți la locașul sfânt întrucât se considera carnea, jertfă drept sfințenie marc (Lcv. 7. 2 6).

Momentul important al sacrificiului pentru culpă este satisfacerea pe care o dă omul vinovat pentru culpa sa morală cât și restituirea celor însușite de el pc nedrept

Jertfele pentru culpă, ca și cele pentru păcat sunt considerate în mod simbolic drept «sfințenie marc» și ele au un caracter prefigurativ Despre sensul tipic al acestora profețește Isaia când spune că Mântuitorul Hristos își sacrifică viața ca pentru vina noastră (Isaia 53. 10). Luând vina noastră asupra Sa, Fiul lui Dumnezeu prin jertfa de pc Golgota dă o despăgubire sau satisfacere integrală pentru daunele cauzate semenilor noștri în fața lui Dumnezeu între jertfele pentru culpă și cele pentru păcat există deosebiri

- 1 — Jertfele pentru culpă au la bază ideea satisfacerii, sau a restituirii, iar cel pentm păcat expierea păcatelor
2. — Primele sunt numai particulare, celelalte particulare și publice
3. — La jertfele pentru culpă sc aduc numai berbeci, iar la cele pentru păcat animale mici și mari de ambele sexe.
- 4 — Jertfele pentm culpă sc aduc pentru delictul săvârșite împotriva dreptului divin sau al a proapelui, iar cele pentru păcat pentru orice fărădelege comisă din neștiință ori din neglijență (bișgaga).
5. — După Fer. Augustin. păcatul este împlinirea răului, iar delictul înseamnă părăsirea binelui (Quaestionc in Hoptatcuch 1. 3. 20 P L. voi. 34. col. 81), iar după papa Grigoric cel Marc primul înseamnă a face rău. iar al doilea a neglija cele bune (Omil. la Ez. 1. 2.. P.L. . voi. 76. col. 1043).

Din părerile lor rezultă clar deosebirea jertfelor pentru păcat și vină consemnată in Legea mozaică Păcatul și vina sc deosebesc în sensul că. după Origcn. vina se

comite mai ușor decât păcatul (Omil. — 5 la Lev, P.G.. voi. 12. col 453)

Tcodoret de Cir vede în păcat o acțiune voluntară potrivnică Legii, iar în vină o faptă nedreaptă întâmplătoare (Tcodoret de Cir. întreb la Lev P G. voi. 80. col 300).

d) Deosebirea între jertfele pentru păcat și viață se desprinde și din părere;» rabinilor despre cele 2 noțiuni cuprinse în Legea mozaică După Iosif Flaviu păcatul c privit ca o greșeală a omului conștient, iar vina ca ceva care nu se poate dovedi (Antichități iudaice. 3. 9. 3). iar Filo Alexandrinul consider» pe primul ca o faptă potrivnică lui Dumnezeu și a celor sfinte, iar al doilea ca o faptă care lezează pe oameni (De animal sacrif. idon II 247. cf. V. Tamavschi. op. cit., p. 543).

Cu privire la deosebirea între sacrificiile pentru vină și cele pentru păcate s-au emis multe păreri din partea teologilor Toate aceste opinii au în vedere ideea generală că sacrificiile pentru păcat se aduceau de cel ce știa că a încălcat poruncile divine, adică săvârșise un delict prin comitere care atrage pedeapsa iar cele pentru culpă de cel ce din neștiință, fără vină (beșgaga). comisese un delict prin omitere. În ambele situații Legea cerea pentru curățirea lor jertfe sângeroase ca să le distrugă.

d. Jertfele de pace. Specificul lor se desprinde din denumirea ebraică specială de «jertfă de împăcare» (zcbach șelamim. în Sept lisiu soliriul Ouoia aoty)ptou Vulg. hostia pacificorum Lev. 3. I. 9; 4. 10). Sunt cerute de Legea divină și se aduc în mai multe situații, numărul lor fiind mare și ocupând locul al doilea după holocaust.

Termenul special folosit pentru aceste jertfe deriva din verbul «șalem» care se traduce la forma Qal prin. a fi intact, a fi nevătămat, a fi sănătos, a fi bine păstrat a fi complet, a fi desăvârșit, a restaura, a restabili, a reînființa, a restitui, a face. a aduce, a plăti, a se compensa, a răsplăti. La hifil arc sensul de «a desăvârși și de a face sau de a avea pace».

Multitudinea sensurilor cuprinse în radicalul verbului «șalem» implică înțelesul larg al acestor sacrificii pm» care se exprimă lauda, cererea și mulțumirea omului față de Dumnezeu. Legea mozaică menționează 3 feluri a) sacrificii de laudă sau de mulțumire. — cuharisticc pentru cele date oamenilor de Dumnezeu (Zcbach haitodha Levi. 7, 12. gr. BuotOa atveacMț); b). — sacrificii vome (zebach neder, gr. «Gx*î Lev. 7. 16 ; Num. 30. 3) care se aduc când cineva depune un vot. face o făgăduință : c) — sacrificii voluntare sau libere (zebach nedaba. gr exouotov Lev. 7. 16) pentru ca cineva să dobândească binefaceri divine. Toate cele 3 feluri de sacrificii nu se deosebesc printr-un ritual separat sau prin materialul jertfit care consta din animale mici și mari. de ambele sexe și fără meteahnă (Lev. 3. 1. 6), pâine nedospită și dospită, făină de grâu. frământată cu untdelemn (Lev. 7. 11—13). Păsările nu sunt menționate de Legea mozaică probabil că din carnea lor nu se putea pregăti ospățul sacrificial cu care se inchiau

aceste jertfe.

Pentru sacrificiile de pace nu este un ritual separat față de arderile de lot și jertfele pentru păcat și culpă. Astfel, la momentul scurgerii Sângelui preotul ia din el și stropește jertfelnicul împrejur după care ia toată grăsimea și o așează pe lemne ca să fie arsă ca mireasmă plăcută înaintea Domnului (Lcv. 3. 16) Li animalele mici pe lângă grăsună se ardeau și rinichii (Lcv. 3. 15—16). Grăsimea, ca și sângele erau interzise credincioșilor spre a fi consumate (Lev. 3. 17).

La jertfele de pace Legea divină prevede ca o parte din materie să nu fie ars;) ci să fie adusă ca prinos Domnului și aceasta constă din pieptul legănat (cha/c tenufa) (Lcv. 7. 34). spata sau pulpa dreaptă (șoq hajjamin) sau șoldul înălțat (șoq hatteruma) (Num 6. 20) care reveneau preotului slujitor și fiilor săi ca

venit v eșnic (Lcv. 7. 29—35) ce se consuma la lăcașul sfânt (Lev 22. 15) Pieptul legănat era așezat pe brațele celui ce aducea jertfa și acesta împreună cu preotul îl purtau în fața ușii lăcașului sfânt în semn că darul revine lui Iahvc care îl oferă slujitorilor Săi spre mâncare. Un alt dar legănat erau și pâinile din pârga de grâu care erau sfințenie înaintea Domnului (Lev. 23. 20). La jertfele cuharistice prinosul din carne trebuia consumat în aceeași zi (Lev. 22. 30), iar din cel nesângeros se ardea ca amintire (fazkkara), ca mireasmă plăcută Domnului (Lcv 2. 2).

Înțelesul larg al noțiunilor jertfelor de pace arată utilitatea și varietatea lor în cadrul cultului mozaic. O parte din ele și deosebit de importante în cadrul legăturii omului cu Dumnezeu sunt jertfele de laudă a divinității, ritualul în care sunt prezente materii nesângeroase — pâini nedospite, dospite și frământate cu untdelemn, din fiecare reținându-se o parte și dar legănat lui Iahvc (qorban tennua laiahvc. Lcv. 7. 14) și el va reveni preotului sacrificator. Pâine nedospită se aducea și la Cincizecim, când împreună cu ele în număr de două având fiecare câte 2/1 o efii se mai aduceau încă doi miei ca jertfă de mântuire. Toate erau sfințenie mare și reveneau preotului (Lev. 23. 17—20). Sacrificiile nesângeroase formate și din paim dospite prefigurează jertfa cuharistică, sau de mulțumire pe care o va institui Mântuitorul Hristos la Cina cea de Taină. Restul pâinii ca și al dimii se foloseau pentru ospățul sacrificiului. La ospățul sacrificiului al jertfelor de laudă sau de mulțumire (toda) se prevedea ca materiile închinat lui Iahvc să fie consumate toate în aceeași zi, fără a mai rămâne ceva pentru a doua zi (Lcv 7. 15). Dacă ospățul se făcea de la jertfele votive sau voluntare, atunci cele destinate mesei comune amenajată într-un loc curat unde participau membrii familiei sacrificatorului. Icvii, săracii și sclavii, se puteau consuma și a doua zi. În caz că nu se consuma în întregime, restul se ardea a treia zi iar cel ce îndrăznea lotuși, să mănânce ceva din el se considera că a comis un păcat (Lev 7. 17—18).

Trăsăturile generale a sacrificiilor de pace este aceea că sacrificatorul fiind în stare de curăție trupească și suficient de curat să întărească legătura de comuniune dintre el și Dumnezeu și prin arderea lor dorește să rămână în această stare teocratică. Aflându-se în comunitatea teocratică omul consideră un lucru firesc să aducă jertfă de laudă sau mulțumire lui Dumnezeu. Garanția comunității teocratice

este ospățul specific acestor jertfe de laudă, votive și voluntare care sunt mijloace de menținere a legăturii cu Dumnezeu nu numai prin cuvinte ci și prin fapte de jertfă. În pruncul rând lui Dumnezeu 1 se cuvine laudă pentru toate câte a dat omului, de aceea credinciosul israelit se simte îndatorat mai mult față de Iahvc deoarece l-a scos din țara Egiptului și i-a purtat de grijă în cei 40 de ani spre pământul Canaan. Pe lângă această jertfă de laudă a lui Dumnezeu, credinciosul israelit mai aduce sacrificii votive când dorește să slujească în duhul curățici sufletești și trupești și sacrificii voluntare pentru a câștiga bunăvoința lui Dumnezeu în dobândirea unor bunuri folositoare vieții lui. Prin toate aceste jertfe se urmărește păstrarea bunelor raporturi cu Dumnezeu și ele mijlocesc întărirea comunității cu Iahvc. În viitor ele ajută la izbăvirea comunității teocratice de sub puterea păcatului, asigurând în felul acesta mântuirea și păstrarea stării de sfințenie la care este chemat omul credincios și dornic de a asculta și împlini cuvântul dumnezeiesc.

Ideea centrală, a jertfelor de pace se cuprinde în mod special în ospățul sacrificat ale căror materii sângeroase și nesângeroase simbolizează apropierea omului de Dumnezeu. Cele destinate ospățelor sacrificiale sunt închinat lui Dumnezeu și din ele consumă oamenii ceea ce înseamnă că la masa lui

Dumnezeu aceștia participă în calitate de invitați dar cu condiția să fie în stare de curățenie trupească și sufletească. Oamenii sunt oaspeți la aceste mese. sacrificiile pnn care în chip simbolic se urmărește realizarea comuniunii cu Dumnezeu De aceea aceste oște sacrificiale sunt dominate de atmosfera de bucurie. Întrucât cei prezenți considerau că sunt în comunitate cu Dumnezeu. Care le împărtășește acum belșug de daruri din împărăția Sa.

Pe lângă caracterul simbolic, aspectele sacrificiale ale jertfelor de pace au și un evident sens tipic, ele prefigurând sacrificiul euharistic prin care se împărtășesc creștinii cu însuși Trupul și Sângele Mântuitorului Hristos. Sacrificiile de pace prevestesc adevărata împăcare a omului cu Dumnezeu pe care o va aduce Iisus Hristos la plinirea vremii Ele sunt tipul adevăratei mese spirituale și sacramentale la care sunt chemați toți oamenii, acea Cină euharistică pnn care toți se împărtășesc de darurile divine și le asigură pacea cu Dumnezeu în împărăția cerurilor. Prin Sfânta Euharistie se întărește legătura cu Dumnezeu în duhul păcii și omul dobândește nenumărate haruri necesare în păstrarea comunității cu Dumnezeu. Jertfa euharistică din Vechiul Testament este umbra celei din Noul Testament pe care o aduce Fiul lui Dumnezeu și aceasta se poate numi pe drept cuvânt ca adevărat sacrificiu de preamărire a lui Dumnezeu, de cerere, de mulțumire și de împăcare a omului cu Creatorul său Pnn sacrificiul nesângeros — Sfânta Euharistie — se realizează în mod sublim pacea dintre om și Dumnezeu iar bogăția harurilor de care se împărtășesc creștinii sunt garanția împlinirii comunității teocratice și dobândirea mântuirii lor de sub stăpânirea păcatului Cu alte cuvinte Sfânta Euharistie ne ajută la unirea noastră după har cu Dumnezeu devenind astfel fiii Lui care ascultă de poruncile Lui și le împlinesc De acum

înainte suntem casnicii lui Dumnezeu, nu slugile Sale, ceea ce mesele sacrificiale ale Legii vechi au prînchipuit în acest sens.

5. Ritualul sacrificiilor

a. Jertfele sângeroase. Orice dar închinat lui Dumnezeu se aducea după un ritual care era mai dezvoltat la sacrificiile sângeroase față de cele nesângeroase Prin Legea mozaică a fost prevăzută rânduiala lor în mare doar că textele scripturistice nu urmăresc o prezentare asemănătoare slujbelor din tipicul bisericesc. Mențiunile scripturistice ne ajută să urmărim părțile principale specifice sau comune a diferitelor acțiuni culice pe baza cărora se cunoaște modul în care se aduceau jertfele sângeroase și nesângeroase.

Din Vechiul Testament cunoaștem că ritualul jertfelor sângeroase cuprindea cinci momente principale:

a) Primul moment din ritualul jertfelor sângeroase constă din aducerea sau prezentarea animalului la ușa lăcașului sfânt, unde este prezent Dumnezeu (Lcv 1 3). Sacrificatorul trebuia să vină cu un animal fără meteahnă ca să fie bine plăcută jertfa înaintea Domnului (Lcv. 3. 1 ; 9. 2). De aceea el încredința animalul preotului ca să constate integritatea corporală și vârsta acestuia impusă de Legea mozaică. Acum sacrificatorul arată că este pregătit să aducă jertfă înaintea lui Dumnezeu care își revărsa binecuvântarea și binefacerile Sale peste el. El mai arată că este îndatorat să sacrifice lui Iahvc un buu din averea sa și că de bună voie renunță la el în vederea preamăririi lui Dumnezeu.

b) Cel de-al doilea moment îl reprezintă punerea mâinilor de către sarificator (cel ce aducea animalul) la jertfele particulare — arderi de tot, păcat sau pace (Lev. 1. 4 ; 3. 2 : 4. 4 ; 8. 22) sau de bătrânii poporului când se aducea jertfa pentru păcat în numele poporului (Lcv. 4. 15) și de leviți la sfințirea lor (Num 8. 12), ori de arhieriei în ziua împăcării (Lev. 16, 21). Actul punerii mâinilor nu se respecta însă la toate jertfele și în categoria lor intră sacrificiile impuse de Lege — cum sunt — jertfele zilnice de la lăcașul sfânt, mielul pascal, sacrificiile primogeniturii a zccuielii, păgânilor și la păsări.

La punerea mâinilor se scotea în relief intenția sarificatorului de a lăuda pe Dumnezeu și a cerc iertarea păcatelor. Ea simboliza trecerea păcatelor sarificatorului asupra victimei, intenție care varia potrivit scopului cu care se aducea victima. Sarificatorului se substituia prin animalul pe care îi jertfea lui Dumnezeu. Înlocuirea lui cu victima simbolizează pedeapsa pe care o merită din cauza păcatelor sale transmise asupra animalului. Așa cum arată tradiția iudaică (Megilat Joma 3, 8 ; 4, 2 ; 6, 2) la punerea mâinilor sarificatorului va rosti ulterior o scurtă mărturisire a păcatelor pe care și el recunoștea și-i mărturisea căința nădejdea că Dumnezeu îl va curăți de ele (Outrain. De sacrificis 1. c. 15. cl V Tamavschi. op. cil. p. 536).

În chip simbolic punerea mâinilor la animalele aduse ca holocauste însemna

înlocuirea sarificatorului pentru binefacerile primite de la Dumnezeu iar la jertfele expiatorii trecerea păcatelor asupra victimei care moare în locul său și îl purifică de necurăția sa. În sacrificiile de pace punerea mâinilor simboliza faptul că victima devine darul lui Dumnezeu iar sarificatorului își închină întru totul viața Părintelui Ceresc, izvorul vieții, dreptății și binelui. Substituirea unei vieți nevinovate pentru una vinovată pricinluie jertfa Mântuitorului care ia asupra Sa, ca un miel nevinovat (Isaia 53, 7) păcatele lumii ca să o scape de chinurile păcatelor (Isaia 53. 10). În Vechiul Testament prin jertfele sângeroase oamenii prefigurau adevăratul sacrificiu spre sfințire din partea lui Dumnezeu, sarificatorii Legii vechi manifestându-și în chip simbolic dorința de a-și da viața pentru iertarea păcatelor și a trăi numai după voia lui Dumnezeu

Deci, actul punerii mâinilor are un rol important în cadrul cultului divin și el a trecut și în rândurile hirotoniei din Biserică. La sfințirea leviților, punerea mâinilor fiilor lui Israel asupra descendenților din neamul lui Levi (Num. 8. 10) a însemnat recunoșterea lor din partea poporului ca slujitori ai lui Dumnezeu/cu

Momentul punerii mâinilor este un act universal în ceremoniile religioase, de aceea el se întâlnește și la alte popoare — egipteni, asiro-babiloni, romani (Herodot, Istoriei. 2. 39 ; Ovidiu Fasi 6. 160—162. apud V. Tamavschi, op. cil. p 537). Asemănarea formală, inclusiv ideea de substituie pun în lumină caracterul său universal și conștiința păcatului. Credința monoteistă a israeliților face ca acest moment să fie specific religiei mozaice. Conform tradiției iudaice punerea mâinilor nu era admisă de către persoane lipsite de integritate psihică și libertate deplină, așa cum era cazul copiilor, femeilor și sclavilor. De asemenea, străinii se aflau în aceeași situație întrucât nu li se permitea să intre în curtea preoților (interioară) unde se afla altarul jertfelor sângeroase.

c) Momentul al treilea urmează după punerea mâinilor și constă din sarificarea animalului în partea de nord a altarului (Lev. 1. 11). Sarificiul se făcea de cel ce aducea animalul și a pus mai înainte

mâinile pe corpul acestuia (Lev. 3. 8.4. 4 ; 4. 15). spre a fi adus ca jertfă pentru curățirea păcatelor. Dacă la jertfele particulare fiecare își sacrifica victima, la cele publice acest act se săvârșea de către preoți și mai târziu ci vor fi unicii jertfitori pentru sacrificiile comunității și la cele pentru curățirea celui vindecat de lepră. După Lege în ziua de 10 Tisn- Ion kippur. Înjunghierea animalului o făcea chiar arhiereul (Lev. 16, 15). Pentru păsănilor actul înjunghierii consta din frângerea gâtului de către preot și scurgerea sângelui pe peretele jertfelnicului (Lev. 1, 15).

Momentul principal al acestui act era însă scurgerea sângelui în care viața își are sediul (Lev. 17. 11). Prin scurgerea sângelui se împlinea predarea vieții lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor sacrificatorului care este eliberat de pedeapsa morții și se sfințește. Acum se exprimă ideea satisfacției substituției prin jertfirea animalului încărcat cu păcate prin punerea mâinilor. Omul păcătos este conștient de faptul că nelegiuirile sale îi atrăgeau pedeapsa cu moartea pe care o substituie cu cea a victimei. În locul său animalul primește moartea pe care el o merita, de aceea această predare a vieții cuprindea în sine două momente: unul latreutic și altul expiator care în momentele următoare se vor distinge mai mult.

Ca și în momentul anterior și acest act preînchipuie jertfa Mântuitorului Hristos. Care își dă viața pentru iertarea păcatelor oamenilor robiți, de păcate Prin el se prevestește sacrificiul, adevărat prin care oamenilor li se vor șterge păcatele

d) După înjunghierea animalului al cărui sânge era adunat de un preot într-un vas Căgan — Ieșirea 24. 6). urma stropirea jertfelnicului cu sângele (zaraq 'adam — Lev. 1.11) care se făcea în funcție de scopul urmărit de sacrificator la aducerea jertfei Acest act consta nu numai din stropirea cu sânge a altarului din curte, ci și al celui din Sfânta precum și a perdelei de la Sfânta Sfintelor și a Chivotului în ziua împăcării (Lev. 16). De asemenea, cel de al 4-lea moment al jertfelor sângeroase exceptând holocaustul. jertfele pentru culpă și pace întrucât sângele se turna la poalele altarului cuprindea, cum era caz ul jertfelor pentru păcat, actul ungerii cu sânge a coamelor altarului, simbol al atotputerniciei divine. În semn de iertare a păcatelor și a sfințirii sacrificatorului. în ziua de 10-Tişri- prin stropirea și ungera cu sânge a obiectelor sfinte se pecctiua ștergerea păcatelor și împăcarea omului cu Dumnezeu.

Prin acest act este simbolizată ștergerea păcatelor și în el culminează momentul expiator (kippr — Lev. 4. 20) care are loc în toate cele trei părți constitutive ale lăcașului sfânt — curtea-al tarul exterior. Sfânta — altanul interior și Sfânta Sfintelor, tronul îndurării. Momentul principal, cel expiator se îmbină acum cu cel latreutic și el revine spre împlinire numai preotului Prefigurând jertfa Mântuitorului acesta este îndeplinit de Mântuitorul Hristos. prezis de psalmist ca «preot în veac după rânduiala lui Melchisedec» (Ps. 109. 4). Sângele Său expiator este adus o singură dată în cer ca să ridice păcatele oamenilor și să-i sfințească (Evr. 9. 24—28).

e) Cel de al cincilea moment încheie ntualul jertfelor sângeroase și constă din arderea cărnii animalului sacrificat. înainte de a se trece la acest ultim act sacrificatorul jupuia victima, apoi o tăia în bucăți și spăla măruntaiele care erau așezate laolaltă pe jertfelnic. Pregătirea păsărilor pentru ardere constă din scoaterea gușci și frângerea aripilor Focul era pregătit de un preot care mai târziu va face jupuirea, cât și tăierea în bucăți înainte de arderea victimei. Potrivit Legii arderea se făcea după felul sacrificiului — totală (holocaust) sau parțială (jertfe pentru păcat și pace), constând din părțile grase —

toată grăsimea, inclusiv cea de pe organele interne, plus rinichii și coada (Leș 29. 6 ; Lev. 3. 3—4.9. 19) Grăsimea este a Domnului, de aceea nu se oprea nimic din ea întrucât prin ardere se considera drept mireasmă plăcută lui Dumnezeu (Lev. 3, 16). La sfințirea preoților arderea berbecului pentru consacrarea acestora, a fost înlocuită cu fierberea cărnii (leș. 29. 31).

Arderea victimei se făcea numai de către preot (Lev. 3. 11). Mistuirea jertfei prin foc avea loc pe altarul holocaustelor din curtea lăcașului sfânt iar ceea ce rămânea din ea cum era cazul jertfelor particulare pentru păcat se scotea afară din tabără și se ardea iar la jertfele de pace revenea sacrificatoniului pentru pregătirea ospetelor sacrificiale ou care se încheia ritualul.

Toate jertfele se aduceau în stare de curățenie pe altarul din curtea lăcașului sfânt, unde ardea permanent focul sacru, ieșit de la Domnul care a mistuit jertfele sângeroase și nesângeroase aduse de Aaron (Lev 9. 17—24) Același foc sacru a mai coborât din nou din cer la sfințirea templului solomonian când a consumat darurile de pe jertfelnic (II Parai 7. 1). Ca atare, jertfele trebuiau arse în focul sfânt iar altarul era considerat drept masă a lui Dumnezeu (Lev 41. 22 : Mal 1. 7) pe care se aducea mâncarea lui Dumnezeu (Lev. 21. 6) de către preoți (Lev 21. 8) Darurile aduse lui Dumnezeu sunt sfințenie mare din care au voie să mănânce numai preoții (Lev. 21. 22).

Ultimul act al jertfelor sângeroase cuprinde în sine momentul adorării lui Dumnezeu. La toate jertfele sângeroase se adăugau și cantități corespunzătoare de vegetale, plus sare ca semn al legământului cu Dumnezeu și tămâie ca simbol al rugăciunii, care se înalță spre ceruri cu fumul jertfei (Lev 2. 2. 13). Din jertfele nesângeroase se aduceau numai o parte iar restul revenea preoților care le consumau în curtea lăcașului sfânt. În totalitatea lor ele reprezintă un act latruncic prin care omul se predă cu totul lui Dumnezeu și arderea lor înseamnă că a fost primită de Domnul ca mireasmă bineplăcută Lui (reacțiunea laiahv - Lev I. 9). Omul renunță la bunul său și prin arderea victimei se arată pe deplin supus lui Dumnezeu față de Care își exteriorizează sentimentele sale de preamărire a Creatorului, simțăminte exprimate în mod simbolic de fumul jertfei ce se înalță spre ceruri. El dorește prin arderea victimei să laude pe Dumnezeu și în același timp să păstreze legătura cu Ziditorul său. intenție ce stă la baza ospățului sacrificial rânduit la încheierea ritualului jertfelor sângeroase Ospățul sacrificial se pregătea de către sacrificator când se aduceau jertfele de pace deoarece la jertfele particulare pentru culpă sau păcat prinosul și restul cărnii erau consumate numai de preoți la locul curat de la lăcașul sfânt (Lev. 10. 12—14)

Atât ultimul moment în care se face evident actul latruncic cât și ospățul sacrificial. preînchipuie jertfa de pe Golgota și Sfânta Euharistie. Sfânta Taină prin care se asigură comuniunea între om și Dumnezeu precum și îndumnezeirea lui după har.

b. Jertfele nesângeroase. Aceste jertfe nesângeroase ocupă un loc important în cadrul manifestărilor religioase din istoria omenirii și înainte de a prezenta ritualul lor simplu este necesar a cunoaște câteva date generale privind materia jertfită lui Dumnezeu și împărțirea ei.

După Sfânta Scriptură, prima jertfă adusă de om a fost din roadele pământului (Fac. 4. 3). practică care se va repeta ulterior de urmașii acestuia. Ea trebuie să fie oferită lui Dumnezeu din cele mai bune produse obținute de om prin osteneala sa

Sacrificiile nesângeroase în limbajul scripturistic poartă numele de «mincha» care este un «dar» închinat lui Dumnezeu. Inițial era folosit ca termen general de jertfă indiferent dacă era sângeroasă sau nesângeroasă (Fac 4. 4—5) în Legea mozaică cuvântul desemnează însă numai jertfele nesângeroase separate sau ca adaus la cele sângeroase. Această diferențiere se observă chiar din vremea patriarhului Avraam care a fost întâmpinat de regele Melchisedec al Salemului cu pâine și vin (Fac 14 18). materia specifică sacrificiilor nesângeroase. Ele sunt foarte vechi ținând de una din ocupațiile de bază ale omului — agricultura, ca și jertfele sângeroase aduse din animalele sale și au constituit o altă îndeletnicire principală a sa — păstoritul.

Pâinea și vinul sunt elementele reprezentative ale jertfelor de mâncare, băutură și libațiune. materiile aduse de om fie ca sacrificii de sine stătătoare sau ca adausuri Potrivit prevederilor legale mozaice la altar se aduc ca jertfa grăunțe din spice prăjite pe foc. sau pisate (abib - Lev. 2. 14). făină de grâu aleasă (soleth Lcv. 2. 1) pâine nedospită (challoth mațtoth — Lev. 2. 4) frământată cu untdelemn (Lev. 2. 5). vin roșu care se vărsa la poalele jertfelnicului și tămâie, materia care era amestecată cu untdelemnul și grăunțele pisate sau prăjite (Lev. 2. 14— 15). Prinusul de pâine era întotdeauna nedospit. întrucât pâinea dospită ca și mierea erau interzise (Lcv. 2. 11). ele fiind simbolul corupției morale Excepție făceau cele două pâini dospite de la Cincizecim și cele de la jertfele de împăcare (Lev. 7, 13). Ca materie de jertfă este menționată și tămâia care se așeza împreună cu sarea pe cele 2 rânduri ale pâinilor feții din Sfânta (Lev. 24. 6—7).

Din textele scripturistice privind sacrificiile nesângeroase rezultă că ele sunt independente sau de sine stătătoare și dependente sau ca adaus la jertfele sângeroase - hoiocaust ori jertfe de pace (Num. 15. 3-5). cantitatea lor fiind apreciată în funcție de numărul și mărimea victimelor (Num. 15. 12). Majoritatea lor sunt adausuri. Totodată ele mai pot fi împărțite în jertfe particulare (sacrificiul zclotipici) și publice (pâinile feții) sau obișnuite (mincha zilnică) și extraordinare, la sfințirea preoților (Lev. 9, 4) și a loviților (Num. 8, 8). la curățirea icrosului (Lev 14. 20) și a na.ircului (Num. 6, 19). snopul de orz din ziua a doua de Paște (Lc\ 23. 10-12).

Jertfele nesângeroase de sine stătătoare sau ca adaus constau din făină de grâu. untdelemn și tămâie. O parte din făină amestecată cu untdelemn precum și toată tămâia erau luate înir-o mână de preot și așezate pe altar pentru a fi arse ca jertfă de amintire sau pomenire înaintea Domnului fazkara laiahvc — Lev. 6. 8). Restul pâinii se folosea la pregătirea pâinilor nedospite care se consumau numai de preoți la locul

sfânt fiindcă erau socotite sfințenie marc (Lev. 6, 12—17)

Tot ca adaus se folosea și vinul la holocauste și jertfele de pace în cantitate de 1/3 și 1/4 hin pentru turnare (Num 15, 5. 7) El s-a folosit și la sfințirea preoților tot ca turnare (libațiune 1/4 hin) și în ziua aducerii snopului de orz (1/3 hin — leș. 29, 40 ; Lev. 23. 13).

Jertfele publice obișnuite cuprind cele 12 pâini ale feții, tămâierile zilnice și undelcmnu! din candelabru Pâinile feții (lechem heppanim — leș. 25, 30). sau pâinea sfințită (I Regi 21,6) sau pâine veșnică (lechem hattamidh — Num. 4, 7) erau făcute din făină bună de grâu (solcth Lev. 24. 5) și fiecare era din 2/10 cfa (Lev. 24. 5). Se schimbau în fiecare sabat și se consumau numai de preoți la locaș fiindcă erau sfințenie

marc (Lev. 24. 9). Numărul lor reprezintă cele 12 seminții care din munca câmpului aduc roada lor în semn de recunoștință față de Iahvc pentru pâinea cea de toate zilele.

Tămâierile zilnice se făceau pe altarul din Sfânta odată cu jertfirea animalelor, dimineața și seara. La jertfirea pentru păcat și gelozie nu se foloseau tămâie și nici untdelemn (Lev. 5, 11) Arderea ci împreună cu un pumn de făină de grâu stropită ou untdelemn se considera ca jertfă de pomenire și ca mireasmă bineplăcută înaintea Domnului (Lev 2. 2) așa cum erau socotite și arderile de tot (Lev. 1. 9).

Materia pentru tămâiere era compusă din 4 ingrediente (leș. 30. 34) rășină aromată (sammim nataf-storax). oniha (saii chihlimbar ed Ecume-nică. 1988. în ebr șchclcth). halvan aromatic (galban — cbr. chclbcna samim) și tămâie curată (levonia zakka). Aceste esențe aromatice erau pregătite de cei ce știa u să le pregătească și ele erau pisate cu adaus de sare. conținutul fiind așezat înaintea Chivotului Legii, de aceea era considerat drept sfințenie marc Cel ce pregătea asemenea amestec și-l folosea la el acasă se pedepsea cu stârpircă sufletului său din popor (leș 30. 35—38).

Pe lângă tămâierile zilnice se adaugă cele de la sărbători și îndeosebi in ziua de 10 Tișri când arhiereul lua 2 mâini de tămâie pisată și le ardea în Sfânta Sfințelor (Lev. 16. 12—13). Toate tămâierile simbolizau rugăciunea celor care aduceau jertfe nesângeroasc Tămâia care se aducea cu pâinile feții (Lev 24. 7) prcînchipuie Sfânta Euharistie iar cele 4 ingrediente împărăția lui Dumnezeu.

în cele 7 candelale ale candelabrului se turna untdelemn curat care reprezintă spiritul divinității. Lumina celor 7 candelale simbolizează cele 7 daruri ale Sfântului Duh necesare omenirii pentru a ajunge la viața veșnică. După cum untdelemnul arc putere vindecătoare și de întărire a trupului la fel și darurile divine ajută sufletul luminat de acestea Ca și la jertfele sângeroase, sacrificatorul în mod simbolic oferă lui Dumnezeu din produsele sale cele mai bune în semn de mulțumire Dom-

nului pentru binefacerile revărsate de Cel Atotputernic asupra sa. Din jertfa zilnică nesângeroasă credinciosul ardea o parte numită «pomenire» «amintire» ('azkkara) pentru ca Dumnezeu să-și întoarcă mereu fața Sa spre el și să-l binecuvânteze.

Jertfele nesângeroase exprimând ideea că prin mijlocirea lor omul se oferă lui Dumnezeu și li mulțumește pentru purtarea Sa de grijă, au prefigurat Sfânta Euharistie. Dacă ele mijlocesc în Vechiul Testament realizarea legăturii cu Dumnezeu în mod nedesăvârșit, această imperfecțiune a lor își va găsi desăvârșirea în Sfânta Euharistie prin care se asigură comuniunea cu Mântuitorul Hris los. Aducerea lor reprezenta un act cultic specific credinței mozaice și în urma lor jertfitom se învredniceau de binecuvântarea divină. în mod simbolic aducerea snopului de orz a doua zi de Paște însenina binecuvântarea lui Dumnezeu pentru începerea secerișului iar cele 2 pâini încheierea lui Cel mai reprezentativ sacrificiu nesângeros din Vechiul Testament este jertfa lui Melchisedec care a prefigurat Sfânta Euharistie.

Ritualul jertfelor nesângeroase constă din aducerea materiei destinată altarului de către preot. Același slujitor lua o mână plină de făină de grâu stropită cu ulei de la jertfele particulare și toată tămâia și le ardea pe altar în semn de aducere aminte înaintea Domnului și ca mireasmă bineplăcută Lui (Lev. 2. 2). Ceea ce se ardea pe altar purta numele de «amintire» ('azkkara) deoarece prin ea omul ruga pe Domnul

să-și aducă aminte de nevoile sale. Partea materiei nesângeroase nejerfită revenea preoților îndatorați să facă din ea pâini nedospite și să le consume la locașul sfânt. Întrucât se considerau sfințenie mare (Lev 2).

10) . Tot preoților reveneau și pâinile adăugate la sacrificiile de pace și ca dar închinat Domnului ele mai întâi se ridicau și se purtau înaintea locașului sfânt (se îndeplineau actele clvațiunii «teruma» și agitațiunii «tenufa») Dacă preoții aduceau pentru un sacrificiu nesângeros probabil tot materialul se ardea pe altar ca și cel din sânbctc și sărbători Oferirea darurilor nesângeroase lui Dumnezeu impunea sacrificatorului o stare de curăție trupească și sufletească.

Ca adaus la jertfele sângeroase, materiile nesângeroase se stabileau în raport cu mărimea victimei. Astfel, pentru o vită marc (cornută-baqar) Legea prevedea ca adaus nesângeros cantitatea de 3/10 efă făină de grâu. 1/2 hin de untdelemn și vin. pentru o vită mică (ton) se cerc 2/10 efă făină și 1/3 hin de untdelemn și vin iar pentru un miel 1/10 efă făină și 1/4 hin de untdelemn și vin Cantitățile respective se repetau după numărul animalelor (Num. 15, 1—12).

Dacă pentru ulei Legea spune să fie amestecat cu făina adusă de sacrificator la locașul sfânt, despre vin aflăm că el se adăuga ca libațiune. adică era turnat la poalele altarului jertfelor (Num. 15, 7).

Atât jertfele sângeroase, cât și cele nesângeroase se aduceau la locașul sfânt ca daruri oferite de credincioși lui Dumnezeu prin mijlocirea preoților. Oferirea lor într-un singur loc atestă prezența divină în mijlocul lui Israel care trebuie să slujească și să aducă jertfe adevăratului Dumnezeu. Prin ele se ține trează credința într-un singur Dumnezeu și conștiința unității naționale.

SIMBOLISMUL ȘI CARACTERUL TIPIC AL JERTFELOR.

Symbolismul și caracterul tipic al jertfelor. Jertfele sunt acțiunile cultice rezervate exclusiv lui Dumnezeu și ele pornesc dintr-un sentiment lăuntric al omului de a preamări, a cere și a mulțumi lui Dumnezeu. Prin darurile oferite lui Dumnezeu, credinciosul în mod simbolic își arată intenția de a asculta de Ziditorul său și de a se asigura o viață pașnică și fericită. Aceste daruri sunt expresia sentimentelor sale interne de a cinsti pe Dumnezeu și de a crede în puterea divinității care îl ferește de neazuri și îl ajută să urmeze binele spre care el năzuiește.

Sacrificiile reprezintă un dar simbolic închinat lui Dumnezeu de cei ce au simțit nevoia să-și exteriorizeze sentimentele lor religioase. Ele pornesc din sentimentul de dependență față de Dumnezeu, singura scăpare și ajutor al omului credincios. De aceea ca expresie a religiozității omului, sacrificiile sunt universale după cum este și credința de a venera pe Cel Atotputernic Datorită naturii omului cât și remincscnțclor Revelației primordiale, credincioșii au adus daruri divinității și ele simbolizează intenția lor de a se supune lui Dumnezeu.

în strânsă legătură cu simbolismul jertfelor este credința care stă la baza lor Dacă credința este politicistă. atunci valoarea lor simbolică este inferioară față de cele care au la bază credința monoteistă. în care jertfitorul oferă darul său unei persoane și nu unei forțe a naturii, adică unei puteri impersonale De aici rezultă deosebirea dintre simbolismul jertfelor în păgânism față de cele din mozaism, dintre naturalismul unora și transcendentalismul altora, primele fiind aduse cu scopul de a câștiga pe zeii răutăcioși și imorali de partea lor. celelalte urmărind atingerea unui ideal moral, spiritual și mântuirea sufletului de păcate, pe care o va realiza în final numai Fiul lui Dumnezeu.

Ideea de purificare se reflectă felurit în păgânism și mozaism. Precizăm această deosebire pentru a arăta că pentru împlinirea zeilor lumea păgână, pe lângă jertfele sângeroase și nesângeroase practica sacrificarea de vieți omenești Recurgerea lumii idolatre la suprimarea de vieți omenești confirmă credința falsă slăbită de păcate cu privire la rolul jertfelor în manifestarea religiozității sale Această deviere de la acțiunile firești ale cultului divin n-a existat în mozaism bazat pe Revelația Supranaturală din care reiese clar că sacrificiile umane sunt interzise de Dumnezeu. Tocmai caracterul simbolic al jertfelor pune în lumină faptul că materialul sângeros sau nesângeros substituie omul Dumnezeu nu voiește jertfe omenești, de aceea a fost nevoie în timpul lui Moise să descopere lui Israel ce fel de sacrificii îl substituie pentru a-și exprima sentimentele de prea-mărire. cerere pentru iertarea păcatelor și ajutor întru necazuri, precum și de mulțumire față de binefacerile divine. Până la Moise oamenii și-au ales materiile de jertfă după bunul lor plac și după buna lor intenție de a le oferi lui Dumnezeu criteni care vor fi înlocuite de legile divine referitoare atât la darurile oferite, cât și la curăția trupeză și sufletească a sacrificatorului. în chip simbolic ele substituie pe om care este îndatorat să se prezinte la locașul sfânt unde Dumnezeu este de față și îl primește dacă le aduce din toată inima și nu ca să fie văzut de alții. Prezentarea la locașul sfânt se face numai cu jertfă sângeroasă sau nesângeroasă din proprietatea sacrificatorului care vine aici nu pentru a îndeplini o formalitate așa cum se obișnuia la jertfele păgâne, ci și de a-și manifesta în mod vizibil sentimentele sale sincere de a lăuda pe Dumnezeul Căruia îi cere iertare pentru fărădelegile sale și. totodată. îl roagă să intre în comuniunea Sa Cele bune daruri din proprietatea credinciosului israelit exprimă ideea substituirii simbolice, omul arătând prin sacrificarea lor că ele reprezintă ființa sa care se oferă lui Dumnezeu. Păcatele pe care le săvârșește îi aduc suferințe și îndepărtarea de Dumnezeu, de aceea îi oferă daruri, ca să fie în legătură cu El și plata răutăților sale o substituie cu moartea animalului, a cărui viață o înlocuiește pe a sa.

Aducerea sacrificiilor presupune credința fermă a omului în Dumnezeu Cel adevărat. Căruia în mod simbolic l se supune din toată inima, cu sentimente curate de aceea în Vechiul Testament jertfele celor nelegiuți sunt niște acte formale și neplăcute înaintea lui Dumnezeu (Pilde 15 8) Formalismul în aducerea jertfelor condamnat vehement de profeți (Osea 6. 6) umbrește mult caracterul simbolic al jertfelor. Se poate spune cu alte cuvinte că jertfele își pierd caracterul lor simbolic dacă omul neglijează ideea de substituie care se bazează pe conștiința păcatului și a pedepsei cu moartea.

În locul omului vinovat se aduce un animal nevinovat asupra căruia i se transmit nelegiuirile sale ca să i le curețe prin sângele său Actul simbolic al punerii mâinilor pune în lumină scopul pentru care se aduceau jertfele în Vechiul Testament. Ca să scape de păcate care aduc moartea, omul le trecea asupra victimelor care-1 substituiau și îl purificau de fărădelegi, ca să poată intra în comunitatea teocratică.

Mulțimea jertfelor din Vechiul Testament, așa cum arată Sf. Ap Pavel, au adus numai curățirea trupeză a omului (Evr. 9, 13). Ele au adus sfințenie omului în sensul că îi împărtășea dreptatea legală pe care o punea în legătură cu jertfa adevărată a Fiului lui Dumnezeu. De aici rezultă și eficacitatea lor simbolică care nu se reduce doar la niște acte cultice simbolice, ci ele să fie însoțite de sentimente de deplină ascultare față de Legea divină pe care trebuia să o aplice în viața de toate zilele. Iertarea impune sacrificatorului pătrunderea cugetului și a nunții la sentimente de umilință și căință, jertfa fiind simbolul acestora față de Dumnezeu.

Căruia îi cere ștergerea păcatelor ca să poată intra în comunitate teocratică Adevărata eliberare o va aduce Fiul lui Dumnezeu, de aceea mântuirea adevărată și universală va fi prefigurată de jertfele sângeroase și nesângeroase ale Vechiului Testament. Îndreptarea omului nu permite manifestarea omului iar într-un formalism rigid neglijând spiritul Legii divine. Împotriva formalismului cultic s-au pronunțat aghiografii Vechiului Testament întrucât acesta ducea spre indiferentism religios specific religiilor idolatre. Cuvântul lor se ridică contra celor ce au considerat că înșăși victima, fără participarea omului, îi aduce îndreptare (Isaia 1. 11—17; Ier. 6. 20; Osea 6. 6). Înaintea lui Dumnezeu nu au nici o eficacitate simbolică, dacă sacrificatorul nu renunță la săvârșirea faptelor rele (Isaia 71. 8). Pentru ca să fie părtaș comunității lui Dumnezeu și să-i fie bine (Ier. 7. 23). Cu alte cuvinte, jertfa adevărată nu este victima în sine. Ci omul reprezentat simbolic de aceasta, ideea care stă la baza tuturor sacrificiilor vechitestamentare. În toate există ideea de substituie, expiere și sentimentul de dragoste al omului față de Dumnezeu cu care vrea să intre în legătură și să asculte de poruncile Sale. Caracterul simbolic al jertfelor se întâlnește atât la jertfele păgâne, cât și la cele ale Legii Vechiului Testament. Deosebirea dintre ele constă în credința pe care o mărturisesc oamenii la aducerea lor. Unele fiind expresia religiei monoteiste, altele ale politeismului. La această deosebire radicală se adaugă și caracterul tipic al jertfelor vechitestamentare care lipsește în acțiunile cultice ale lumii păgâne. Pe lângă caracterul simbolic prin care omul se substituie victimei ca să fie iertat de păcate și să poată intra în comuniunea teocratică, jertfele Legii vechi preînchipuie adevăratul sacrificiu adus o singură dată de Mântuitorul Hristos pentru mântuirea lumii (Evr. 9, 14).

Sensul tipic este specific jertfelor Vechiului Testament ele au la bază credința și nădejdea în mântuirea sufletului de păcate, de aceea, prin intermediul lor se cultiva ideea despre viitorul sacrificiu cu o valoare universală și eficientă în izbăvirea lumii de sub osânda morții. În baza raportului dintre jertfele Vechiului Testament și cea a Noului Testament, dreptii Legii Vechi, șirul profeților care se încheie cu Sf. Ioan Botezătorul se împărtășeau de o putere deosebită ca să împlinescă poruncile divine și să ajute oamenii să urmeze calea mântuirii lui Dumnezeu. Prin jertfele sângeroase și nesângeroase se cultivă credința și speranța omului de a fi eliberat de păcate, de aceea în mod subiectiv lucrează «în opere operantis» și preînchipuie sacrificiul adevărat al Noului Testament. Acestea nu lucrează «în opere operantis» așa cum lucrează Sfintele Taine în Biserică deoarece le lipsește harul sfinților. În măsura în care ele preînchipuie jertfa Noului Testament, toate jertfele Legii vechi au o valoare deosebită chiar dacă nu sunt însoțite de lumii sfinților.

Toate jertfele Vechiului Testament nu au putut duce pe om în împărăția cerurilor, efectul lor fiind numai acela de a-l readuce pe om în comunitatea teocratică care este tipul comunității ecleziastice — Biserica în care el își află mântuirea. Din acest motiv ele au o valoare relativă ținând scama de faptul că

păcatul strămoșesc nu era șters prin aducerea lor și afecta mult raporturile dintre om și Dumnezeu. Ștergerea păcatului strămoșesc și a păcatelor personale o va realiza jertfa de pe Golgota Chiar profeții Vechiului Testament au suplinit caracterul relativ al jertfelor Legii Vechi care va fi înlocuită de Legea Nouă (Ier 31, 31—34 ; Dan. 9, 27). încetând Legea veche care a fost un pedagog spre Hristos ca să ne îndreptăm prin credință (Gal. 3, 24) sau o umbră a celor viitoare (Col. 2. 17 ;) au încetat și jertfele prescrise de ca cu încheierea Noului Legământ prin jertfa Mântuitorului Hristos ca să se înfățișeze în cer pentru voi înaintea lui Dumnezeu (Evr. 9, 24). Imperfecțiunea jertfelor sângeroase și nesângeroase este înlocuită de sacrificiul deplin al Mântuitorului Hristos care se continuă în Biserici prin Sfânta Euharistie preînchipuită indirect de jertfele nesângeroase. Prin moartea Mântuitorului pe Sfânta Cruce au încetat toate jertfele Legii vechi, iar prin ruperea catapclcsmei templului în două (Matei 27, 51) s-a arătat că de acum înainte cultul cel vechi e înlocuit de cel nou care are. noi instituții religioase și în centrul său este Sfânta Euharistie instituită de Mântuitorul Hristos la Cina cea de Taină, pentru ca oamenii după mărturisirea și ștergerea păcatelor prin Sfânta Taină a spovedaniei să se împărtășească cu însuși Trupul și Sângele Fiului lui Dumnezeu cel întrupat ca să poată intra în împărăția cerurilor.

Așadar, jertfele, ca și celelalte manifestări religioase, au avut numai un caracter tipic, prefigurând realitățile din Noul Testament Ele sunt prin ceremonialul lor religios numai niște semne vizibile cu scopul de a pregăti pe oameni în vederea jertfei adevărate a Mântuitorului Hristos.

II. Sărbătorile sabatice: sabbatul, anul sabatic și anul jubileu. Valoarea lor morală socială. Sărbătorile anuale: Paștile, Cincizecimea, Corturile. Alte sărbători: lunile noi, anul nou și ziua împăcării. Sărbătorile postmozaice

importante din viața omului Din punct de vedere religios, ele sunt timpuri sfinte la care israeliții erau obligați să participe în vederea manifestării sentimentelor de venerare față de Dumnezeu Dintre timpurile sfinte, cea mai importantă zi de sărbătoare a evreilor era sâmbăta a cărei denumire vine de la verbul «a se odihni, a sfârși (șabbath)». Ea încheie cele 6 zile ale săptămânii (șavu'a = 7" zile) și începe din seara zilei de vineri și ține până sâmbătă seara.

Învățător ce .->nunți încep Sabbatului în Vechiul Testament sabbatul (sâmbăta —

șabbath) este numit ziua a 7-a a fiecărei săptămâni deoarece Dumnezeu fără a-1 institui ca zi de odihnă, după facerea lumii în 6 zile. s-a odihnit de toate lucrurile sale pe care le-a făcut (Fac. 2, 1). adică a încetat să mai creeze specii noi Toate sărbătorile instituite de Dumnezeu, pentru a fi respectate de israeliți s-au numit în înțeles mai larg tot sabbate Ziua împăcării (Lev. 16. 31); ziua 1-a și a 2-a de Paști (Lev 23. 7. 11) ; orice zi închinată lui Dumnezeu (Lev. 26.. 2) ; (Iez. 20. 12). ca și anul sabatic șabbath șabbathon

— (Lev 25. 4) și întreaga săptămână (Lev 23. 15). Cincizecimea fiind sărbătoarea zilei a 50-a (6 Sivan) după trecerea a 7 săptămâni calculate din ziua a doua de Paști (16 Nissan — Lev. 23. 15—16). Însăși denumirea de sabbat desemnează caracteristica sărbătorii, aceea de odihnă închinată lui (ahvc și în ciclul acestor zile festive intră sabbatul. începutul fiecărei luni calendaristice (neomeniile), anul sabatic și anul jubiliar. Aceste momente deosebite se cinsteau prin întreruperea oricărei activități fizice (kol melakhah

— Lev. 23, 3) și adunare sfântă (miqrca qodhcş — Lev. 23. 3). Ele însemnau repaus general nu numai pentru

oameni, ci și pentru animale și pământ.

Pe timpul patriarhilor, ziua a 7-a a săptămânii nu a putut fi respectată din cauza vieții lor nomade, iar în Egipt urmașii săi. puși la munci grele nu aveau posibilitatea să-l țină. de aceea în vremea lui Moisc este restabilit prin porunca a 4-a din Decalog, căreia i se dă fundamentarea religioasă, actul creării lumii în 6 zile și sfințirea zilei a 7-a și alta istorică, legată de ieșirea din robia egipteană (leș. 20. 9—11 ; Deut. 5. 12—15) Până la Moisc cinstirea sabatului nu a fost fixată

printr-o poruncii divină, de aceea în Decalog se menționează ca îndatorire legală a israeliților față de Dumnezeu. Cuvintele «adu-ți aminte» și «cum n-a poruncit Domnul Dumnezeul tău» au în vedere importanța acestei zile în viața religioasă și moral socială a israeliților care în pustie au fost povățuiți de Moise înainte cu câteva luni de darea Legii pe muntele Sinai să-si adune lunnă dublă în ziua a 6-a. iar în ziua a 7-a să se odihnească. Cei ce n-au ascultat îndemnul său și au căutat hrana în ziua a 7-a n-au găsit (leș. 16.22, 27). în acest context se înțelege destul de clar importanța zilei sabatului ca «odihna cea sfântă în cinstea Domnului» (leș. 17. 23) care va fi înscrisă în cele 10 porunci ale Decalogului și va deveni o instituție religioasă a Legii vechi.

După Legea mozaică, cinstirea sabatului se făcea sub două aspecte : pozitiv și negativ. După aspectul pozitiv prăznuirea se făcea prin dublarea sacrificiului zilnic împreună cu adaosele nesângeroase și libațiunile de vin precum și prin schimbarea pâinilor feței așezate pe masa din Sfânta. în sabat au loc «adunările sfinte» dominate de cântări, oște și repaus plăcut (Nuni 10, 10). Israclii mai evlavioși obișnuiau să se adune în casele profeților, pentru a fi inițiați în cunoașterea Legii mozaice (IV Regi 4. 23). Mai târziu în sinagogi s-a introdus citirea pericopelor (parașe și haftare) din Vechiul Testament, urmate de tâlcuri ale conținutului lor. de rugăciuni și cântări din Psalmi.

în sens negativ prăznuirea sabatului implica încetarea oricărui lucru din partea oamenilor liberi, sclavilor și animalelor. Aceste restricții nu sunt consemnate în întregime de autorul sfânt. însă cunoașterea lor se pare că era suficient de răspândită și respectată de popor. Dintre lucrurile oprite făceau parte aprinderea focului pentru pregătirea mâncării (Ies. 16, 23 : 35, 3). culesul manei în pustie (leș. 17, 26). strângerea lemnului (Num. 15. 33), muncile câmpului (leș 34. 21). comerțul (Neemia 10. 31) și tescuirea strugurilor și transportul (Necemia 13. 15). Celelalte lucrări interzise de Lege s-au păstrat pe calc orală consemnate de Tradiția iudaică (Meghilloth Şabbath 7. 2) și ele se ridică la cifra de 39 de activități principale, numite în Talmud «părinții lucrurilor» ('aboth melakhoth) deoarece din ele derivă și alte acțiuni prohibite în ziua sabatului Mai târziu respectarea sabatului s-a făcut în sens negativ prin interzicerea călătoriei pe un drum mai lung de 2000 coți. numit și «calea sabatului» (tcchum liaşşabat h). Această cale este dedusă din distanța de la Cortul Sfânt și până la marginea taberei (leș. 16. 29 fosua 3.4). Locașul sfânt era așezat în mijlocul taberei și la el veneau israeliții în zi de sabat, parcurgând cei 2000 de coți. Calea sabatului nu este menționată în Vechiul Testament, ci numai în Noul Testament (Fapte 1. 12).

În fiecare sâbat erau permise toate acțiunile cultice: aducerea jertfelor (Num 28. 9), tăierea împrejur (Ioan 7, 22). participarea la ceremonia de la Cortul Sfânt mai târziu la templu, precum și lucrările de binefacere ca: vindecarea bolnavilor (Matei 12, 10—13), scoaterea unui animal dintr-o groapă (Matei 12. 11—12) ruperea spicelor pentru astâmpărarea foamei (Matei 12. 1) și purtare; armelor în timp de război (1 Mac. 2. 38).

deoarece sâbatul biblic are la bază ideea monoteistă, cel asirobabilonian o concepție religioasă politicistă ziua lor de odihnă fiind ținută cu post și căință, pentru a îmbâlnzi furia zeilor, nu ca un moment de bucurie ca la poporul evreu.

în vederea păstrării caracterului de sfințenie a acestei zile și a credinței adevărate. în vremea lui Moisc a fost dată porunca a 4-a din Decalog, ceea ce înseamnă că această rânduială divină trebuie respectată, fiind legată de legământul dintre poporul Israel și Dumnezeu și devenind semnul permanent al Legii Vechiului Testament pe care israciții trebuiau să-l respecte. Stând astfel lucrurile, se respinge afirmația instituirii sâbatului ca poruncă divină după timpul lui Moisc și anume în zilele profetului Iezechieel. Profetul Iezechieel. vorbind despre sâbat, arată că acesta este un semn între Iahve și popor (Icz. 20. 12) și este considerat între poruncile sfinte pe care conașionalii săi nu-l respectă (Icz. 22. 8).

Din cauza încălcării sâbatului, israciții vor primi pedeapsa exilului (Icz. 23. 38. 46). Din mențiunile profetice nu rezultă instituirea sâbatului pe vremea profetului Iezechieel.

Prin porunca a 4 a din Decalog se restabilește și se legitimează adevărata semnificație a sâbatului și. totodată, se păstrează credința monoteistă despre Dumnezeu. Creatorul lumii.

Cu privire la originea mozaică a sâbatului cercetătorii au confirmat sau au infirmat textul scripturistic. Cei ce l-au infirmat pretind că sâbatul a fost împrumutat de la alte popoare ca egiptenii, popor cu care israciții au viețuit împreună peste 4 secole. însă la egipteni nu se face nici o mențiune despre sărbătorirea zilei a 7-a și nici o instituție religioasă de a lor nu a fost preluată de Moise în organizarea vieții religioase și sociale pentru statul teocratic al israclitilor. Se obiectează apoi că sâbatul mozaic ar fi un împrumut de la asirobabilonici descendenți din aceeași ramură semită ca și evreii însă cu toată descendența lor comună, se poate vorbi numai de o asemănare formală din punct de vedere filologic, deoarece și unii și alții foloseau același termen pentru ziua sâbatului. Așa cum s-a arătat mai sus. felul de sărbătorire a acestei zile diferă și cu atât mai mult partea esențială a sărbătorii specifică legislației mozaice care nu a fost influențată de instituțiile religioase asirobabilonice.

Respingând originalitatea mozaică a sâbatului, unii critici raționaliști afirmă că sâbatul și ziua lui Saturn ar fi una și aceeași zi. Scriitorii romani, pe afirmațiile cărora se bazează criticii, asemănau pe Saturn cu sâbatul și despre acest lucru știau și rabinii care-1 numeau «steaua sâbatica» sau «steaua dumnezeilor lor» (Arnos 5 26). însă textele Vechiului Testament nu menționează numele său și zilele săptămânii ebraice nu sunt puse în legătură cu denumirile planetelor. Ca atare, nu se poate susține identitatea dintre sâbat și Saturn.

Negând originea mozaică a sâbatului, alții consideră că israciții au imitat obiceiurile canaanenilor sau al popoarelor vecine (fenicienii). Cercetând mențiunile sumare ale Vechiului Testament și ținând seama de

evidența cercetărilor populațiile canaaneice aveau o instituție asemănătoare sabbatului Pe timpul lui Neemia (sec. V î.Hr.) se spune de tirici (fenicieni) că făceau comerț la Ierusalim în ziua sâmbetei (Neemia 13. 16) ceea ce înseamnă că ei nu respectau prescripțiile Legii mozaice și cu atât mai mult nu se poate vorbi de un împrumut al obiceiurilor acestora pentru stabilirea sărbătorii sabbatice. (Pentru vechimea și originea Sabbatului, a se vedea pe larg Pr, prof. dr. T. Ncgoitâ. Sabbatul Vechiului Testament, studiu de arheologie hiblică. București. 1935. Pr prof Vasile Turnavschi. Arheologia biblică. Cernăuți. 1930).

Așadar, sabbatul este de origine mozaică și respectarea lui a fost inclusă în poruncile Legii Vechiului Testament Ca z.i de odihnă el a prcînchipt duminica — Ziua Domnului — care tine de Legea Noului Testament Fiind legat de ieșirea evreilor din robia egipteană, el prefigurează ziua Domnului — Duminica. În oare Mântuitorul Hristos a înviat eliberând întreaga omenire de sub stăpânirea diavolului.

b. Anul sabbatic. Face parte din ciclul sărbătorilor sabbatice. În care cuvântul «sabbath» are nu numai înțelesul de z.i. ci și de an De aici ii vine și denumirea sa specială de «an sabbatic (șenath sabbathon) care se sărbătorește din 7 în 7 ani El se prâznuicștc după șase ani de cultivare a pământului care nu mai era lucrat în anul următor și tot ceea ce rodeau ogoarele, viile și grădinile de pomi rămâneau neadunate și deveneau drept hrană oamenilor liberi sau sclavi, străinilor «animalelor și fiarelor sălbatice (Ieș 33, 10—11 : Lev. 25. 10—11) Se parc că începea în luna a 7-a la 1 Tișiri. dacă avem în vedere că antonii sfânt, după ce menționează această sărbătoare continua cu anul jubileu, pcutni care precizează data de 10 Tișiri (Lev. 25. 9)

Anul sabbatic este considerat după Legea mozaică odihnă în cinstea Domnului și acest lucru se reflectă în nelucrarea pământului, timp în care credincioșii isracliti își aminteau că Dumnezeu este adevăratul proprietar al terenurilor stăpânite de ei prin tragere la sorți și ei sunt doar niște uzufructuari vremelnici ai bunurilor produse de acestea Acum pământul se odihnea și ceea ce producea spontan nu era suficient pentru hrana israclitilor căroră Dumnezeu Ic promite înmulțirea roadelor în anul al 6-lea. încât vor «avea rezerve alimentare suficiente până în anul al 9-lea când vor apare noile produse pe care le vor obține din munca câmpului în anul al 8-lea (Lev. 25. 20—22).

Întrucât în anul sabbatic nu se lucra pământul și nu erau nici venituri. Legea poruncește ca datoriile să fie amânate și nu iertate, așa cum susțin talmudiștu Toți cei ce dădeau împrumut oamenilor lor săraci trebuiau în acest an să-i ierte de datorii, de aceea și anul sabbatic a primit numele de «iertare» (șmittah — Deut 15, 1) sau de «iertarea Domnului (șmittah laiahve — Deut. 15. 2).

Textele Vechiului Testament nu fac nici o referire la timpul când a început prâ/nuirca primului an sabbatic, însă dpnâ M- n:u.- ' > > u ni lo «n

, 1.1.1., ol iooti.il.

SĂRBĂTORILE ANUALE : PAȘTILE, CINCIZECIMEA, CORTURILE

a. Generalități despre sărbătorile anuale. Un grup de sărbători — Puștile Cinci/ccimca și Corturile, prâznuite de isracliti prin pelerinaj la locul sfânt, alcătuiește ciclul sărbătorilor anuale. Ele reprezintă

trei momente de veselie spirituală exprimată prin cântece religioase, ospețe sacrificiale și jertfe, acțiuni prin care fiii lui Israel își manifestau recunoștința față de Iahve pentru toate binefacerile primite din partea Lui. Pelerinajul în locașul sfânt și aducerea jertfelor contribuie atât la păstrarea unității etnice, cât și la întărirea credinței monoteiste descoperită israeliților pe cale supranaturală.

Israelii își manifestau dreapta credință în zilele și în anii festivi (mo'adim) cât și la cele trei sărbători anuale instituite în amintirea celor mai de seamă momente din istoria lor: ieșirea minunată din Egipt și salvarea de la moarte a primilor născuți din Israel, primirea Legii la muntele Sinai. După 3 luni de la exodul lor și viețuirea timp de 40 de ani în pustie în corturi. Cele 3 sărbători, pe lângă faptul că sunt legate de evenimentele istorice după intrarea israeliților pe pământul Țării Sfinte vor fi în relație și cu muncile agricole. Astfel, Paștile este sărbătoarea începutului secerișului. Cincizecimea a încheierii secerișului și Corturile desemnând momentul culesului.

Originea mozaică a sărbătorilor anuale este infirmată de teologii raționaliști care consideră că ele imită pe cele ale neamurilor cananice. Popoarele ce se ocupau cu agricultura și în schimb prin ele pe zeul Baal. Ceea ce făceau și israelii venerând prin ele pe Iahve. Aceștia mai susțin că pe lângă cele 3 sărbători ale agriculturii, canaanii mai aveau și a 4-a sărbătoare, cea a sacrificiului primilor născuți ai animalelor, deoarece ei se ocupau și cu creșterea vitelor. Ultima sărbătoare este mai veche decât celelalte și ca ar fi fost împrumutată și de israelii a căror ocupație era și creșterea vitelor. Opinia lor este bazată pe niște conjuncturi verificabile după textele Vechiului Testament și nici din evidența săpăturilor arheologice. Deducția lor nu este întemeiată, deoarece manifestările sentimentelor religioase de acest fel există la toate popoarele, ceea ce nu presupune neapărat o dependență a sărbătorilor unui popor de ceremoniile cultice ale altui popor. Faptul acesta este explicabil și valabil nu numai în cazul lui Israel, ci al tuturor popoarelor în general care în viața lor religioasă și-au exprimat felurit prin forme comune de manifestare — sărbători, jertfe, preoți etc., credința în divinitate. Respectând adevărul istoric, putem afirma că israelii n-au deprins muncile agricole și păstoritul de la canaaneni, ci ei aveau aceste preocupări încă din Egipt și pe care le-au moștenit de la strămoșii lor — patriarhii.

Prin urmare, sărbătorile anuale menționate în Pentateuh și celelalte cărți canonice păstrează originalitatea lor mozaică. Ele sunt prăznuite de fiecare israelit. Începând cu vârsta de 13 ani (Bar mitzva confirmarea tânărului evreu) și care este considerat apt în împlinirea poruncilor

mozaice.

b. Paștile. Între sărbătorile anuale, Paștile (chag hapesach) ocupă primul loc și se prăznuiește la 14 Nissan, primăvara, ca simbol al renașterii poporului Israel la o viață nouă și liberă de credințele și robia egipteană în Vechiul Testament. Paștile se numește «sărbătoare, Domnului» (chag layachve leș. 12, 14), ceea ce confirmă instituirea lui divină în amintirea eliberării israeliților din robia egipteană și a cruțării primilor născuți ai israeliților. Termenul general de Paști derivă de la verbul «pasach» care se traduce prin «a trece» și ca substantiv indicând trecerea Domnului la miezul nopții, când îngerul morții a lovit pe cei întâi născuți ai Egiptului și i-a cruțat pe cei din Israel (leș. 12, 23).

Au fost instituite de Dumnezeu în amintirea cruțării primilor născuți ai israeliților și a eliberării lor din robia egipteană, căpătând astfel libertatea și dreptul la o viață nouă. De aceea Paștile se serbează cu

marc bucurie timp de 7 zile ca și Corturile și la motivul istoric al instituirii, israeliții au mai adăugat, după intrarea lor pe pământul Țării Sfinte, și unul de ordin agrar, legat de muncile agricole Referitor la modul prăznuirii Paștilor, numite și «sărbătoarea azimelor» (chag hammațoth. leș 23. 15) din cauză că timp de 7 zile se consuma pâine nedospită. se deosebesc trei etape. Primul mod de prăznuire este cel din scara ieșirii din robia egipteană și până la intrarea în Țara Sfântă, al doilea în Țara Sfântă și până la robia babiloneană și al treilea, după robia babiloneană. Despre primele 2 feluri de prăznuire avem date în Sfânta Scriptură, iar pentru cel de al 3-lea ne orientăm după tradiția iudaică.

Potrivit primului mod de prăznuire, fiecare israelit cap de familie trebuia să aleagă din turma sa un miel sau un ied de un an și fără defecțiuni corporale pe care să-l păstreze de la 10 Nissan și până în ziua de 14 când. potrivit poruncii divine, îl junghia între cele două seri. După junghierea animalului de parte bărbătească, ungerea pragului și părțile laterale ale casei unde se consuma, urma pregătirea lui pentru a fi fript cu toate măruntaiele în cuptor, fără a fi înainte fiert și nici să i se zdrobească vreun os. În noaptea de 14 Nissan era consumat cu azime (mațoth) și cu ierburi (meronm) amare de către israeliți care erau îmbrăcați. încinși, încălțați și cu toiag în mână. ca și cum ar fi gata de drum. Ceea ce rămânea neconsumat din mielul pascal, deși se uneau două familii, dacă una era mai puțin numeroasă, nu era permis să fie lăsat pentru a fi consumat a doua zi. ci se ardea De asemenea, nu era permis să fie dusă carnea mielului pascal peste drum și din carnea lui să consume cei necircumciși și necurați. Nerespectarea poruncii privind consumarea mielului pascal se pedepsea prin uciderea ai pietre, pentru că Paștile este sărbătoarea Domnului și așezământ veșnic (leș. 12, 14 ; Num 9. 13). Cei ce se aflau în călătorie ori erau necurați prin atingerea de un trup mort. Legea mozaică prevede ca și aceștia să prăznuiască Paștile. însă în luna următoare și tot în ziua a 14-a (Num. 9, 10—11).

Din cele 7 zile închinatelor preamăririi Paștilor, numai prima și ultima se

sărbătoreau cu adunare sfântă și încetarea oricărui lucru, ca în zilele de sâmbătă (leș. 12. 16). în cele 7 zile nu se consuma decât azimă (14—21 Nissan), toată pâinea dospită fiind interzisă și cel ce o mânca era ucis (leș. 12. 15). Pâinea nedospită aducea aminte de aluatul nedospit pe care l-au copt în noaptea ieșim israeliților din Egipt și. totodată, ca simbolizează, prin lipsa fermenților de dospire curăția, prevenirea stării de corupție și chemarea fiilor lui Israel la o viață curată și sfântă.

O dată cu intrarea israeliților pe pământul Țării Sfinte, ceremonialul sărbătoririi Paștilor se modifică puțin în raport ai noua situație a israeliților Astfel, de Paști se sacrifică numai mici care se junghiați la locașul sfânt: Din acest motiv fiecare israelit trebuia să vină cu animalul la locașul sfânt și în curtea lui să-1 sacrifice, fiind ajutat de loviți. Cu sângele mielului nu se mai ungeau pragul și părțile laterale ale intrărilor de la locuințele israeliților. ci preotul îl vărsa la piciorul altarului. Pregătirea animalului pentru ospățul pascal se făcea de fiecare israelit la casa sa. dacă era din Ierusalim sau la locuința închiriată, ori la corturile ridicate în junii cetății sfinte. Unita consumarea jertfei după aceleași norme, ca și în cazul prăznuirii Paștilor după ieșirea israeliților din sclavia egipteană

Tot în Țara Sfântă se adaugă la ceremonialul Paștilor aducerea snopului de orz a doua zi a praznicului (Lev 23. 10—15) care era ca dar legănat înaintea Domnului și din acest moment se calculau cele 7 săptămâni pentru prăznuirea Cincizecimii (Lev. 23. 15). împreună cu snopul care era adus de preot ca

primitie pentm începerea secerişului se jertfea un miel fără meteahnă, ca holocaust la care se adăugii sacrificiul nesângeros constând din 2/10 efă de făină de grâu vechi amestecat cu untdelemn ca mireasmă bine plăcută Domnului și un sfert hin de vin ca libațiune (Lev. 23, 12—13).

După holocaustul de dimineață în cele 7 zile se aduceau ca jertfă încă 2 viței l berbec și 7 miei de un an fără meteahnă. împreună cu sacrificiul nesângeros corespunzător (3/10. 2/10. 1/10) pentru fiecare animal, precum și un țap ca jertfă pentm păcat (Num 28. 19—22). în ziua a 7-a se termina praznicul Paștilor ai adunare sfântă (miqra qodhcş) și repaus și era considerată drept «încheierea sărbătorii Domnului» (Deut. 16, 8). De asemenea, cei cc nu erau în stare de curăție sause aflau in călătorie puteau prăznui Paștilc tot în luna următoare, ziua a 14-a (14 Jjar).

La ospățul pascal, totdeauna. înainte și după exil. s-a consumat azima ca simbol al sfințeniei și airăției și ierburile amare, ca să-și aducă aminte israclitii de viața aspră din Egipt.

După exilul babilonian, sub influența rabinilor s-a dezvoltat ritualul prăznuirii Paștilor (cf M. Pesachim. 10,1—7). Astfel. în scara zilei de 14 Nissan. în fiecare casă de evrei, membrii familiei își spălau mâinile și picioarele, pentm a putea participa la ospățul sacrificial. După aceea, capul familiei binecuvânta mâncărurile — came de miel. azima. ierburile amare, oțet amestecat cu fructe. într-un vas de forma unei cărmizi și băutura. Sc consumau 4 pahare de vin, de obicei negru și după binecuvântarea primului pahar, tatăl se spăla pe numu și binecuvânta mâncărurile și împreună cu comesenii consuma ierburile amare. Acum are loc istorisirea evenimentelor legate de ieșirea din Egipt de către capul familiei, care umple al doilea pahar cu vin. recitând prima parte a «imnului mare» (halle) liaggadol — Ps. 113—114). După consumarea celui de-al 2-lea paliar. tatăl pentru a 3-a oară sc spală pe mâini si dă o nouă binecuvântare pentru mâncărurile puse pe masă și pentru consumarea paharului al 3-lea cu vin. După aceea, este umplut și al 4-lea paliar cu vin și se citește In continuare Imnul cel marc (Ps. 115—118) timp în care sc consumă și acest ultim paliar. Ceremonialul acestui ospăț pascal ține de tradiția iudaică și el nu are un fundament scripturistic. El este acceptat de biserica romano-catolică cu scopul de a susține învățătura lor despre folosirea azimci la Sfânta Euharistie, deoarece ei consideră că Mântuitorul Hristos a folosit la Cina cea de taină pâinea nedospită și a serbat Paștile iudaic. După relatările Sfintelor Evanghelii, rc/ullâ clar că Mântuitorul Hristos n-a prăznuit Paștile mozaic deoarece nu sc amintește de mâncărurile specifice acestui praznic

Denumirea actuală a ceremoniei tradiționale a sărbătorii Paștclui este cea de «Seder» — rânduială care arc loc in fiecare casă de evrei în seara de 14 Nissan. Această ceremonie pascală cuprinde recitarea Hagad-cj, explicarea ci. cântece, povestiri, consumarea celor 4 pahare de vin cașcr și a hreanului în loc de ierburi amare. Masa pascală sc numește seder. deoarece ceremonialul are o ordine specială (seder) constând din : qadhiş — când capul familiei rostește binecuvântarea, rcchct — adică spălarea mâinilor carpas — adică înmuierea legumelor în apă sărată și gustarea lor. iachaț — împărțirea a/jmci din mijloc dintre cele 3 puse pe masă și o jumătate este ascunsă pentru afikoman, maghidh — sau recitarea hagadei. rahța — spălarea mâinilor și binecuvântarea cuvenită, morții binecuvântarea pâinii, mața — binecuvântarea și gustarea azimiei. corekh — hrean răzuit cu azimft, șulhan arukh — masă copioasă, țafon — scoaterea afikomanului ascuns și consumarea lui. barcich — binecuvântarea mâncării, halei — oda de sărbătoare și nirța — mulțumirea generală. După unele obiceiuri, populația evreiască cânta Had-

Gadia cântat pentru prima oară în sec XV de evreii din Germania și citesc Cântarea Cântărilor. De paște, evreii fac urarea «la anul la Ierusalim» (Icșana(h) habbasa birușalaim cf. Șiomo Laiș —Moșe Maur. Lcxikon. ed. II. Tel Aviv. 1974).

Revenind la mențiunile Vechiului Testament. Paștile a fost instituit de Dumnezeu în amintirea eliberării israeliților din robia egipteană și a alegem sale ca popor al Domnului chemat la o viață liberă (Deul. 16. 1). De aceea, în fiecare an. ci. în luna lui Aviv, prima lună în care ci au fost salvați din robie, mulțumesc lui Dumnezeu pentru viața cea nouă de care i-a înv rednicit Cu acest prilej ei aduc jertfă un miel de un an al cărui sânge prcînclupuic ștergerea păcatelor și împăcarea lor cu Dumnezeu.

Jertfa mielului pascal arc un înțeles tipic. Mielul, ca simbolul blândeții și curățeniei prcînchpuic pe «Mielul lui Dumnezeu» (Ioan 1. 29) care s-a jertfit pentru iertarea păcatelor întregii omeniri și pentru împăcarea acesteia cu Dumnezeu.

Sărbătoarea Paștilor cuprinde 2 momente: primul constând din jertfa de curățire a păcatelor prin turnarea sângelui ca și la celelalte sacrificii sângeroase (zebach). cel de-al doilea reprezentat de ospățul pascal care simbolizează comuniunea cu Dumnezeu. Ca și jertfa pascală, ospățul arc un înțeles tipic prefigurând Sfânta Euharistie, prin care se asigură comuniunea cu Dumnezeu celor ce au ptimit Taina Sfântului Botez, Pentru a fi păstrată comuniunea cu Dumnezeu rânduiala jertfei mielului pascal prevedea frigerca lui în întregime și nczdrobirca oaselor lui când se consuma (Ieș. 12. 46). Nczdrobirca oaselor a fost respectată de* soldații romani care n-au zdrobit fluierile picioarelor Mântuitorului răstignit pe Cruce (Ioan 19. 36). Dacă în Vechiul Testament prin ospățul sacrificiul se serba înfierea lui Israel de către Dumnezeu, iar pnn nczdrobirca oaselor, era simbolizată unitatea și integritatea poporului în vederea păstrării unității cu Dumnezeu, aceste preînchpuiri sunt aduse la realitate în Noul Testament prin jertfa de pe Golgota.

Jertfa mielului pascal cu aspectul său dublu — de jertfă pentru ștergerea păcatelor și ca jertfă de pace sau de păstrare a legăturii cu Dumnezeu rămâne cea mai tipică dintre sacrificiile Vechiului Testament. Ea prefigurează Paștile creștin care stă în legătură cu eliberarea omenirii de sub robia păcatului strămoșesc și refacerea legăturii dintre Creator și creatură Dacă în Vechiul Testament Dumnezeu a intervenit pentru eliberarea israeliților din sclavia egipteană, la «plinirea vremii» va face același lucru pentru întreaga omenire pe care o mântuiește dm robia satanică La baza sărbătorii Paștelui iudaic stă eliberarea dintr-o robie văzută, la cei» a Paștelui creștin, mântuirea dintr-o stăpânire nevăzută Din acest motiv există o deosebire între modul de a fi sărbătorite și cu privire la timpul aducerii lor. Astfel, jertfa mielului pascal a fost adusă între cele 2 seri. iar jertfa Mântuitorului înainte de momentul acesta obișnuit. Această deosebire nu a fost respectată de primii creștini care serbau Paștile lor la aceeași dată cu iudeii, însă. cu timpul, se va respecta duminica Sfintei învieri la o dată care nu este identică cu ziua de 14 Nissan

Originalitatea mozaică a Paștilor confirmată de cărțile Vechiului Testament a fost pusă la îndoială de teologii raționaliști care susțin că sunt mai vechi decât timpul lui Moisc și ar fi existat la babilonieni. Pentru susținerea părerilor lor care infirmă caracterul istoric al celor relatate de Moise în Pentateuh, aceștia aduc și uu argument de ordin filologic identitatea dintre pcsach'a trece și pașahu. care se traduce prin a unge. din care a derivat substantivul «ungere». Potrivit inscripțiilor cuneiforme babilonicnc.

pașahu se folosește pentru ungerea cu sângele mielului a pragului și părților laterale ale ușii regale, fără a se face vreo mențiune în cc context se efectuează această ceremonie Asiologii o pun în legătură cu o sărbătoare a babilonienilor care nu este identică ai Paștilc israeliților instituite ca sărbătoare a Domnului. Înțelesul termenului babilonian este diferit de cel ebraic și cu atât mai mult. scopul pentru care au fost rânduite Paștilc ca sărbătoare anuală a poporului Israel în această situație o poate confirma originalitatea și specificul sărbătorii mozaice a Paștilor.

c. Cincizecimea. Este cea de-a doua sărbătoare anuală amx^ pră/nnicștc după trecerea celor 7 săptămâni. în ziua a 50-a la 6 Sivan (leș 34. 22 . Deut 16. 10) Dătați~sc~stabileștc din ziua a doua de Paști, când se aducea snopul legăm» de orz llHoaisurlant (Lcv. 23. 15) și era o sărbătoare de mulțumire pentru strângerea recoltei de unde purta și numele de «sărbătoarea secerișului» (chag haqqațir. leș 34. 22). Numărarea celor 7 săptămâni se face de la începutul secerișului (Deut 16.

-9) și pTăznurca ărbătorii iii ziua a 50-a numită și «ziua pârgilor» (Num. 28. 26) se făcea prin repaus sabatic și adunare sfântă.

lii. /-iua Cincizecimii se aduceau 2 viței. 1 june și 7 mici de un an fără ^ meteahnă ca holocaust, la care se adaugă sacrificiul nesângeros corespunzător (Num 28. 26—29) Tot în aceeași zi de sărbătoare se mai aduceau 2 pâini dospite din 2/10 efă făină de grâu din recolta nouă ca primizie lui Dumnezeu și o dată cu ele un țap cajrcrfă pentru păcat. 1 june, 2 berbeci și 7 mici ca holocaust (Lcv 23 17—18) PâinîrșTTmicrcrau aduse de preot ca dar legănat și mulțumire înaintea Domnului *și întrucât se considerau sfințenie Domnului, rămâneau celui ce le înfăpșf> înaintea Incașului sfânt (Lcv 23. 20).

La sărbătoarea Cincizecimii. israeliții. pe lângă jertfele impuse de Lege mai aducea sacrificii de pace voluntare, ca drept mulțumire înaintea lui Dumnezeu carc-i binecuvântase cu recolte bogate Din aceste produse noi ale pământului, ci făceau ospete la care participau toți membrii familiei și străinii

Fiind în strânsă legătură cu sărbătoarea Paștilor. în tradiția iudaică Cincizeciinca se mai numește și «încheierea Paștilor» fațereth șei pesach) on «timpul primirii învățaturii noastre (Zman matan torcatcinu) sau sărbătoarea primiziilor (chag habbicurim) începutul secerișului marcat de aducerea snopului de orz a doua zi de Paști (16 Nissan) și sfârșitul lui. prin aducerea celor 2 pâini dospite din făină de grâu nou sunt momente de bucurie închinat lui Dumnezeu

în sinagogi^ sărbătoarea Cincizecimii este prăznuită cu citirea celor 10 porunoTșTcărtea Rut, locașurile de cult fiind împodobite ai verdețuri în diaspora prăznuirca ci ține 2 zile

După părerea rabinilor. începând din sec. II d Hr sărbătorii Cincizecimii i s-a atribuit și o însemnare istorică, ea fiind instituită în amintirea dării legislației sinaitic după trecerea a 50 zile de la Paști In acest sens Cincizeciinca iudaică a prefigurat Cincizccimca creștină, ziua pogorării Sfântului Duh. când s-a dat omenirii Legea cea nouă scrisă pe tablele de came ale inimii nu pe tablele de piatră (II Cor. 3. 3).

d. Corturile. Cea de a 3-a sărbătoare anuală se prăznuiește. ca și Paștilc. timp de 7 zile. începând din ziua de 15 Tișri și până la 22 Tisei Ea poartă numele de sărbătoarea corturilor (chag hassukoth. Lev.

23, 39) și se prăznuiește în amintirea șederii evreilor în corturi pe timpul peregrinării celor 40 de ani prin pustie când

~ .Dumnezeu, în urma legământului sinaitic. I-a purtat de grijă și în pofida condițiilor naturale aspre și-a asigurat existența. Serbarea ei se face și în semn de ~rmi]uinirc~lul DimiiTe/cü~pcntru strângerra rc-coltclnr ricL toamnă Din cauza aceasta, ca mai poartă și numele de «sărbătoarea culesului» (chag heasif, leș. 23

-JSLZ

În timpul sărbătorii, israeliții petreceau în corturi construite pe acoperișul caselor. În curți sau pe străzi, ca să-și aducă aminte de cei 40 de ani din pustie, prima și ultima zi fiind ținute cu repaus sabatic și adunare sfântă. Solemnitatea lor și atmosfera de bucurie este marcată de aducerea celor mai multe jertfe. Astfel, în prima zi se aducea un țap ca jertfă pentru păcat 13 viței, 2 berbeci și 14 miei de un an ca holocaust, plus adaus nesângeros corespunzător și turnare (Num. 29. 13. 33—34). În zilele următoare se repetau aceleași jertfe, exceptând cele din viței care scădeau cu câte un animal pentru fiecare zi, încât numărul lor ajungea în ultima zi la șapte (Num. 24, 32). De asemenea, în senin de bucurie israeliților li se poruncește să ia ramuri de copaci frunzoși, de finie, de palmieri și de salcie (Le\ 23, 40). Când Cincizecimea cădea în anul sabatic, atunci în cele 7 zile, în fața poporului, se citea Pentateuhul sau Tora. Ultima zi se numește, ca și la Pașii «încheierea sărbătorii» (Lev. 23, 35) care se termină cu aducerea unui număr mai mic de jertfe — 1 vițel, 1 berbec și 7 miei cu adausul nesângeros corespunzător (Num. 29. 37—38). Se consideră ca o sărbătoare mai puțin religioasă și mai mult populară care încheia șirul praznicelor din cursul anului.

După exil, solemnitatea sărbătorii a crescut cu felurite obiceiuri. Astfel, în pruna scară, se aprindea candelabru din curtea femeilor de la templu și bărbații cu făclii în mâini cântau și jucau. De asemenea, în fiecare zi, israeliții purtând în mâini ramuri din patru feluri de pomi (etrog, palmier, mirt și salcie), le scuturau deasupra altarului pe care îl înconjurau o dată strigând «Mântuiește-ne» (Hosiana) în ziua a 7-a înconjurul se făcea de 7 ori în amintirea ocupării Icrihonului. De aceea se și numea «ziua cea mare a sărbătorii (Ioan 7. 37). Rabinii îi ziceau «joi hoșiana rabba».

Ceremonia sărbătorii includea și mergerea preotului în fiecare dimineață, când se aducea holocaustul zilnic, la lacul Siloam. Ca să ia apă într-ii vas de aur. Apa amestecată cu vin o vărsa la poalele altarului jertfelor în sunetul muzicii instrumentale și al cântecelor, amintind de momentul când Moise a scos în mod minunat apă din stâncă. Această apă vie simbolizează apa cea vie a mântuirii pe care o va aduce Mesia (Isaia 12. 3). Despre această apă vie vorbește Mântuitorul Hristos în convorbirea Sa cu femeia samarincancă, căreia îi spune că cel ce va bea din ea se va face izvor de apă curgătoare spre viață veșnică (Ioan 4, 14). Sau cu alt prilej, arată că cel ce va crede în El «râuri de apă vie vor curge din pânțele lui» (Ioan 7. 38).

În sinagogi se respectă caracterul festiv al sărbătorii corturilor dominată de spiritul de veselie. În cort se invită oaspeți ca simbol pentru Uspizin. Când distinsul musafir rostește anumite rugăciuni și, potrivit tradiției iudaice, sufletele patriarhilor evrei, precum și al lui Iosif, Moise, Aron și David vin în fiecare zi dedicată lor să viziteze această locuință provizorie ridicată în timpul sărbătorii Corturilor. Zilele dintre

prima și ultima din cele 7 poartă numele de hol hainraoed. fiindcă sunt socotite ca semisărbători religioase și în ele se respectă numai ritualul jertfelor fără repaus sabatic și adunare sfântă. Ultima zi poartă numele de «bucuria Legii» (Simchath Tora) și în Ereț Israel este contopită cu ziua a 8-a de încheiere (Șcmini 'ațereth). Este o zi de sărbătoare și mulți israeliți vin în sinagogi unde fiecare evreu e onorat cu « alia lattorah», adică este che mat să sărute sulurile sfinte, să bincucvmeze și să citească un capitol din textul sfânt, precum și cu «Hakafoth) un vechi obicei de a înconjura estrada din centrul sinagogii cu sulurile sfinte de cel puțin 7 ori în dans și cântece. Copiilor li se dă un steag de carton în vârful căruia este înfipt un măr și în el este fixată o lumânare aprinsă ca simbol al învățaturii.

Teologii raționaliști consideră că prăznuirca Corturilor nu este de origine mozaică. întrucât ea a fost împrumutată de la canaanei care. pe timpul toamnei, aveau o astfel de sărbătoare legată de începutul anului. Bucuria strănerii recoltei este o sărbătoare generală, care nu este specifică canaaneilor. iar la poporul evreu ca are un conținut cu totul specific din punct de vedere religios.

ALTE SĂRBĂTORI : LUNILE NOI, ANUL NOU ȘI ZIUA ÎMPĂCĂRII.

SĂRBĂTORILE POSTMOZAICE

a. Lunile noi. După cum fiecare zi se sfințea prin sacrificii lui Dumnezeu la fel și sâmbetele prin dublarea jertfelor precum și începutul fiecărei luni închinată lui Iahvc conducătorul și proniatorul universului. Pe lângă ritualul zilelor de rând la fiecare început de lună nouă calendaristică se aduce ca holocaust 2 viței, un berbec și 7 mici de un an plus adaosul nesângeros corespunzător $\frac{3}{10}$. $\frac{2}{10}$ și $\frac{1}{10}$ cfă făină de grâu frământată cu untdelemn precum și turnarea de vin corespunzătoare $\frac{1}{2}$. $\frac{1}{3}$ și $\frac{1}{4}$ hin (Num. 28. 11 — 14) Ca jertfă pentru păcat Legea prevede sacrificarea unui țap (Num. 28. 15). La aducerea tuturor jertfelor preoții sunau din trâmbiță (hațoțera).

Cu toate că inițial lunile noi nu erau zile festive propriu-zise deoarece nu se prevedea repausul sabatic cu timpul ele sunt respectate prin încetarea comerțului și adunarea persoanelor pioase în casele profetilor pentru edificarea lor în învățătura divină. începutul lunii noi era apoi fixat la Ierusalim de unde plecau soli să-l vestească la locuitorii tuturor cetăților din Țara Sfântă. Din cauza mijloacelor anevoioase de deplasare al mesagerilor începutul lunilor noi dura timp de 2 zile. ceea ce în mod normal trebuia să fie doar de o zi.

Cel mai important început de lună nouă calendaristică era prima zi a lui Tișri — luna a 7-a. care se anunța prin sunet din com de aceea se chema și «ziua răsunării» (lom terua) sau «sărbătoarea trâmbițelor» Ea este o zi festivă în adevăratul sens al cuvântului deoarece acum începe anul nou economic și se serbează prin repaus sabatic și adunare sfântă (Lev. 23. 24). Ziua de I Tișn constituie o introducere la sărbătorile religioase din luna a 7-a și totodată amintește de facerea lumii în 6 zile după care Dumnezeu în ziua a 7-a a încetat să mai creeze și a binecuvântat și sfințit momentul acesta Pe lângă repausul sabatic și adunarea sfântă solemnitatea acestei zile este marcată și de supli montarea holocaustilor și a jertfei pentru păcat. Față de celelalte începuturi de lună nouă acum se aduce în plus ca holocauste 1 vițel. 1 berbec și 7 miei cu darurile nesângeroase corespunzătoare fiecărui animal, iar ca jertfă pentru păcat 1 țap (Num 29. 1—6).

Vechimea sărbătorilor legate de începutul fiecărei luni calendarisucc depășește vremea lui Moi se, care le-a acceptat în Lege ca mod de manifestare a credinței că orice început al acestei perioade de timp trebuie închinat și consfințit de Dumnezeu. Acest lucru nu îndreptățește teologii raționaliști să susțină că israclii au întrebuițat sărbătorile lunilor noi de la populațiile arabe care urmăreau mersul astrului de noapte și prima sa lucire o întâmpinau cu bucurie și rosteau cuvântul hilal de unde ar veni termenul ebraic «alilua» (halauiah = lăudați pe Domnul). Alții socotesc că lunile noi sunt în legătură cu ziua festivă închinată zeiței lunii. Atât Sfânta Scriptură cât și dovezile arheologie nu sprijină afirmațiile acestora, cel mai scurt și prompt răspuns fiind acela că israclii nu aveau o credință politeistă și astrală iar orice început, inclusiv apariția lunii pline se datora intervenției lui Dumnezeu cel Atotputernic. Calcularea timpului folosită de evrei de la asiro-babilonici și egipteni nu implică și împrumutarea sărbătorilor lor deoarece aceștia le puneau în legătură cu aștrii și alte lucruri create de Dumnezeu și nu cu adevăratul Creator al lor. De aceea este marcă diferență a face un calcul al timpului și sărbătorii care este o sfințire a lui și care vine de la Dumnezeu nu de la imaginația omului idolatru. După Lege este interzisă închinarea la alți dumnezei (Ier. 34. 14).

b. Anul nou. De la repetarea regulată a anotimpurilor evreii au dat anului numele de «repetare» sau «schimbare» (șanah). La evrei anul religios începea cu luna Nissan sau Aviv deoarece în ea sunt pră/nuit Paștile și Dumnezeu a scos pe fiii lui Israel noaptea din robie egipteană (Deut. 16. 1). După textul Sfintei Scripturi Dumnezeu a rânduit luna aceasta să fie prima între celelalte luni ale anului (Ieș. 12. 2). Despre solemnitatea acestui început de an religios nu se spune nimic în mod special în Vechiul Testament Prăznuirea lui se încadrează în rândul începutului de lună și constă din jertfirea unui țap pentru păcat. 2 viței. 1 berbec și 7 mici plus adausul nesângeros și turnare corespunzătoare ca holocauste (Num. 28, 11—13). Importanța sărbătorii Paștilor face ca sărbătoarea anului nou

sau religios să nu aibă o prăznuire deosebită de începutul celorlalte 11 luni din calendarul ebraic, în vremea profetului Ieremia era respectat în sensul că celelalte luni erau numărate începând cu luna Nissan. Profetul arată că regele Ioiachim locuia în luna nouă în casa de iarnă și aceasta era încălzită cu cărbuni aprinși Luna a 9-a este aproximativ echivalentă cu luna decembrie când în Țara Sfântă este frig.

Anul economic sau civil începe cu luna a 7-a Tișn pe care evreii l-au {mul din cele mai vechi timpuri. Luna a 7-a este socotită în funcție de prima lună a anului religios și în cuprinsul ei sunt incluse mai multe sărbători. Anul nou. Ziua împăcării și Corturile. Pentru calcularea ciclului sărbătorilor din calendarul ebraic se are în vedere anul religios iar pentru problemele civile anul economic. Luna cu care începe anul civil are cele mai multe sărbători religioase, de aceea ea are un pronunțat caracter religios. Chiar începutul acestei luni. spre deosebire de începutul celorlalte 11 luni ale calendarului ebraic, are un caracter sărbătoresc, deoarece se respectă repausul sabatic și se face adunare sfântă (Lcv. 23. 24) începutul anului economic se anunță prin sunet de trâmbițe (Lcv. 23. 24).

Față de începutul celorlalte luni ale anului, așa cum s-a arătat în cadrul sărbătorilor lunilor noi. prima zi a anului civil este prăznuită prin repaus sabatic, adunarea sfântă și suplimentarea jertfelor pentru arderea de tot și curățirea păcatelor (Num. 29. 1—6). În această situație putem susține că anul civil al isracliiilor are un profund caracter religios și în aparență este numit an economic Anul civil poartă numele în tradiția iudaică de «capul anului» (Roș hașșanah) și sărbătorirea lui ține primele 2 zile ale lunii Tișri care

corespund cu facerea lumii și începutul toamnei. El mai poartă numele de «ziua judecății» (vom haddin) întrucât acum se decide soarta fiecărui evreu pentru anul care începe. Din acest motiv rugăciunile cuprind cereri de pocăință, prcaslăvire a lui Dumnezeu creatorul lumii și iertare. Rugăciunile specifice sunt : mclkhioth, zihronoth și șofarotli în prima zi la masă se consumă fructe dulci și miere ca simbol al unui în dulce și evreii se salută cu «înscrisoare și pecetuire bună» (ktiva vachatima tova). În cele 2 zile ce sună din șofar și se citește psalmul «sacrificării lui Isaac» (Akcidath Ițliak) Evreii mai numesc «an nou» și alte zile . prima zi a lunii Nissan cu care începe numărătoarea anilor de domnie, prima zi a luni ciul când se face «zeciuirea» (Maascr) și ziua a 15-a a lunii Șvat numită «anul nou al pomilor» (roș hașșanah laylanoth).

În Talmud. Tratatul (Moedh) cuprinde 4 capitole privind legile și datinile de anul nou.

c. Ziua împăcării. Se prăznuiește în fiecare an la 10 Tișn ca zi a iertării sau ziua mare a împăcării (yom hakkipurim. Lcv. 23, 27) ori «sărbătoarea sărbătorilor» (sabbath sabbathon. Lcv. 16, 31). În această zi Legea prevede repaus sabbatic, adunare sfântă și aducerea jertfelor pentru că este așezământ veșnic și cel ce nu-l respectă se pedepsește cu moartea (Lev. 23. 29, 31). Față de celelalte sărbători în această zi se postește din scara zilei a noua până-n scara zilei a 10-a (Lev. 23. 32). de aceea este socotită cea mai mare zi de odihnă pentru smerirea sufletelor (Lc\ 16.31).

În ziua împăcării se iartă toate păcatele comise în cursul unui an și această iertare se obține mai ales prin jertfele aduse de arhiereu. Pentru îndeplinirea ritualului arhiereul priveghea toată noaptea de 9 spre 10 Tișn și dimineața se spăla pe corp și apoi îmbrăca veșmintele de în și cele sfinte ca să curățească locașul sfânt, jertfelnicul, preoții și toată obștea (Lev. 16. 31—34)

Motivul instituirii divine al sărbătorii se pare că stă în relația cu pedepsirea lui Nadab și Abiud. fiii lui Aaron care au adus foc străin în locașul sfânt neținând seama de porunca divină că numai arhiereul odată în an avea voie să intre în Sfânta Sfintelor ca să împacă toată obștea cu Dumnezeu (Lev 10. 1—2 ; 16. 1) Prin această instituire poporul își dă seama că singur nu se poate mântui decât prin ajutorul lui Dumnezeu care a instituit în acest scop o zi din cursul anului ca să se curățească împreună cu locașul sfânt.

Un alt motiv al instituirii îl oferă tradiția iudaică care leagă ziua specială de la 10 Tișri de iertarea poporului de păcatul idolatriei săvârșit în timp ce Moise primea tablele Legii pe muntele Sinai. El a coborât în această zi și a constatat că poporul a săvârșit un păcat mare împotriva lui Dumnezeu și pentru ca să nu fie pedepsit, ci iertat autorul Pentateuhului s-a rugat lui Iahve ca să-l ierte. Rugăciunea lui a fost ascultată (leș. 32. 31—32) și Dumnezeu îi răspunde : «Eu însumi voi merge înaintea ta și te voi duce la odihnă» (leș. 33. 14). în amintirea acestei iertări generale a fost instituită ziua de 10 Tișri.

Ritualul din Ziua împăcării este îndeplinit numai de arhiereu care în seara de 9 spre 10 Tișri priveghea și în dimineața praznicului aducea ca jertfă pentru păcat 1 vițel și 2 țapi. precum și 1 berbec ca ardere de tot (Lev. 16. 3. 5—6). Mai întâi arhiereul aducea cei 2 țapi și-i punea înaintea ușii de la Cortul adunării unde arunca sorți și unul era pentru Domnul iar celălalt pentru principele diavolilor Azazel (Lev. 16. 7—8). Țapul închinat lui Dumnezeu era sacrificat după jertfirea vițelului, iar cel destinat lui Azazel urma să

fie dus în pustie unde locuiește principele diavolilor ca să poarte în el păcatele poporului în pământ neumblat și să le ispășească (Lev. 16.10).

După aceea arhiereul lua juncul pe capul căruia rostea păcatele sale și ale formației sale și îl înjunghia adunând sângele într-un vas (Lev 16. 11). Apoi lua cărbuni aprinși de pe jertfelnic îi așeza în tămâioarcă în care punea tămâie și intra ca să tămâieze tronul îndurării din Sfânta Sfintelor unde fumul îl împiedica să vadă fața lui Iahve și să nu moară. Ieșea din Cortul sfânt și în curtea lui lua vasul cu sânge cu care intra a doua oară în Sfânta Sfintelor stropind cu el odată către tronul îndurării și de 7 ori înaintea lui (Lev. 16.14). Revenea în curte și acum înjunghia țapul ca jertfă pentru păcatele poporului și cu sângele lui intra a 3-a oară în Sfânta Sfintelor făcând același lucru ca și cu sângele vițelului (Lev. 16. 16). Stropirea cu sângele victimei se făcea în templul lui Zorobabel din care lipsea chivotul Legii înlocuit de o piatră, odată în sus și de 7 ori jos pe pământ (Mișna Joma. 5. 3).

Stropirea cu sângele celor 2 victime simbolizează ștergerea păcatelor arhiereului, preoților și poporului. Ceremonialul acestei curățiri continua și cu purificarea locașului sfânt, adică jertfelnicul tămâierii și jertfelnicul din curtea sa necurățite de păcatele fiilor lui Israel (Lev. 16, 16). Fiind curățiți preoții și poporul se cuvenea ca și locașul sfânt să se afle în aceeași stare de curățenie de aceea arhiereul lua din sângele celor 2 victime și cu el ungea coamele altarului tămâierii și apoi stropia de 7 ori în fața lui. Acest ritual îl repeta arhiereul și la altarul jertfelor, iar sângele care rămânea era turnat la poalele jertfelnicului

Rânduiala cultică continuă cu aducerea țapului viu în curte, pe capul căruia arhiereul își punea mâinile și mărturisea toate păcatele poporului. Încărcat cu păcatele poporului țapul destinat lui Iahve era condus de un om în pustie (Lev 16, 22). Cel ce ducea animalul pentru ispășire în pustie era dator să-și spele hainele și trupul ca să poată reveni în comunitate (Lev. 16, 26) ritual respectat și de cei ce au participat la arderea în afara taberii a cârnii jertfelor pentru păcat (vițelul și țapul. Lev 16, 27—28).

Partea principală a ritualului din Ziua Împăcării se încheie cu citirea unor rugăciuni și pericope referitor la aceste solemnități de către arhiereu care se retrage în curtea interioară a preoților unde își dezbracă veșmintele arhierești și spală trupul și ia hainele sale. Ultimul act cultic îndeplinit de el este aducerea sacrificiului ca ardere de tot pentru sine, casa sa și popor (Lev. 16. 24). Se pare că arderea de tot consta din sacrificarea a doi berbeci sau numai un animal ca simbol al unității credinței.

Originea mozaică a sărbătorii din Ziua Împăcării prin care se restabilesc raporturile ce trebuie să existe între Israel și Iahve pe baza legământului sinaitic este nerecunoscută de criticii raționaliști pe motivul că numai textele din Pentateuh o menționează și ca datează din vremea post-exilică. Argumentul lipsei temeiurilor scripturistice nu este concludent deoarece și alte sărbători mozaice se află în aceeași situație și tradiția iudaică le-a conservat. Ca atare ea s-a sărbătorit înainte și după exil în templul lui Zorobabel iar în Noul Testament ca este menționată (Evr 9, 7). Ea este ziua iertării tuturor păcatelor și împărtășirea sfințirii de către Iahve pe care rabinii o numesc cel mai sfânt moment de pocăință și iertarea păcatelor datorită importanței sale deosebite în viața religioasă a evreilor rabinii o numesc «ziua iertării și dăruirii» (Jom selicha umechila) sau «ziua cea mare» (joma rabba) sau simpla «ziua» (joma) de post și înălțare spirituală

Istoricul evreu Iosif Flaviu (Ant. iudaice 17. 6. 4) se referă la postul acestei zile ținut de iudei în timpul regelui Irod cel Mare. Același istoric evreu menționează că arhiereul în cele 3 sărbători anuale și la 10 Tișri păstra veșmintele arhierești în cetatea Antonia și după un timp scurt acestea se aflau la templul din Ierusalim.

Alți critici raționaliști au încercat să identifice ziua de 10 Tișri cu sărbătorile

popoarelor păgâne închinată împăcării oamenilor cu zeii. Părerea lor ignoră faptul că /iua expierii evreilor stă în legătură cu iertarea și sfințirea oamenilor învățatură care se deosebește radical de cea a cultelor idolatre în care accentul cade numai pe împăcarea mâniei zeilor, ființe cu trăsături umane lipsite de chirul desăvârșirii și al sfințeniei. Particularitatea religiei mozaice constă tocmai în faptul că în centrul acesteia se află sfințenia (Leș. 19. 6) și ziua împăcării ajută la conservarea și promovarea ei ca o condiție fundamentală a menținerii raporturilor dintre Israel și Iahve.

Păstrarea sfințeniei în popor se obține prin jertfele sângeroase prin care se iartă păcatele poporului și eficacitatea lor atinge punctul culminant în ziua împăcării. În această zi sfântă se iartă prin stropirea sângelui toate păcatele slujitorilor de la locașul sfânt și ale poporului comise în cursul anului. Totodată se curăță prin stropirea cu sânge și cele mai însemnate obiecte din cele 3 părți ale locașului sfânt — curtea, jertfelnicul, sfânta-altarul tămâierii și Sfânta Sfintelor — chivotul Legii.

Ideea de bază a zilei împăcării este iertarea și refacerea bunelor raporturi dintre popor și Iahve. Acest lucru se dobândește prin post și îndepărtarea tuturor păcatelor din sânul comunității. Curățirea păcatelor este exprimată prin transmiterea lor asupra țapului destinat lui Azazel. Cu privire la etimologia acestui cuvânt filologii au păreri diferite. Unii cred că Azazel ar fi numele unui deșert sau unui munte aproape de Sinai. Această părere nu este confirmată nici de datele istorico-geografice ale israeliților și nici de cele ale popoarelor din această zonă. Alții plecând de la etimologia cuvântului consideră că el se referă la țapul (Ez) trimis în deșert (azal = a merge, a se îndepărta). Cei mai mulți interpreți ținând seama de context consideră că Azazel se referă la un demon sau satan, principele demonilor. El este pus în contrast cu Iahve și de la Azazel pornește tot răul Creștinii înțeleg prin Azazel pe diavol, numit mai târziu satana, potrivnicul lui Dumnezeu.

Ca și în celelalte instituții religioase ale Legii mozaice, ritualul din Ziua împăcării pe lângă simbolismul acțiunilor cultice mai are și o însemnare tipică în acest sens el prefigurează jertfa unică și desăvârșită a Mântuitorului Hristos pe care o aduce spre iertarea păcatelor și împăcarea întregii creaturi cu Dumnezeu. Înțelesul tipic al acestei sărbători mozaice a fost sublimat de Sfântul Apostol Pavel care arată că Arhiereul cel desăvârșit Iisus Hristos «a intrat o singură dată în Sfânta Sfintelor, nu cu sânge de țapi sau de viței, ci cu însuși sângele Său și a dobândit o veșnică răscumpărare» (Evr. 9. 11). Fiul lui Dumnezeu a adus această jertfă în calitate de Arhiereu fără de păcat și jertfa Sa a adus-o în Sfânta Sfintelor în ceruri de bună voie ca să răscumpere sufletele robite de păcate. Sfințirea Sa nu curățește numai trupul (Evr. 9. 13) ci și sufletul de păcate și în acest fel se restabilește pe deplin legătura dintre om și Dumnezeu.

În vremea noastră ceremonialul Zilei împăcării cuprinde două momente. Primul se desfășoară în ajunul sărbătorii, al doilea în ziua praznicului. În ajun.

după masă și înainte de apusul soarelui începe postul de o zi și la rugăciunea de seară (Minha) se include și spovedania (widui). Apoi se aprind lumânările ca pentru sabbat și toți membrii familiei se pregătesc să meargă la sinagogă. Slujba religioasă începe la apusul soarelui și aici se rostește de către cei prezenți rugăciunea «Col Nidrei» care conține angajamente și promisiuni solemne nerespectate în cursul anului.

În ziua de 10 Tișri continuă șirul rugăciunilor de căință formulate la persoana I-a plural pe care le rostesc toți credincioșii mozaici. Spre scară se zice rugăciunea specială Nčila în care se repetă toate rugăciunile zilei pentru iertare. La încheierea sărbătorii se sună din șofar și poporul zice: «Domnul este Dumnezeu» și «La anul la Ierusalim». Acasă se face havdala care constă dintr-o binecuvântare rostită peste un pahar cu vin sau băutura la încheierea sărbătorii. Sâmbăta dinaintea Ziuă împăcării se numește «sâmbăta întoarcerii» (Șabbath șuvah) «sâmbăta pocăinței de la pericopa din cartea lui Osea, care începe cu «întoarce-te Israele».

d. Sărbătorile post mozaice. J^ultuLdiyjn_cste îmbogățit după perioada mozaică; noi 'Sărbători instituite în amintirea unor evenimente importante din istoria israelită. Sărbătorile post mozaice sunt: purnim, hanukka, lemnul la templu, bucuria Legii, dănnarea Ierusalimului, lag ba omer, serbarea apei și a focului. -

Sărbătoarea purim a fost instituită în amintirea salvării poporului iudeu în exil de la nimicirea decretată de Aman, ministrul regelui Aitaxerxes (Ahașveroș) al perșilor, de către Mardohcu și nepoata sa Esteta (Esiera 2). Ea poartă numele persan de purim care înseamnă «sorti» deoarece Aman hotărâse prin sorturi nimicirea iudeilor și este cea mai veselă dintre sărbătorile evreilor. Se sărbătorește în zilele de 14 și 13 Adar, ultima lună a calendarului în orașele înconjurate cu zid, de unde vine și numele de Sușan-purim. Sușan este capitala Suza a împăratului perșilor. Ziua de 13 Adar care precede sărbătoarea purim este în amintirea postului ținut de Estera și conaționalii săi în vederea prevenirii pericolului de exterminare a lor (Estera 4. 16). Dacă ziua de 14 Adar cădea în sabbat: atunci postul se ținea în ziua a 5-a a săptămânii (12 Adar). Sâmbăta după purim se numește «Șabat para» deoarece se citește pericopa despre vaca roșie (Para adumah).

În prima zi de purim se citește în sinagogă textul cărții Estera și se pronunță numele lui Aman iudeii băteau din palme și strigau «Blestemat să fie Anum». iar când reînvierea numelui lui Mardohcu ziceau: «Binecuvântat să fie Mardohcu»

În prima zi de purim se fac ospete și oferă daruri prietenilor (Misloach, Matanoth) și săracilor (Matanoth lacaniim) se consumă băutură multă «până la uitare» (ad delo iada) iar a doua zi în special bărbații umblă pe străzi mascați, purtând veșmintele femeilor, iar acestea pe ale bărbaților în anul bisect se serbează purim în luna a 13-a (Vcdar, Adar Bcilh).

În prima zi de purim se face ospete și oferă daruri prietenilor (Mișbaților). în anul bisect se serbează purim în luna a 13-a (Veadar. Adar iudeii (Ani. — iudaice 11.6, 13).

Cea de-a doua sărbătoare postmozaică «hanukka» sau «reînnoirea templului» a fost instituită de Iuda Macabul în anul 165 î.Hr. în amintirea curățirii și sfințimii templului, după profanarea de către regele sirian Antioh IV Epifancs. Ca urmare a profanării locașului sfânt a izbucnit revolta Macabeilor care au

alungat pe sirieni și flupă Tiberarea Ierusalimului au purificat templul și au reînnoit serviciul divin Sărbătoarea începe la 25 Kiv și durează X zile în care se aduceau la templu holocauste și jertfe (f-pacfi. în acest timp în sinagogi se rostesc rugăciuni speciale — «Halci» care conțin psalmii 113—118 și «Al haninmi» — care cuprinde minuni în afară de cea despre candela cu untdelemn care a ars 8 zile

DtrrSsemonialul sărbătorii lianukka face parte și aprinderea lumânărilor iii

fiecare zi în memoria candetohrului purificat Aprinderea lor se face în fiecare^âsă evreiască printr-o atmosferă de cântece și veselie De la aprinderea lumânărilor Pine și numele de sărbătoarea luminilor în semn de bucurie

Polpyit mențiunilor lui Iosif Flaviu această sărbătoare era o zi de bucurie și se prăznuia la 14 Av (De bello iudaico, 2. 17. 6^7).

După Talmud se arată că în fiecare an erau rezervate 9 zile pentru aducerea jgfflpclor la templu (M. Meghilla 1.3).

în ziua de 22 Tișri se serbează «bucuria Legii». care este a 8-a zi a Corturilor. Despre prăznuirea ei s-a amintit și în cursul acestei sărbători anuale și ea constituie o zi de bucurie spirituală deoarece acum se termină citirea Legii. Prima sâmbătă după bucuria Legii poartă numele de «primul sabat *

întrucât începe citirea prime» pericope din cartea Facerea (Bereșith)

în amintirea dărâmării primului și celui de-al doilea templu a fost instituită sărbătoarea «dărâmării templului» care a avut loc la 9 Av (Tisa bc'av) Este o /j de post ca și cea din ziua împăcării. Seara și dimineața, se citește din cartea Plângerile lui Ieremia (eikha).

Ziua a 33-a din numărătoarea Omerului, cade la 18 Iar și poartă numele de «lag baomer». A fost instituită în amintirea încetării epidemiei care a decimat ucenicii lui Rabi Akiba iar după altă tradiție Rabi Siracon: Bar Iohai (sec. II d.Hr) a predat înainte de moartea sa secret ele Zoharului. cea mai importantă lucrare în literatura cabalistică. Se obișnuiește să se facă pelerinaj la Mciron unde se află mormântul lui Rabi Simeon Barlohai sau să se facă excursii în munți sau păduri și a trage cu arcul în amintirea răscoalei lui Bar-Cohba (132—135).

Ultima sărbătoare postmo/aică poartă numele de «sărbătoarea focului și a apei» (simehath bcith hașo'cvah). Ea se prăznuia între prima și ultima zi a sărbătorii Corturilor când israelitii își manifestau bucuria purtând făclii în mână. jocuri de ape. cântece și dansuri. După Talmud care face o descriere amănunțită a sărbătorii se spune că cine n-a văzut această sărbătoare n-a văzut veselie în viața lui.

III. Grupări și partide religios-politice: fariseii, saducheii, samaritenii, irodienii, esenienii sau qumraniții, terapeuții și eleniștii

Dar să vedem în concret cine au fost. când și unde au apărut în istorie fariseii.

întâi să ne edificăm asupra semnificației numelui lor. în limba ebraică sunt numiți perușim, iar în aramaică perișaiia. Cuvântul ebraic perușim este un participiu pasiv al verbului paraș care se traduce cu a separa, a distinge. în acord cu acest sens al verbului, fariseii ar fi prin urmare «cei separați», «diferiți de restul conașionalilor lor. adică de poporul de rând.

Fariseii se numesc sau au fost numiți astfel intru cât ei s-au îndepărtat de lucrurile socotite impure sau necurate, cât și de persoanele capabile să cauzeze o întinare legală, prin contactul cu ele.

Toți scriitorii antici îi prezintă pe farisei ca pe niște oameni separați de tot ceea ce era vulgar, necurat, întinat, formând între ei un fel de cerc închis.

Spiritul de separație atât de specific fariseilor a început a se manifesta încă la evreii reveniți din exilul babilonic. în anul 538 î.Hr., care se manifestau cu dispreț și totală respingere față de păgânii instalați în cetățile și orașele lor părăsite, dar și față de conașionalii lor. puțini la număr, rămași în țară. în 586 î.Hr.. când Nabucodonosor a deportat marea majoritate a populației evreiești. în Babilon. Pe toți aceștia, cei de curând repatriați îi socoteau întinați deoarece n-au fost trecuți prin focul purificator al exilului.

Dar fariseii propriu-zisi, care se separă de masa mare a poporului prea puțin zeloasă pentru respectarea riguroasă a Legii, nu urcă până la acea dată. Prima atestare a existenței lor o avem pe timpul marii persecuții întreprinse de către regii Siriei. în vederea eliminării evreilor din Țara Sfântă. Ajungând pe tron în 175 î.Hr., Antioh al IX-lea Epifanes a jurat să extermine religia iudaică, el fiind din păcate favorizat în acest diabolic plan al său prin lașitatea și ambiția unor membri ai preoției, între care îi amintim pe arhierii Iosua, supranumit Iason și Menelau. în 170, monarhul sacrileg a pătruns în locașul sfânt și a ridicat tezaurul templului. Puțin timp după aceasta, a interzis circumciziunea, celebrarea șabatului. sacrificiile, cu un cuvânt tot cultul iudaic. în ziua de 15 a lunii Kislev. un altar al lui Jupiter Olimpianul înlocuia altarul lui Iahve de la templu, iar în 25 a aceleași luni, au căzut aici victime. Această profanare a făcut să izbucnească răscoala Macabșilor care a găsit de îndată un sprijin fenn din partea unui partid care s-a format cu puțin timp înainte tocmai pentru a rezista în față elenismului și pentru a

menține intactă religia mozaică. Acest partid este cel al hasidimilor (פְּרִישִׁי ;

ו' אֱלֹהִים), adică al «oamenilor pioși» cum au fost numiți sau cum poate s-au numit ei înșiși. Hasidimii sunt socotiți a fi străbunii fariseilor După J Wellhausen (Die Pharisäer und die Saddukäer. Greifswald. 1874. p. 78—86) identitatea este neîndoielnică (cf. 1. Mac. 1, 65—66; 2. 42 : 7, 12—13; II Mac. 14.6).

învățațul evreu L. Cohen (Lcs Pharisicns. t. I. p 106) emite ipoteza că hasidimii dispărând au dat naștere la două secte : a fariseilor și a esenicilor O fracțiune (esenicnii) rămânând fidelă tradiției nazarinene, s-a refugiat, pentru a scăpa de furtunile acelor timpuri nenorocite, într-un ascetism riguros. Cealaltă fracțiune (a fariseilor) — și aceasta a fost cea mai numeroasă — separându-se de frații lor de doctrină și lăsându-i în însingurarea lor. au făcut un pas hotărât înainte, aspirând la a îndruma pe căi iudaismul. Dacă o astfel de origine pentru esenism este destul de contestată, descendența fariseilor din vechiul partid al hasidimilor pare întm totul sigură.

După victoria definitivă a Macabeilor împotriva sirienilor (anul 164 î.Hr) fariseii au rămas alături de cei dintâi, dar numai până în momentul în care aceștia și-au asumat, pe lângă puterea politică, și demnitatea religioasă supremă (funcția de mare arhiereu), după anul 105 î.Hr. Acum ei au intrat în opoziție față de noua dinastică a Macabeilor sau Hasmoneilor. deoarece socoteau că vederile profane și ambițiile mondene ale acestora veneau în contradicție cu funcția arhierescă uzurpată pe nedrept. În chip deschis și foarte zgomotos s-au arătat fariseii refractari Hasmoneilor în vremea domniei lui Ioan Hircan I (135—105) și a fiilor și succesorilor imediați ai acestuia la tronul Iudeii — Alexandru și Aristobul. a căror cruzime i-a incitat foarte mult pe farisei. Totuși atitudinea lor s-a schimbat în urma morții lui Alexandru Ianeu. când soția acestuia — Alexandra, la sfatul bărbatului ei. și-a îndreptat atenția spre farisei, promițându-le favoruri. În cazul în care ei vor lua sub protecție pe cei doi fii ai Alexandrei, care au devenit — unul — rege. iar celălalt arhiereu (Antichitățile iudaice XIII. XV. 5 : XVI. 2 ; Războiul iudaic I. V 1—2). Fariseii s-au lăsat înduplecați, dar au profitat în chip abuziv de noua stare privilegiată care li s-a creat, dedându-se la răzbunări și pedepse împotriva aceluia care i-au nedreptățit în vreun fel în vremea domniei lui Alexandru Ianeu. Masacrele și exilurile arbitrare la care s-au dat au înstrăinat multe inimi, care până atunci nutreau sentimente favorabile lor. și au fost socotite ca principala cauză a pierderii autonomiei iudaice, prin intervenția lui Pompei în afacerile interne ale statului iudaic. În urma neînțelegerilor survenite între Hircan II și Aristobul, neînțelegeri de care n-au fost străini fariseii (scptnii a fost trecut, cu concursul lor. din mâinile lui Hircan II în cele ale lui Aristobul).

În timpurile tulburi care au urmat nu s-a mai auzit vorbindu-se de farisei. Reintrarea lor în scenă s-a întâmplat la urcarea pe tron a lui Irod cel Mare (anul 37 î.Hr), căruia ei au refuzat să-i acorde jurământul de fidelitate. Loviți pînă la o

strașnică amendă și mulți dintre ei primind chiar pedeapsa cu moartea, fariseii vor rămâne în opoziție pe tot parcursul acestei domnii. Dar prin aceasta, prestigiul lor în fața poporului a crescut foarte mult (Vezi Antichitățile iudaice XVII. II. 4).

Pornind din acest moment, fariseii, grație Noului Testament și Talmudului vor apărea în plină lumină istorică.

Fariseii, spune Iosif Flaviu. se făceau remarcăți prin acritatea lor în interpretarea Legii (Războiului iudaic II. VIII, 14). Sfantul Pavel se exprimă aproape în aceiași termeni despre ei (Fapte 22. 3 ; 26, 5 ; Filip. 3. 5). Dar ceea ce îi diferențiază de saduchici (o a doua grupare religioasă din acel timp) era admiterea tradiției orale, care interpreta și la nevoie completa Legea, pe când saduchenii refuzau să recunoască ceva în afară de Legea scrisă. Evangheliștii pun de asemenea în relief acest interes aparte al fariseilor pentru legea orală (Matei 15. 2. Marcu 7, 3). Sub influența lor. Talmudul merge pînă la a spune că este mai puțin culpabil să acționezi împotriva prescripțiilor Torci. decît a lepăda prescripțiile învățaților de demult (Sahcdrin XI. 3. Cf. Avot III. 11 ; V. 8).

Contrar saducheilor care erau materialişti. fariseii admiteau nemurirea sufletului, învierea celor drepti și voința liberă sau liberul arbitru.

în ochii lor religia primează pentru tot și peste toate. De aceea politica nu i-a pasionat în mod deosebit, fără să putem spune că au făcut total abstracție de ea. Au existat printre ei două curente opuse; unii care au acceptat dominația străină ca pe un fapt împlinit și ca pe o pedeapsă din partea lui Dumnezeu, neașteptând o soartă mai bună decât ca un eveniment providențial, și alții care socoteau jugul străin ca întru totul contrar teocrației iudaice și de aceea, sprijineau orice revoltă împotriva cuceritorilor, numărându-se între zcloții cei mai ardenti.

Preocupați în mod deosebit de a-și conserva propria lor influență, fariseii erau dușmani declarați ai oricăror persoane ce și-ar fi câștigat stima sau simpatiile poporului. De aceea, atitudinea lor față de Ioan Botezătorul, de pildă, a fost de totală neîncredere și mai apoi de ostilitate declarată, în timp ce aproape toate clasele societății iudaice mergeau în masă la Iordan pentru a primi botezul înaintemergătorului, fariseii și saducheii se deplasau și ei acolo dar pentru a-l spiona pe Ioan și pentru a-l prinde în greșală. Este absolut cert că și unii și alții au urzit un complot împotriva vieții Sfântului Ioan Botezătorul. Iertarea și teama lui Irod Antipa și ura Irodiadei au prevenit răzbunarea lor.

Mărturia solemnă pe care Ioan a făcut-o despre Iisus. L-au arătat pe Domnul suspect în ochii fariseilor. Dar și fără aceasta, antipatia lor exista deja. Nu se putea ca ei să nu fi observat că popularitatea noului învățător și Taumaturg diminuea din ce în ce mai mult influența lor și că învățătura Sa era în contrapunct cu a lor. Predica de pe munte conținea în chip evident condamnarea fățișă a formalismului fariseic («Adevăr vă zic voi: dacă nu va prisa dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor» — Matei 5. 20). Conflictul inevitabil între Iisus și farisei se va declanșa cu ocazia vindecării paralizicului. Înainte de a-i reda acestuia sănătatea trupului, Iisus îi va zice: «Fiule iertate îți sunt păcatele». Fariseii prezenți au strigat de îndată: «Acesta hulește. Cine poate să ierte păcatele fără numai singur Dumnezeu?» (Matei 9, 7—8; Marcu 1—12; Luca 5. 11—26).

Puțin după aceea, Iisus și ucenicii Săi au asistat la cina oferită de Sfantul Matei, recent convertit. Fariseii s-au scandalizat văzându-L pe Domnul în compania păgânilor și a poporului de rând. Dar Iisus le-a închis gura prin aceste cuvinte: «Nu cei sănătoși au nevoie de doctor ci cei bolnavi. Eu am venit să-i chem pe cei păcătoși la pocăință, nu pe cei dreți» (Matei 9. 9—13; Marcu 2. 13—17; Luca 5. 27—32). Cu această ocazie fariseii fac o plângere împotriva Domnului pentru că nu postește și că la fel fac și ucenicii Săi.

O a treia plângere a lor împotriva lui Iisus a fost că încalcă șabatul. Într-adevăr, într-o zi de șabai Domnul cu ucenicii au străbătut un lan ca grâu aproape copt și rupând spice, le-au sfărâmat în palme și au mâncat boabele, astâmpărându-și foamea. Și de această dată fariseii au reacționat acuzându-i că au încălcat odihna sabatică. Ei nu s-au scandalizat pentru faptul că ucenicii au cules spice dintr-o holdă străină, lucrul pe care Legea însăși îl permitea, ci pentru că i-au văzut pregătindu-și hrana în zi de șabat, contrar interpretării lor înguste a Legii. Domnul le răspunde că ei nu înțeleg nimic din spiritul Legii care spune: «Milă voiesc iar nu jertfă». El adaugă apoi că Legea nu e făcută pentru cazurile de necesitate, dovadă exemplul lui David care în împrejurări fortuite a mâncat pâinile punerii înainte, ceea ce numai preoților li era îngăduit și apoi Fiul Omului este Domn al șabatului și El poate să-i dezlege pe cei care voiesc (Matei 12. 1—8; Marcu 2. 23—28; Luca 6. 1—6).

Un alt fapt care pune și mai mult în relief oarba prejudecată a fariseilor este vindecarea unui alt paralizic de către Iisus. A fost necesar pentru aceasta doar de un cuvânt și de un act de voință. Or, fariseii s-au indignat încă înainte de a se ține săvârșit minunea de această pretinsă încălcare a șabatului. Mântuitorul i-a redus la tăcere și de această dată, aniintindu-l că nici ei nu ezită a scoate o oaie căzută într-o groapă. În zi de șabat. Cu atât mai mult este îngăduit a mântui un suflet nefericit (Matei 12.9—14 ; Marcu 3.1—6; Luca 6, 6—11).

De mai multe ori, fariseii, fie singuri, fie împreună cu saduchcii au încercat să-L prindă pe Iisus în cuvânt și să-L facă să cadă în cursa întinsă de ei. Astfel, după minunea înmulțirii celor șapte pâini ci l-au cerut «un semn din cer». Marcu și Matei notează în chip expres că aceasta era pentru «a-L ispiti» (Marcu 8. 11 Matei 16, 1) Iisus care săvârșea sub ochii lor minune după minune, a refuzat de a satisface curiozitatea lor răuvoitoare și i-a prevenit totodată pe ucenicii Săi contra «aluatului fariseilor» cum se exprimă Sfântul Marcu (8. 15). sau împotriva «aluatului fariseilor și al saducheilor», cum se exprimă Matei (16. 6). ceea ce arată că dușmanii Mântuitorului erau deja coalizați. Ei sperau ca dacă Iisus nu va răspunde cererii lor, să-L compromită în fața mulțimilor cum că ar fi un fals profet incapabil de a face dovada misiunii Sale divine, prin minuni.

A doua capcană a fost și mai provocatoare. Ei l-au întrebat dacă este îngăduit

a repudia o femeie pentru indiferent ce motiv. Erau siguri de răspunsul Său negativ și în consecință să-L poată pune în contradicție cu Legea lui Moise. care a autorizat divorțul chiar fără un motiv anume (Matei 19, 1—9 : Marcu 10. 2—11) Iisus a repetat ceea ce le-a zis în predica de pe munte (Matei 5. 31—32 : Luca 16. 18). punând în legătură toleranța în privința divorțului cu imperfecțiunea Legii mozaice și cu împietrirea inimii iudeilor.

Conspirația cea mai perfidă a fost însă atunci când fariseii l-au întrebat dacă trebuie plătit impozit Cezarului sau nu? (Matei 22. 15—22 . Marcu 12. 13—17 Luca 20. 20—26). Răspunzând nu. Iisus apărea ca adversar al ordinii publice și devenea astfel dizident politic. Zicând da. El și-ar fi înstrăinat simpatia unui mare număr dintre cei care îl urmau. Răspunsul a fost ai totul descumpănitor pentru farisei: «Dați Cezarului cele ce sunt ale Cezarului...».

Aceeași adversari au încercat să-L pună în dificultate, și în privința dogmei învierii morților, expunându-i cazul unei femei care a fost pe rând soția a șapte bărbați (Matei 22. 34—40 . Marcu 12. 28—34 ; Luca 20. 39—40).

Aproape imediat după aceasta, un învățător de Lege a voit să știe care este cea mai mare poruncă din Lege. Relatarea Sfântului Marcu despre acest fapt nu lasă să se înțeleagă că ar fi vorba de o intenție răuvoitoare (12. 28—34). dar Sfântul Matei notează că exista planul de a-L prinde în cuvânt pe Iisus (Marcu 22. 35). De acum încolo cărturarii și fariseii au încetat de a-L mai ispiti pe Iisus (Marcu, 22. 46)

Înainte însă cu două sau trei zile de patima Sa. Iisus a pronunțat teribilul rechizitoriu împotriva fariseilor. De șapte ori. Domnul reînnoiește învinuirile Sale începând întotdeauna prin formula : «Vai vouă cărturarilor și fariseilor fățarnici» (Matei 23. 13—29). El le reproșează fariseilor : 1. că închid pentru alții împărăția cerurilor, adică accesul în Biserică, fără ca măcar să intre ei înșiși în ea: 2. că străbat marea și

uscatul spre a face un prozelit, pentru ca apoi să facă din el un fiu al pierzării . 3. că susțin cum că jurământul făcut pe templu sau pe altar este nevalid. În timp ce jurământul făcut pe aurul templului sau pe jertfa de pe altar este valid . 4. că dau dajdic din mentă, mărar și chimen. dar nesocotesc dreptatea și milostivirea ; 5. că spală cu multă grijă vasele pe dinafară, dar ignoră întinarea sufletului ; 6. că poartă grijă exagerată de cele de dinafară dar de cele dinlăuntru nu le pasă. De aceea îi aseamnă cu niște morminte vărute pe dinafară dar pline de putreziciune pe dinlăuntru . 7. că zidesc și împodobesc mormintele profeților, pe care ei înșiși i-au persecutat și i-au trimis la moarte. Domnul termină pînă această apostrofă cutremurătoare «Șerpi, pui de vipere, cum vefi scăpa de pedeapsa gheenei ?»

Un fapt semnificativ care trebuie remarcat este acela că în zilele care au precedat imediat patimile Domnului, fariseii au încetat de a se mai arăta în preajma Lui în însăși relatarea Patimilor, cvanghcliiții nu-i mai menționează Explicația constă în aceea că saducheeii au preluat de acum sarcina răstignirii Domnului Moartea lui Iisus parcă să fi temperat pornirile fariseilor, pe când ura saducheeilor nu încetează să crească. Aceștia din urmă trăind de la templu, erau profund afectați, in

ciuda indiferentismului lor religios, de tot ce amenința diminuarea sursei lor de venituri. Apostolii n-au avut dușmani mai neîmpăcați decât saducheeii. în conflictul care nu a întârziat să se producă, un fariseu, pe nume Gămăliei, a fost acela care în mod public a luat apărarea Apostolilor. Din contră, aristocrația sacerdotală compusă din saduchci a luat inițiativa unor măsuri de sancționare (Fapte 5. 17) Mai târziu. Sfântul Pavel. urmărit pentru nesocotirea interdicției de a introduce străini la templu, nu ezită a-și căuta sprijin în partida fariseilor, făcându-și un titlu de glorie de a fi fost el însuși cândva fariseu (Fapte 23.6—10)

Este cazul să apunem acum că nu tot ce se leagă de numele fariseilor a fost negativ Dacă zelul lor pentru împlinirea lui era uneori orb sau rău direcțional, nu este mai puțin adevărat că în vremurile de restriște și delăsare morală pe care le-a cunoscut Israel, fariseii și-au adus partea lor esențială de contribuție la păstrarea tradiției și stimularea interesului conaționalilor lor pentru credința strămoșească.

S-au numărat între farisei și oameni cu caracter integru, care făceau totul din dragoste curată față de Dumnezeu și semeni Dintre aceștia făceau parte, pe timpul Mântuitorului Hristos, Rabi Simeon, Iosif din Anmateea. Nicodim. Rabi Gămăliei și însuși Sf. Ap. Pavel.

Nu trebuie să uităm apoi că din prima comunitate creștină din Ierusalim făceau parte și unii din foștii farisei. Așa se explică atașamentul membrilor acestei comunități față de prevederile Legii Vecin. S-a observat însă că fariseii care au îmbrățișat noua religie a lui Hristos nu s-au detașat total de particularismul și exclusivismul, care erau caracteristica lor dominantă Astfel, s-au arătat net împotriva primirii neamurilor în Biserică. După credința lor. singurii îndreptățiți la mântuire erau descendenții după trup ai lui Avraam. Tulburarea din Antiolua. care a dus la convocarea Sinodului Apostolic din Ierusalim, ei au provocat-o. după cum este cunoscut că și în continuare au fost direct implicați în acțiunile care aveau drept scop anularea efortului paulin pentru chemarea neamurilor la mântuire (vc/i Fapte 15, 5).

Păcat că toată evlavia fariseilor a degenerat într-un formalism meschin Învăluită ca într-o foarte stânjenitoare rețea pînă cele 630 de prescripții talmudice, viața lor a ajuns o servitute intolerabilă. Era aproape imposibil pentru un fariseu de a-și părăsi casa. de a-și servi hrana sau de a întreprinde orice altă

acțiune fără a încălca una dintre infinitele prescripții legale, pe care ei înșiși le-au formulat De menționat că numai legile care privesc purificările rituale și pe care fariseul trebuia să le respecte cu strictețe, umplu cele douăsprezece tratate ale ultimului seder (părți sau secțiuni) al Talmudului, intitulat «Toharot»

Legalismul fariseic a fost copleșitor. De aceea au ajuns fariseii să se creadă artizanii propriei lor dreptăți, în sinea lor împărtășeau convingerea că nu datorează nimănui nimic. Până și pe Dumnezeu îl socoteau creditorul lor. De aceea nu vor uita să-l reamintească în rugăciunile lor. de faptul că postesc de două ori pe săptămână (joia și luna), că plătesc cu exactitate dijmă din mentă, mărar și chimen. că respectă cel mai neînsemnat ritual tradițional. Fariseismul se hrănea din

amorul propriu, din prezumție și din orgoliu. Idealul lor era într-adevăr foarte înalt, dar pentru atingerea lui nu aveau la îndemână decât orgoliul.

În Noul Testament, pe lângă fariseii sunt amintiți și cărturarii și învățătorii Legii. Aceștia nu trebuie neapărat socotiți deosebiți de gruparea fariseilor, a mai degrabă una cu aceasta. Întru cât. în marea lor majoritate erau recrutați din rândul fariseilor. Unii ca aceștia se ocupau în mod expres cu studiul Legii și tradițiilor părintești.

b. Saducheeii. Ca și fariseii, tot astfel și saducheeii ne sunt cunoscuți din scrierile lui Iosif Flaviu. din Talmud și Noul Testament.

Numele lor este pus în legătură cu marele arhieru Sadoc. contemporan cu regele Solomon (sec. X î.Hr.), ai cărui descendenți au exercițiul funcției arhierice până în timpul regelui sirian Antioh IV Epifanes (175—164 î.Hr).

Acest nume și l-au atribuit ei înșiși din dorința de a se pune sub scutul faimei unuia dintre personajele celebre ale trecutului cât și pentru a da o justificare pretențiilor lor de a se bucura de o serie de drepturi și avantaje

Adevărul este că ei au apărut foarte târziu în istorie. N-au format apoi un partid compact și numeros cum a fost cel al fariseilor. Gruparea saduchicilor emalcătuită numai din aristocrația sacerdotală respectiv din arhierie și marile familii preoțești (Fapte 5. 17 ; Iosif Flaviu. Antichitățile iudaice XX. IX. 1) Un mare număr de preoți, din cetele de rând. nu făcea parte din gruparea saduchicilor Acest fapt ne îndreptățește să spunem că n-a existat o identitate absolută între preoția iudaică și gruparea saduchicilor.

Prezența saduchicilor se face remarcată, ca și cea a fariseilor, în epoca Macabecilor. când în confruntarea deschisă dintre partidul fariseilor și dinastia macabeciană saduchicii au fost de partea Macabecilor. Când sub domnia Alexandrei soția lui Alexandru al III-lea tonarii fariseii au ajuns puternici, aceștia au exercitat represalii contra saduchicilor. trimițându-i pe mulți la moarte.

Sub Irod cel Mare și procuratorii, atât de greu suportați de către fancei saducheeii s-au acomodat cât se poate de bine, recurgând la toate mijloacele spre a dobândi avantaje. Ei au îndeplinit în tot acest timp principalele sarcini religioase Politica a fost însă principala lor rațiune de a fi. pentru că de aici au pulul ei

obține cel mai însemnat profit Când a intervenit ruina națională și când profitul n-a mai fost posibil, saduchei au dispărut fără urmă.

Cu fariseii au făcut cauză comună împotriva Mântuitorului dar din cu totul alte rațiuni decât cei dintâi. Ei vedeau în Iisus mai ales înnoitorul care căuta să tulbure ordinea stabilită și care putea oricând atrage furia stăpânirii romane împotriva națiunii iudaice. Ecoul unei astfel de impresii a saduchicilor în legătură cu Domnul îl găsim în Sfânta Evanghelie după Ioan, unde citim : «Deci arhiereu >/ fariseii au adunat smedrii și ziceau : «Ce facem, pentru că Omul acesta săvârșește multe minuni ? Dacă-L lăsăm așa, toți vor crede în El și vor veni romanii și ne vor lua și țara și neamul. Iar Caiafa, unul dintre ei (saduchei n.n.)

care în anul acela era arhiereu, le-a zis: Voi nu știți nimic; Nici nu gândiți că este mai de folos să moară un om pentru popor decât să piară tot neamul» (cap. 11. 47—50).

În privința doctrinei pe care o profesau saduchei, se știe că ei nu acceptau ca normă de credință decât Scriptura. Tradiția nu avea pentru ei nici o valoare Tot așa respingeau existența îngerilor, a spiritelor în general, a sufletului neamurilor și implicit învierea din morți. Nădărnici fiind existența sufletului nemuritor evident că respingeau și pedepsele și recompensele în lumea de dincolo. Sufletele, afirmau ei pier odată cu corpurile, pentru că nu sunt altceva decât răsuflarea vitală, care menține în existență toate făpturile.

În egală măsură, saduchei respingeau și providența divină și implicit și necesitatea harului prin care toate se mențin în existență. Depinde numai de om să aleagă binele sau răul și fiecare este liber să se orienteze spre orice direcție voiește Dumnezeu nu exercită nici o influență asupra conduitei umane El s-a arătat dezinteresat de propriul Său. popor, pe care El l-a abandonat sub dominația străină Nu miri c-nimic de așteptat de la El și nici de la Mesia atât de mult dorit de farisei și ceilalți membri ai poporului evreu.

Morala pentru ei nu constituia o problemă de vreme ce omul, având în față numai această viață, trebuie să profite cu cât mai multă abilitate de tot ceea ce i se oferă spre a trăi bine. Mijloacele prin care saduchei căutau să-și atingă scopurile nu erau dintre cele mai cinșite. Opinia pe care o împărtășeau ei era că poporul evreu nu se putea împotrivi stăpânirii romane și în consecință era mai indicat ca fiecare să caute pe indiferent ce cale să-și facă favorabilă această stăpânire pentru a beneficia de cât mai multe avantaje. Dacă numai viața aceasta există, cum ar putea cineva rata posibilitatea de a trăi. cit mai bine. Bogatul pe care Mântuitorul îl pune în scenă în cunoscuta parabolă cu săracul Lazăr. pare a fi exact imaginea saduchicului ancorat în totalitate în realitățile vieții de aici (vezi Luca 16, 19—31)

Partizani servili ai puterii politice detestată de către popor, fără ideal religios egoiști, lacomi și cruzi, saduchei și-au atras disprețul și ura poporului.

Față de Apostoli și tânăra Biserică întemeiată la Cincizeci ani au afișat aceeași atitudine pe care au manifestat-o față de Mântuitorul și anume: prigoana și ura fără de margini.

c. Samaritenii. În anul 722 î.Hr.. Regatul de Nord sau Israel a fost desființat în urma invaziei asiriene, conduse de către regele Sargon (II Regi 17. 4—6; 18 9—10). Mulți locuitori au fost exterminați

de către cuceritori, iar marca majoritate a populației a fost deportată în Asiria. de unde nu se va mai întoarce niciodată Puțini dintre israeliți au fost lăsați în țară. Pentru a repopula cetățile și satele rămase pustii. Sargon a adus aici prizonieri de război, păgâni din Babilon. Culha. Ava h. Emath. Scfamaim (toate ținuturi ale Orientului). (II Regi 17. 24). Peste acești coloniști. Sargon a mai adus în 715 î.Hr. mai mulți captivi arabi Alte valuri de captivi din Babilon. Elam și Persia s-au adăugat în timpul domniei regelui asirian Asarhadon (681—668). în sfârșit, unii dintre israeliții deportați în Asiria

după trecerea unei perioade de timp. reușind să fugă. vor reveni și ci în Samana Din amestecul acestor coloniști păgâni cu israeliții din Samaria va lua naștere populația samariteană. pc ca re autorul cărții înțelepciunea lui Isus fiul lui Sirah o va caracteriza atât de sever numind-o: «poporul cel nelegiuit, care locuiește în Samaria» (cap. 50, 27—28).

Pe parcursul timpului, alți noi veniți, atât păgâni cât și evrei (mai ales dintre cei expulzați de Ezdra și Necrnia pentru că au încheiat căsătorii cu femei păgâne) vor spori numărul samaritenilor. Dacă din punct de vedere etnic, populația samariteană se prezintă ca un amestec de sânge evreiesc și păgân, nu mai puțin similară este situația și când e vorba de credință sau religie. Și aici găsim amestecate clemente din iudaism și din păgânism.

Samaritenii nu admiteau din Vechiul Testament decât Pentateuhul, luau firesc dacă ne gândim că ci erau separați de comunitatea iudaică încă înainte de apariția celorlalte scrieri ale Vechiului Testament.

Ei credeau într-un Dumnezeu unic. respingând orice reprezentare sensibilă a Divinității Excludeau de asemenea orice antropomorfism în maniera lor de a vorbi despre Dumnezeu. îl socoteau pc Moise ca profet și respectau cu mare strictețe poruncile Legii descoperite în Sinai Acceptau existența îngerilor buni și răi. a raiului și iadului, a judecății sufletelor după moarte și învierea de obște li așteptau pe Mesia, precum rezultă și din convorbirea Mântuitorului cu femeia samarincancă (Ioan. 4. 25). Țineau cu mare rigurozitate șabalul și sărbătorile prescrise de Legea lui Moise (Lev. 23. 4—43). Practicau circumciziunea a opta zi după nașterea copilului și admiteau a doua căsătorie, dacă din prima nu rezultaseră copii. Respingeau categoric a treia căsătorie și erau circumspecți în cc privește divorțul. Toate dezvoltările ulterioare Legii lui Moise, care sunt specifice iudaismului au fost refuzate de către samariteni.

Locul unde își oficiau cultul era muntele Garizim. Aici și-au constmit un templu care a fost distrus în epoca Macabeilor, prin anul 128 î.Hr. de către Ioan Hircan 1. fără ca să mai fi fost rezidit vreodată. Muntele Garizim a rămas însă pe mai departe loc sfânt pentru samariteni.

Între iudeii reîntorși din exilul babilonic și samariteni exista o uni ireconciliabilă, datorită originii impure a celor din urmă. Conflictul între ci a izbucnit în momentul în care repatriații din Babilon s-au hotărât să-și reconstruiască templul. Samaritenii au cerut permisiunea să fie admiși să participe și ei la reconstrucție. Refuzul a fost categoric, iudeii considerându-i pe samariteni mai răi decât pe păgâni. Reacția samaritenilor a fost pe măsură, l-au reclamat pe evrei la curtea persană, acuzându-i de răzvrătire, ceea ce a dus la anularea aprobării de reconstruire a templului.

Când mai târziu, Neemia se va apuca de refacerea zidurilor Ierusalimului, samaritenii vor submina și intențiile acestuia, dărâmand noaptea ceea ce evreii construiau ziua. Astfel s-a ajuns la o ură neîmpăcată între evrei și samariteni.

Agresorii Mântuitorului .intr-un moment de mare supărare împotriva Lui. n- au găsit altă injurie mai mare pe care să l-o aducă decât să-L numească «samaritean» (Ioan 8, 48).

Și samaritenii căutau mereu pricini de a le cășuna supărări evreilor. Odată, pe când evreii din Ierusalim își prăznuiau Paștilc. niște samariteni s-au furișat printre ei și au aruncat oase umane în templu, profanând astfel locul și determinând întreruperea sărbătorii.

Evreul care s-ar fi încumetat să călătorească prin Samaria, se expunea la toți felurile de riscuri (Luca 9. 52—53). De aceea, locuitorii din Galilea preferau să înconjoare prin Perea. când mergeau sau veneau de la Ierusalim. în general, evreii se fereau de a avea de a face cu samaritenii (Ioan 4. 9). Talmudul dă expresie disprețului pe care iudeii îl nutreau față de samariteni afirmând că a accepta o bucată de pâine de la samariteni e ca și cum ai fi mâncat carne de porc (Șeviit VIU 10). Existau însă între marii rabini și dintre aceia care dovedeau mai multă moderație față de samariteni. unii ca aceștia socotind Samaria ca făcând parte din Țara Sfântă. De aceea, spuneau ei. totul este curat și în Samaria pământul, apa. casele, drumurile (Avoda / .ara 44. 4). Până și Paștilc. apreciau unii ca aceștia, pot fi serbate cu azimilc samaritenilor (Kidusin 76, 1). Cu toate acestea nu se primeau ofrande pentru sacrificiile la templu, de la samariteni. Persista prin urmare îndoiala că samaritenii ar face parte din comunitatea lui Israel, din cauză că erau o rasă amestecată, cu o religie incompletă.

La începutul misiunii Sale, Mântuitorul s-a aflat în Samaria, poposind la fântâna lui Iacob, de lângă Sichem. Relatarea evanghelică despre acest eveniment pune în lumină principalele trăsături care îi caracterizau pe samariteni și anume antagonismul care exista între ei și evrei, convingerea că descind din Iacob preferința lor de a se închina în Garizim, în opoziție cu evreii care se închinau în Ierusalim, așteptarea și de către samariteni a venirii lui Mesia, care urma să-i învețe pe oameni tot adevărul (Ioan 4. 9—25).

Ucenicii Domnului n-au avut nici o rețineră de a merge și a cumpăra hrană dintr-un oraș samaritean (Ioan 4. 8—31). în sfârșit nu numai samarincanca a crezut în Iisus ci și locuitorii din Sichem. la rugămintea cărora Domnul a rămas cu ei două zile (Ioan 4, 28—42). Ceva mai târziu însă. într-un oraș din nordul Samariei. Mântuitorul n-a fost primit de către ei cci cc locuiau acolo Departe de a se fi supărat. Domnul i-a muștrătat pe Iacob și Ioan. care voiau să ceară să vină foc din cer și să distrugă cetatea neprimitoare (Luca 9. 51—56).

Tratat de a fi samaritean și acuzat de a avea demon. Domnul nu se formalizează de prima etichetare, dar respinge categoric acuza de a avea demon (Ioan 8. 48—49). Mai mult. într-una dintre cele mai frumoase parabole ale Sale. Domnul pune în scenă un evreu sărac. lăsat aproape mort la margine de drum. de

către tâlhari, pe lângă care au trecut impasibili un preot și un levit. în timp cc un samaritean, care de asemenea s-a nimerit să treacă pe acolo, s-a oprit, i-a acordat primele îngrijiri, iar apoi l-a dus la casa de oaspeți. încrcdințându-1 oamenilor de acolo și plătind eventualele cheltuieli Când Domnul îl întrebă pe învățătorul de Lege. care îl provocase, cmc anume este aproapele omului, acela ezită să folosească termenul de «samaritean», spunând că aproapele este «cel care a avut grijă de el» (Luca 10. 30—37). în chip evident însă. Mântuitorul l-a socotit pe samaritean mai presus nu numai față de evreul de rând. dar chiar și față de slujitorii de la templu.

într-o altă împrejurare, când Domnul a vindecat zece leproși, constată că doar unul dintre ei s-a găsit să vină și să dea slavă lui Dumnezeu pentru binefacerea primită și acela precizează El era samaritean (Luca 17. 11—19).

Vedem, prin urmare că maniera în care Domnul îi trata pe samariteni contrastează, prin simpatia pe care l-o arată, cu rigoare și exclusivismul iudeilor în această privință.

Se cuvine însă să menționăm că atunci când Domnul îi trimite de probă pe Apostoli la propovăduire. l-a interzis să meargă în teritoriul păgânilor și în orașele samaritenilor. Dificultățile posibile pe care ei le-ar fi putut întâlni în acel spațiu trebuiau evitate, mai ales că nu aveau încă putere de sus spre a le face față (Matei 10, 5) Dar după învierea Sa. Domnul îi trimite pe Apostoli să propovăduiască în Iudeea. Samaria și până la marginile pământului (Fapte 1. 8). Porunca Sa urma să fie îndeplinită după pogorârea Duhului Sfânt, când Apostolii aveau deja puterea dumnezeiască de a înfrunta orice obstacole. Samaria este menționată imediat după Iudeea. pentru a arăta că samaritenii sunt chemați la mântuire în chip egal cu iudeii. Porunca Domnului a fost îndeplinită, pentru că aici a predicat și a săvârșit minuni diaconul Filip. iar Apostolii Petru și Ioan au venit din Ierusalim pentru a lă aplica samaritenilor botezați de către Filip. Taina Mirungerii (Fapte 8. 4—17. 25).

Biserica s-a dezvoltat în Samaria așa cum s-a întâmplat și în Iudeea și Galileea (Fapte 9, 31).

în Nabulus de azi mai există o comunitate, restrânsă de câteva sute de samariteni a cărei mare preot este socotit a fi descendent din Aaron. în posesia acestei comunități se află un manuscris străvechi al Pentateuhului, de mare preț pentru istoria textului Sfintei Scripturi.

Comunitatea din Sichem serbează Paștile ca evreii de altădată, aducând sacrificii la locul sfânt de pe Garizim.

d. Irodienii. După denumire, reprezentanții acestei grupări ar fi partizanii sau adepții lui Irod cel Mare Ei sunt amintiți numai de trei ori în Noul Testament și numai de către primii doi Evangheliști (Matei 22. 16; Marcu 3, 6 ; 12. 13). Nu îi aflăm menționați nici în sursele profane. Informațiile despre irodieni sunt prin urmare destul de vagi și neclare

în capitolele 22, 16 de la Matei și 12. 13 de la Marcu se spune că irodienii s-au asociat cu fariseii și au venit spre a-l implica într-o culpă politică pe Mântuitorul și în același timp spre a-l compromite în ochii poporului. Cu multă perfidie l-au întrebat dacă se cuvine a plăti impozit Cezarului

in cap. 3, 6. de la Sf. Marcu. irodienii sunt pomeniți in contextul unei minuni săvârșită de Domnul în Galilcea (vindecarea unui om cu mâna uscată), când din nou fariseii au făcut de îndată sfat cu irodienii împotriva Lui ca să-L piardă

Dar să încercăm a arăta cum erau de fapt acești irodieni. Unii cercetători biblici presupun că ei erau evrei care s-au atașat dinastici irodiene fie pentru că din calcul politic vedeau în această supunere singura modalitate de a salva independența țării în fața Romei fie că erau partizani ai apropierei de civilizația clemstă și romană și în acest chip credeau că pot fi sprijiniți de către cei din această dinastic.

După această accepțiune, irodienii ar fi prin urmare mai mult un partid politic decât o grupare religioasă. Cert este că ei au fost mereu în legătură nu numai cu Irod cel Mare și cu descendenții acestuia și în special cu Irod Antipa Manifestând o apropiere mai mare de acesta, irodienii vor fi fost implicați și în spionarea și uciderea Sf. Ioan Botezătorul, pentru îndrăzneala acestuia de a fi condamnat public cazul de incest al lui Irod cu Irodiada. soția fratelui său Filip

Esenienii sau Qumraniții

Este vorba de o grupare sau sectă iudaică ascetică din Palestina, care a apărut aproximativ în secolul al doilea î.Hr. și a dăinuit până în anul 70 d.Hr.

Denumirea de esenieni este incertă. Unii deduc acest cuvânt de la adjectivul aramaic DE'(chase) — pios.

Între cauzele care au determinat apariția acestei grupări se numără. în primul rând. decadența clerului de la templul din Ierusalim. Se știe că încă pe timpul regelui sirian Antioh al IV-lea Epifanes. preoții tineri se îndepărtaseră de tradițiile iudaice străvechi, acceptând influențe străine, mai ales elenistice. Astfel, se rușinau de circumciziune și și abandonau îndatoririle sacerdotale pentru a participa și chiar a concura la jocurile de pe stadioanele păgâne, care apăruseră și la Ierusalim

S-au întâmplat apoi abuzuri scandaloase în ce privește numirile de preoți Au apărut în cadrul tagmei, preoți nelegitimi, unii cumpărându-și preoția pe bani Astfel, arhiereul Onias al III-lea a fost destituit și în locul lui a fost numit fratele său Iason, care l-a mituit pe Antioh al IV-lea cu o mare sumă de bani.

Preoții renegați au transformat iudaismul într-un fel de cult siro-clenic. Iahve fiind identificat cu Zeus.

în plus. Ioan Hircan I. rege hasmonean sau macabeu (între 135—106 î.Hr.) a schimbat calendarul solar cu cel lunar, ceea ce iarăși a dus la tulburarea spiritelor și la retragerea din societate a esenienilor.

în sfârșit, aceași regi sau prinți Macabci din rândurile cărora a făcut parte și Ioan Hircan. au comasat în persoana lor arhicria și regalitatea, fapt care a dus la compromiterea funcției arhieresti, ca urmare a abuzurilor și comportărilor lumești

ale persoanei care deținea concomitent regalitatea și arhicria.

în fața unor astfel de situații, esenienii. rupând legătura cu iudaismul oficial reprezentat de preoții de la templu, au ales o viață retrasă, grupându-se în comunități de frați, cu reguli severe, cu avere comună și mese sacramentale.

Informațiile despre ei provin de la Filon din Alexandria, care nu a lăsat două dintre cele mai vechi însemnări asupra sectei eseniene. Una se află în tratatul său intitulat: «Quod omnis probus liber sil», paragrafele 75—79. și alta în «Apologia iudeilor», care astăzi pierdută: dar din care Eusebiu de Cezareea în «Preparatio Evangelica» (cartea a VIII-a. cap. XI) a conservat pasajul asupra esenienilor.

Altă sursă cu privire la esenici o constituie istoricul evreu Iosif Flaviu, care îi menționează pe esenici incidental, în diverse pasaje ale operelor sale, dar nu lasă și două notițe celebre în legătură cu ei, una în «Războiul iudaic», iar alta în «Antichitățile iudaice». (Textele pot fi găsite în extras la André Dupont — Sommer, Les écrits esséniens découverts près de la Mer Morte. Payot. Paris 1980. pp. 36-47).

Și istoricul păgân Pliniu cel Bătrân, în a sa «Istorie naturală» (V. 17. 4) a inserat o însemnare expresă despre esenici.

În sfârșit, descoperirile arheologice de la Qumran, din anul 1947 și după aceea, nu au furnizat poate cele mai multe date despre gruparea sectarii a esenienilor.

Din coroborarea acestor date vom căuta să arătăm în continuare, cum au fost în fapt esenicii și prin ce s-au deosebit ei de restul poporului evreu

În privința numărului lor, Filon din Alexandria apreciază că erau mai mult de patru mii. Este vorba desigur, de epoca istorică în care-a trăit Filon (20 î.Hr. 54

d. î.Hr.).

Atât Filon cât și Iosif Flaviu (care timp îndelungii a făcut parte din sectă) vorbeau despre esenici în termeni cu totul admirativi, socotindu-l în cel mai înalt grad «oameni devotați slujirii lui Dumnezeu» și preocupați intens de a arăta cu adevărat sfinte gândurile lor. După spusele acelorași învățați evrei, ei practicau o viață venerabilă, fiind mai uniți înrolaltă printr-o afecțiune mutuală decât poate să existe prin simple legături de sânge

Esenicii trăiau mai ales în localități rurale și lărgușoarc (gruparea lor în comunități separate de fostul conașionalilor lor era determinată de zelul lor pentru virtute și de o fierbinte iubire de oameni), evitând orașele mari din cauza impictăților care sunt obișnuite printre locuitorii acestora Motivația lor era că în marile orașe nu numai acru era viciat, din care cauză se propagă atâtea epidemii dar și viața socială care «înfige în suflete atingeri incurabile».

Pliniu cel Bătrân îi localizează mai mult în partea nord-vestică a Mării Moarte, unde de fapt s-au grupat, se pare, către sfârșitul existenței lor. Printre ei, unii erau agricultori, alții păstori, alții apicultori, dar și meseriași, care asigurau prin îndeletnicirile lor acoperirea tuturor nevoilor vieții comunitare pe care o duceau

Intr-adevăr, ei împărțeau zilnic același fel de viață, aceeași hrană, aceeași îmbrăcăminte, fiind preocupați în mod special de sobrietate și respingând luxul și îmbuibarea ca pe niște boli pentru suflet și trup.

A căuta în zadar printre ei, afirmă Filon din Alexandria, vre-un fabricant de arme, de sulite, de săbii, căști sau scuturi, cu un cuvânt instrumente de război Ei exersează numai îndeletniciri care contribuie la pace Pe toate căile caută să se facă folositori lor înșiși dar și semenilor lor.

Nu existau printre ei sclavi și toți se socoteau liberi și se ajutau întrucoialtă Ei îi condamna u pe stăpânii de sclavi nu numai ca pe niște nedrepti, prin ceea ce făceau împotriva egalității inierumanc, dar și ca pe niște necredincioși, inirucăi înfruntau legea naturii, care ca o mamă i-a născut și i-a hrănit pe toți oamenii arătându-i adevărați frați nu numai după nume ci in toată puterea cuvântului

Filon din Alexandria afirmă despre cscnicni că «aproape singuni dintre toți oamenii, ci trăiesc fără averi personale și fără posesiuni» își procură doar ceea ce le este necesar pentru acoperirea nevoilor esențiale ale vieții. Când sunt primiți in comunitate, pun la dispoziția acesteia toate averile personale, iar in cadnil comunității, atât veniturile cât și cheltuielile sunt comune Comune suni veșmintele, comune și alimentele. Masa o serveau tot în comun

«Un astfel de obicei de a avea același acoperiș, același mod de viață, și aceeași masă — observă Filon — nu este nicăieri mai bine realizat decât la cscnicni». Tot ceea ce primeau ca plată pentru munca lor dintr-o zi. nu păstrau ca pe un venit propriu ci îl puneau la dispoziția tuturor

Dacă vreunul dintre ci cădea bolnav, era tratat pe spesele comunității înconjurat fiind de îngrijirile și atențiile tuturor. Cât despre bătrâni, chiar dacă ei nu aveau copii, erau ajutați cu mult devotament de către cei mai tineri

Escnienii refuzau să sc căsătorească fără a respinge însă din principiu căsătoria și perpetuarea speciei Apreciau că femeia este egoistă, excesiv de geloasă și abilă în a-1 seduce pe bărbat prin multe șiretlicuri înlănțuit prin obligațiile față de soție și copii, bărbatul devine un sclav în loc să fie om liber Evident că asigurarea numărului suficient de membrii intr-o comunitate pentru ca aceasta să poată exista, se făcea prin primirea de noi adepti ai acestui mod de viață practicat de cscnicni. Era u admiși. în general, oameni aflați la vârsta maturității sau aplecați deja spre bătrânețe, care nu mai erau purtați de fluxul pasiunilor ci se socoteau a fi liberi și dispuși a respecta și pune în practică toate obligațiile impuse de statutele comunității.

Cei ce doreau să intre în sectă nu obțineau de îndată accesul. Noul venit aștepta răspunsul timp de un an în această perioadă i sc impuneau unele obligații care să-l apropie de modul de viață al comunității Novicele pună veșmânt alb și respecta cu mare strictețe ritualul de purificare Dacă sc dovedea statornic în ascultare, era reținut pe mai departe spre a i se pune și mai mult la încercare tăria de caracter, pe parcursul a încă doi am. când îi erau sporite obligațiile Abia după trecerea acestor trei ani de verificare strictă novicele era primit definitiv- în comunitate, dar nu înainte de a depune înaintea fraților jurăminte înfricoșătoare El jura înainte de toate a fi credincios lui Dumnezeu ; apoi, de a îndeplini dreptatea cu privire la oameni și de a nu face râu nimănui, nici din proprie inițiativă, nici din dispoziția altuia. Jura să-i disprețuiască și să-i respingă pe cei nedrepti și de a lupta totdeauna alături de cei drepti și cinstiți. Se angaja solemn să se arate supus tuturor fraților, dar mai ales celor investiți cu autoritate, bineștiind că puterea sau autoritatea nu i sc încredințează unui om fără voia lui Dumnezeu.

Jura apoi că dacă vreodată va fi hărăzit să conducă el însuși, să nu se lase nepăsător în exercițiul sarcinii sale. nici să-i lipsească pe subalterni de îmbrăcăminte și de toate cele necesare traiului decent. Mai jura să iubească și să mărturisească întotdeauna adevărul și să-i demaște pe cei care îl falsifică de a-și păzi mâinile nepătate de furi și sufletul curat de câștig nedrept: de a nu ascunde nimic de ceilalți confrați ca și de a nu divulga străinilor secretul doctrinar și de organizare al comunității, chiar dacă s-ar recurge la violență împotriva sa sau ar fi amenințat ai morții. În legătură cu doctrina, jura să o transmită mai departe celor îndreptățiți să o cunoască, în totală integritate și fără nici o alterare. Jura, de asemenea, să conserve în aceeași măsură cărțile grupăni și să păstreze tainică revelația numelor îngerilor de care s-a făcut părtaș.

Aceia dintre membrii sectei care erau dovediți a fi săvârșit fapte condamnabile, erau excluși prin excomunicare.

În materie de judecată, esenienii erau foarte precizi și imparțiali, pronunțau verdictul numai în adunări care nu puteau fi niciodată mai mici de 100 de persoane. Ceea ce decideau era irevocabil.

Ei își făceau o datorie din a se supune bătrânilor, ca și majorității în general nu includeau nimic fără să aibă ordinul și aprobarea superiorilor. Sunt însă două lucruri care depindeau numai de ei și anume: facerea de bine și milostivirea. Le era permisă: ajutorarea celor lipsiți, dacă aceștia erau demni de un astfel de ajutor și de a oferi hrană celor săraci. Dar nu aveau dreptul de a furniza subvenții membrilor familiilor lor, decât numai dacă aveau autorizația conducătorului comunității.

Esenienii se abțineau de a se jura în alte împrejurări decât cele la admiterea în comunitate, considerând că dacă cineva nu poate crede pe altul fără ca acela să îl ia drept martor pe Dumnezeu, unul ca acela se condamnă singur.

Deși duceau o viață comunitară, totuși în interiorul comunității esenienii erau împărțiți în clase, Iosif Flaviu vorbește de patru categorii sau clase, fără să le enumere din păcate. Diferența între clase era determinată de vechimea în practicarea vieții comunitare. Novicii din primul an alcătuiau clasa inferioară. În semn de supunere și respect, aceștia se ridicau în picioare în fața celor din clasele superioare.

Deși erau rezervați și chiar exclusiviști față de străini. Înțelegând prin aceștia nu numai străinii de neam ci și pe iudeii care nu făceau parte din sectă, esenienii îi primeau cu multă ospitalitate pe confracții lor care veneau din alte comunități. Le îngăduiau accesul peste tot și îi tratau ca pe niște prieteni intimi, chiar dacă nu i-au văzut niciodată. În fiecare comunitate era un responsabil care se ocupa în mod special de primirea de oaspeți.

În privința ținutei exterioare, Iosif Flaviu apreciază că era ca aceea a unor elevi pe care un pedagog îi stăpânește cu severitate. Esenienii nu-și schimbau veșmintele sau încălțăminte decât atunci când erau complet uzate, dar le păstrau mereu în stare de perfectă curățenie.

între ei nu se vindea și nu se cumpăra nimic. Fiecare dădea lucrul de care dispunea celui ce avea nevoie de el și la rândul său primea de la alții cele de care el avea nevoie. Dar și fără de a da ceva în schimb, el putea în mod liber să primească ceea ce îi lipsea.

Ziua de lucru a csenienilor se derula astfel. Înainte de răsăritul soarelui ei nu pronunțau nici un cuvânt profan, dar recitau câteva rugăciuni străvechi adresate soarelui, ca și cum l-ar implora să răsară.

După aceste rugăciuni, superiorii dădeau dezlegare să se ducă fiecare la munca lui. Căreia i se dedica, fără pauză, timp de cinci ore bune.

La ora unsprezece, se adunau toți din nou și încingându-și corpul într-o pânză de in, se îmbăiau în apă rece.

După această purificare, mergeau la trapeză, unde nu era îngăduit nici un străin să pătrundă. Ei înșiși nu intrau acolo decât curați, ca și cum ar intra într-o incintă sacră.

Când toți se așezau în liniște la locurile lor, brutarul servea pâinea, iar bucătarul dădea Fiecăruia câte o farfurie cu un singur fel de mâncare. Nimeni nu începea însă să mănânce până ce preotul nu rostea o rugăciune. Tot așa proceda preotul și la sfințirea mesei Prin aceste rugăciuni, preotul binecuvântează pe Dumnezeu ca pe susținătorul vieții.

La sfârșitul mesei, fiecare își depunea veșmântul cu care a fost îmbrăcat semn că aceste veșminte erau socotite sacre.

După această pauză de prânz, escnienii se duceau din nou la muncă până la asfințitul soarelui. Atunci ei reveneau și luau cina, cu respectarea aceluiași ritual ca la prânz.

Atât în timpul mesei cât și la muncă, ei păstrau o liniște desăvârșită.

Grija lor de căpetenie era să cunoască și să împlinească legea lui Dumnezeu Studiului acestei legi ei se dăruiau în ziua a șaptea, care era respectată ca o zi sfântă. În această zi ei se abțineau de la orice lucru și se duceau la lăcașurile sacre numite sinagogi, unde se așezau după vârstă în locuri determinate, cei mai tineri în spatele celor bătrâni, fiind gata să asculte tot ce le-ar putea fi spre învățătură.

Unul dintre cei prezenți lua cărțile și citea, iar altul, de obicei dintre cei mai instruiți, explica textul citit.

Ei căutau să deprindă credincioșia, sfințenia, dreptatea. Se străduiau să

cunoască, de asemenea, regulamentul interior, carcera constituția comunității

O adâncă venerație aveau pentru numele lui Moise, pe care îl puneau în cinste imediat după numele lui Dumnezeu

Credința în nemurirea sufletului și viața de dincolo era bine conturată la ei. Erau încredințați că dacă trupurile sunt coruptibile și materia lor instabilă, sufletele sunt nemuritoare și rămân neschimbate pentru totdeauna. Ele (sufletele) provin din eterul cel mai subtil și în vremea petrecerii în corpuri se simt

ca în închisoare, fiind atrase odată cu corpul spre teluric, dar odată eliberate de legăturile cărnii, se simt ușurate și se înalță spre lumea cerească.

Sufletele dreptilor au rezervate, după moartea trupească, loc de ședere undeva, dincolo de ocean, un loc unde nu bântuie nici ploile, nici zăpezile, nici căldura toridă ci adie iară încetare un dulce zefir dinspre ocean. Sufletele celor răi, în schimb, sunt exilate într-o cavitate întunecoasă, unde suportă spaime și pedepse neîncetate.

Existau printre esenicni și dintre aceia care aveau danii de a prezice viitorul. Posibilitatea aceasta o dobândeau de fapt din studiul cărților Scnpluni. a cărților gmpării și a previziunii lor profetice. Rar se întâmplă, afirmă Iosif Flaviu. ca ei. să greșească în prevestirea lor.

Pe lângă cscnicii care resping căsătoria, erau și dintre aceia care o practicau. Aceștia erau, desigur, într-un număr mai mic. în viziunea acestora, cei care nu se căsătoresc nesocotesc o datorie primordială a vieții și anume perpetuarea speciei. Dar înainte de căsătorie, esenienii din această categorie caută să se convingă pe parcursul a trei luni că viitoarele lor soții sunt apte să nască urmași. Când se convingeau de lucrul acesta, se căsătoreau și după ce femeile lor rămâneau însărcinate, ei nu mai aveau legături conjugale cu ele. demonstrând astfel al s-au căsătorit nu pentru plăceri ci pentru a perpetua specia.

Femeile respectau aceleași rânduieli ca și bărbații lor.

Esenienii trimiteau ofrande la templu, dar ci nu practicau ritualul sacrificiilor.

Concluzia pe care au tras-o specialiștii din cercetarea descoperirilor de la Qumran în 1947 este că între esenicni și comunitatea căreia i-au aparținut manuscrisele și obiectele din incinta așezării, este o identitate. Deci. esememi și qumraniții ar fi una și aceeași grupare religioasă iudaică, ce a dispărut bmsc în anul 70 d.Hr.. probabil în împrejurările năpraznice ale distrugerii templului de către romani și ducerii în captivitate a multor evrei.

Asemănător cu esenienii, erau terapeuții. Surse din care putem afla informații despre ei este opera celor doi învățători evrei de la începutul erei creștine. Filon din Alexandria și Iosif Flaviu.

Terapeuții erau un fel de asceți, bărbați și femei, care trăiau în Egipt, retrași în chilii singuratice, departe de locurile populate. Posteau în fiecare zi până la apusul soarelui, iar în ziua a șaptea se adunau la un loc. cântând toată noaptea și luând parte la un ospăț comun.

Sc mai îndeletniceau cu adunarea de plante, ierburi și fructe din care preparau cca iun. alifii și alte medicamente, cu care îi tratau pe bolnavi. De aici și denumirea lor de terapeuți.

Elcniștii

Prin acest nume sunt desemnați iudeii din diaspora, adică din Siria. Asia Mică. Egipt, de pe coasta nordică a Africii, în Grecia și Italia, care au suferit influența filosofiei elenistice, în ciuda conservatorismului care îi caracteriza pe evrei în general.

Influențele elenismului asupra evreilor au fost vizibile în limbă, cultură, obiceiuri. Cei mai mulți evrei eleniști au uitat limba maternă și au adoptat limba greacă (dialectul comun), care a devenit și limbă de cult

Cu toate aceste influențe, ei nu s-au deznaționalizat. Au păstrat constant legăturile cu patria de baștină, călătorind la Ierusalim în timpul marilor sărbători prilej cu care aducea u ofrande și plăteau zeciuielele impuse.

IV. Noțiuni generale despre Sfânta Scriptură: noțiune, denumire, împărțire. Studiul introducerii în Sfânta Scriptură

Sfânta Scriptură este colecția cărților scrise sub însuflarea Sfântului Duh, într-un răstimp de aproape 1500 de ani, adică de la Moise și până la autorul Apocalipsei (de la 1400 î.d.Hr. și până la anul 100 d.Hr.). Aceste Sfinte Cărți sunt tezaurul cel mai prețios de lumină și mântuire pe care Dumnezeu l-a dat celor ce vor crede în El. Biserica creștină le păstrează ca pe o comoară de mare preț și le folosește ca pe un izvor de apă vie, din care soarbe învățătura cea dumnezeiască. Această colecție cuprinde un număr de 66 de cărți canonice, care, după timpul când au fost scrise, înainte sau după Hristos, se împart în 39 de cărți ale Vechiului Testament și 27 de cărți ale Noului Testament.

Cărțile Vechiului Testament sunt următoarele: 5 cărți ale lui Moise: Facerea (Geneza), Ieșirea (Exodul), Leviticul, Numerii, Deuteronomul; Iosua (sau Isus Navi), Judecătorii, Rut, I Regi (I Samuel), II Regi (II Samuel), III Regi (I Regi), IV Regi (II Regi), I Cronici și II Cronici (I și II Paralipomena), Ezdra, Neemia, Estera, Iov, Psalmii, Pildele lui Solomon, Ecclesiastul, Cântarea Cântărilor, Isaia, Ieremia, Plângerile lui Ieremia, Iezechiel, Daniel, Osea, Ioil, Amos, Avdie (Obadia), Iona, Miheia, Naum, Avacum, Sofonie, Agheu, Zaharia și Maleahi.

Aceste cărți se mai numesc și «Biblie». Cuvântul este de origine grecească tot Βιβλία = Cărțile, termen adoptat de Sfinții Părinți și Scriitorii bisericești (de ex. Sf. Ioan Hrisostom și Origen). Cărțile Sfintei Scripturi și-au păstrat de-a lungul veacurilor numele grecesc de Biblie, atât pentru că Sfânta Scriptură a fost scrisă o bună parte în limba greacă, și nu numai în limba ebraică, cât și pentru că la început, în primele veacuri ale creștinismului, învățătura cuprinsă în ea a fost propovăduită mai ales în graiul grecesc, așa cum arată documentele timpului, îndeosebi Sfânta Tradiție. Cuvântul «Biblie», care este cel mai des întrebuințat atât de creștini cât și de necreștini, înfățișează, deci, Sfânta Scriptură ca pe o carte de sine stătătoare, singura care de-a

lungul istoriei și-a păstrat acest nume fără alt adaos și pe care noi credincioșii o socotim cartea mai presus de toate celelalte cărți, Cartea Cărților, cartea pe care, dacă n-o putem numi cea mai mare ca întindere, o putem numi cea mai prețioasă, pentru cuprinsul și roadele ei în sufletele noastre.

De aceea, Sfântul Ioan Damaschin și zice cu privire la folosul ce-l aduce Sfânta Scriptură sufletelor noastre : «Sufletul care se adapă cu Dumnezeiasca Scriptură este ca și pomul cel răsădit lângă izvorul apelor, se îngrașă și dă roade coapte, adică credința adevărată, și se împodobește eu frunze mereu verzi, adică eu fapte bine plăcute, căci Sfânta Scriptură ne îndreaptă atât spre fapte bune, cât și spre gânduri tulburate. In ea aflăm îndemnuri spre toată fapta bună și abateri de In orice faptă rea. Sfânta Scriptură mângâie inima noastră când este necăjită, o liniștește când este tulburată și o umple de bucurie. Ea înalță mintea noastră, după cum spune Psalmistul, ca două aripi de porumbiță, cu argint poleite și preastrălucite, suind-o către Fiul cel Unul-Născut, iar prin El aducând-o la Părintele luminilor. Nimeni să nu se lenească, deci, la citirea ei. De va citi o dată sau de două ori și nu va înțelege, să nu se lenească, ci să stăruiască, să întrebe, căci Scriptura zice : «întreabă pe părintele tău și-ți va vesti, pe cei bătrâni ai tăi și-ți vor spune» (Deut. 12, 7).

Sfânta Scriptura cu tot dreptul se numește sfântă, fie că vom privi originea ei, fie că vom socoti cuprinsul ei. Cât privește originea, este sfântă fiindcă ea nu este produsul minții omenești, ci este scrisă de unii bărbați cu viață aleasă, insuflați și asistați de Duhul sfânt, și cuprinde adevăruri religioase privind mântuirea credinciosului.

Cât privește cuprinsul ei, de asemenea i se cuvine numirea de sfântă, fiindcă cuprinde :

- a) adevăruri religioase descoperite de Dumnezeu nouă, pentru a cunoaște scopul supranatural la care suntem destinați și raportul nostru față de Dumnezeu;
- b) îndemnuri practice pentru viața noastră, spre ajungerea scopului supranatural;
- c) evenimente istorice care fac parte din iconomia mântuirii neamului omenesc.

Potrivit acestui caracter special, Sfânta Scriptură a fost prețuită în toate timpurile cu venerație de către credincioși.

Asupra caracterului special al Sfintei Scripturi insistă și autorii cărților care o compun. Astfel, Moise numește cartea sa «Cartea Legii» (Deut. 33, 9); tot așa își numește cartea sa și Iosua (24, 26). Daniel numește Sfânta Scriptură «Cărțile» (9, 2).

Mântuitorul numește Vechiul Testament «Legea» (Ioan 10, 34; 15, 25). Sfântul Apostol Pavel o numește «Sfintele Scripturi» (Romani 1, 2; II Timotei 3, 15).

Sfinții Părinți, fiind convinși și conștienți de caracterul special și divin al Sfintei Scripturi, i-au dat acesteia numiri ca : Scriptură Sfântă, Scriptură Dumnezeiască, Pagini cerești, Scriptură inspirată. Din timpul Sfântului Ioan Gură de Aur s-a adoptat numirea de «Cărțile Sfinte». Această numire a trecut în limba latină, la început ca un substantiv neutru plural: Biblia-orum, apoi ca substantiv feminin singular: Biblia-ae, formă care s-a generalizat la toate popoarele creștine, așa că astăzi întreaga colecție a cărților Sfintei Scripturi se numește cu un singur termen: Biblia.

Cea mai generală și mai cunoscută împărțire a cărților Sfintei Scripturi este împărțirea în cărțile Vechiului Testament și ale Noului Testament. În general se folosește pentru Vechiul Testament și denumirea de «Lege», deoarece Mântuitorul Hristos și autorii scrierilor Noului Testament numesc Scriptura Vechiului Testament cu denumirea de «Lege», cuvânt prin care, la evrei, se înțelegea numai Pentateuhul, sau cele 5 cărți ale lui Moise. Scriptura Noului Testament s-a numit «Legea Nouă», față de Vechiul Testament, care a fost numit «Legea Veche».

Pe lângă această împărțire generală, cărțile Sfintei Scripturi, atât la evrei, cât și la creștini, au fost împărțite și altfel: fie după cuprinsul lor doctrinal, practic, istoric, poetic sau după folosirea lor în cult.

La evrei, privitor la cuprins, chiar în sec. II î. H., cărțile Vechiului Testament erau împărțite în trei clase: Legea, Profeții și celelalte, precum se vede din „Prologul” la înțelepciunea lui Isus, fiul lui Sirah. Această întreită împărțire este amintită și în Scriptura Noului Testament. „...Că toate cele scrise despre Mine în legea lui Moise, în profeți și în psalmi trebuie să se plinească”(Luca 24, 44), spune Mântuitorul ucenicilor Săi, după înviere. Această împărțire, amintită adesea și la Sfinții Părinți, este menționată de iudei până în zilele noastre. În clasa primă a cărților se cuprinde singură Legea lui Moise, adică Pentateuhul. Clasa a doua, Profeții este subîmpărțită, peste tot, în două părți: Profeții anteriori (nebiim rișonim) și Profeții posteriori (nebiim anahorim). Profeții anteriori sunt: Iosua Navi, Judecători, cele două cărți ale lui Samuel, două cărți ale Regilor, iar Profeții posteriori sunt cele 15 cărți ale Profeților propriu-ziși.

Clasa a treia o formează restul cărților Vechiului Testament sub denumirea colectivă de „Scrieri”. Mai târziu, Cântarea Cântărilor, Rut, Plângerile, Ecclesiastul și Estera s-au unit într-o singură colecție numită Meghilot- Vw711îi („volume”), deoarece la anumite sărbători se citeau

în întregime: Cântarea Cântărilor la Paști, Rut la Cincizecime, Plângerile la comemorarea dărâmării Ierusalimului de Nabucodonosor, Ecclesiastul la sărbătoarea Corturilor, Estera la sărbătoarea Purim. Cauza împărțirii tripartite la evrei este necunoscută. Unii presupun că pentru deosebitele grade ale inspirației ar sta în fruntea cărților sfinte Legea lui Moise, ca una care ar fi mai inspirată din cauza convorbirii lui Moise față către față cu Dumnezeu; apoi ar urma, în ordinea inspirației, Profeții, pentru duhul specific profetic pe care l-ar fi avut, și pe urmă ceilalți scriitori, dotați cu un grad inferior de inspirație. Alții socotesc că această împărțire s'ar fi făcut avându-se în vedere ordinea cronologică a scrierii cărților sau a primirii lor în canon, iar alții, că împărțirea s'ar fi făcut avându-se în vedere asemănarea cuprinsului. Cauza adevărată nu se cunoaște cu precizie.

«**Introducerea**» în cărțile Sfintei Scripturi este disciplina teologică care ne pregătește în cunoașterea cărților Sfintei Scripturi.

Termenul a fost întrebuințat pentru prima dată în secolul al V-lea de către călugărul Adrian: *Introducere în Dumnezeieștile Scripturi*, prin care se înțelege disciplina teologică ce procură cititorilor Sfintei Scripturi izvoare utile pentru a demonstra integritatea și autoritatea lor. Astfel fiind, introducerea în cărțile Sfintei Scripturi este disciplina care se ocupă cu soarta acestor cărți din momentul ieșirii din mâna autorilor sfinți și până astăzi, arătând cine le-a scris, când și în ce împrejurări, și dacă textul ni s-a păstrat în limba originală și în traduceri cele mai vechi intact și nefalsificat.

Obiectul acestei discipline îl formează studiul biblic, fiindcă se ocupă cu Biblia. Obiectul ei este foarte vast și foarte variat. De aceea, cel ce voiește să pătrundă cu adevărat cuprinsul Cărilor Sfintei Scripturi trebuie să cunoască limbile originale în care s-au scris. Cărțile Vechiului Testament au fost scrise în limba ebraică și aramaică. Dar nu e suficient numai cunoașterea limbilor originale biblice, ci, pentru a înțelege cuprinsul Cărilor Sfinte, este nevoie și de a cunoaște acele timpuri vechi, împrejurările locale, geografice, sociale, politice și culturale din vremea aceea. Deci, este nevoie să se cunoască arheologia biblică, istoria biblică și teologia biblică. Acestea, la rândul lor, formează fructul unei bune interpretări a Sfintei Scripturi.

Scopul studiului biblic este de a ne ușura înțelegerea corectă a Sfintei Scripturi. Dacă dorim să cunoaștem în mod serios și folositor o carte oarecare a Sfintei Scripturi, este necesar să avem noțiuni exacte și precise despre inspirația și canonicitatea Sfințelor Cărți, precum și despre

regulile de interpretare. De asemenea, este necesar să se cunoască autorul cărții, scopul și împrejurările scrierii, planul și principalele ei împărțiri.

În timpurile vechi, problemele introducerii în cărțile Sfintei Scripturi s-au tratat laolaltă, fără deosebire de cele ale introducerii în cărțile Vechiului Testament și cele ale Noului Testament. Însă cu timpul s-a simțit nevoia ca problemele de introducere să se trateze separat. Această problemă a fost rezolvată de Richard Simon (†1712), care a separat introducerea în cărțile Vechiului Testament de cea a Noului Testament, metodă care a rămas în uz până în zilele noastre.

V. Canonul Cărților Vechiului Testament

Cuvintul «**canon**» derivă din grecescul «kanon» sau și înseamnă în sens propriu măsurătoare, trestie, folosit de zidari la măsurarea lungimii. În sens tropic înseamnă îndreptar, normă sau regulă. Cu acest sens, denumirea de canon a lui folosită pentru desemnarea colecției cărților în care se cuprinde regula credinței. În concret, azi, prin canon biblic se înțelege catalogul sau lista cărților recunoscute de Biserică drept cărți canonice sau inspirate. Denumirea de cărți canonice, dată Sfintei Scripturi, a fost generalizată prin canonul 59 al Sinodului din Laodiceea și Epistola 39 festivă a Sfântului Atanasie cel Mare scrisă la anul 367.

Dreptul de a determina care carte este canonică sau inspirată îl are numai Biserica. Numai ea singură are sarcina de la Mântuitorul de a veghea asupra învățaturii mântuitoare și îndreptățirea de a o formula și propune fără greșală oamenilor.

Biserica Ortodoxă recunoaște drept canonice 39 de cărți pentru Vechiul Testament, împotriva cărora, în decursul veacurilor, nu s-a avut nici o îndoială în privința originii lor dumnezeiești.

Canonul Sfintei Scripturi la evrei. Canonul Sfintei Scripturi la evrei s-a format treptat și în decurs de secole, pe măsura scrierii cărților respective, încât Cărțile Sfinte care au fost încredințate poporului evreu au fost adunate și s-au păstrat în Sfânta Sfintelor, lângă chivotul Legii, de preoții templului sfânt.

Începutul adunării cărților în canon s-a făcut cu Cărțile lui Moise. În Deuteronom aflăm următoarea dispoziție dată de Moise: „Apoi a scris Moise legea aceasta și a dat-o preoților, fiilor

leviților, care purtau chivotul Legii Domnului, și tuturor bătrânilor fiilor lui Israel” (Deut. 31, 9); și a zis: «Luați această carte a legii și o puneți de-a dreapta chivotului Legii Domnului Dumnezeuului vostru, și va fi acolo mărturie împotriva ta» (Deut. 31, 26). Despre Iosua, de asemenea, este notat că a scris poruncile divine în cartea Legii lui Dumnezeu: «Și a scris Iosua cuvintele acestea în cartea Legii lui Dumnezeu și a luat o piatră mare și a pus-o acolo sub stejarul care era lângă locașul sfânt al Domnului» (Iosua 24, 26).

În continuare, cărțile scrise mai târziu s-au păstrat în același fel ca și cele anterioare. Astfel, despre Samuel se spune că a scris dreptul regalității în carte și l-a pus înaintea Domnului (I Regi 10, 25). Profetul Ieremia se îngrijește să i se scrie cuvântările (Ier. 36, 4). Isaia numește scrierile sale «Cartea Domnului» (Is. 34, 16), iar Daniel se pare că a avut la dispoziție o colecție de cărți profetice (Daniel 9, 2), semn că aceste cărți au fost adunate și păstrate. Mai apoi s-au format colecții de psalmi (II Cron. 29, 30) și de pilde (Pildele lui Solomon 25, 1). În prologul Cărții lui Isus, fiul lui Sirah (200 î. d. Hr.), se relatează că în vremea aceea era în uz întreaga colecție de cărți dumnezeiești.

Astăzi se consideră că încheierea canonului la evrei s-a făcut în timpul reorganizării religioase și politice a lor, după întoarcerea lor din robia babilonică, și că această lucrare de încheiere a săvârșit-o Ezdra. După întoarcerea din robia babilonică, cu prilejul rezidirii templului, reorganizării cultului și vieții politice, nevoia unei colecții complete a Cărților Sfinte s-a simțit și mai mult. Ezdra și Neemia, fiind pe deplin convinși că nu pot să pornit la adunarea Cărților Sfinte. După tradiția iudaică, adunarea Cărților Sfinte s-a făcut între anii 450 și 424, începând din timpul lui Ezdra și s-a terminat la scurt timp după profetul Maleahi.

Canonul Vechiului Testament cuprinde 39 de cărți recunoscute drept canonice, atât la evreii palestinieni, cât și de Biserica Ortodoxă de Răsărit.

Mărturiile istorice confirmă părerea că Ezdra a încheiat canonul Cărților Vechiului Testament la evrei. Aceste mărturii sunt:

1) Sfânta Scriptură mărturisește că organizarea religioasă și politică în epoca post-exilică s-a făcut sub conducerea lui Ezdra și Neemia. Toate reformele pe care le fac acești doi bărbați sunt în perfectă concordanță cu prescripțiile teocratice. Fără păstrarea tezaurului religios al Cărților Sfinte, reorganizarea cultului nici nu se putea închipui. Deci, această reorganizare nu putea să nu fie extinsă și asupra Cărților Sfinte.

2) Cartea a II-a a Macabeilor (2, 13) spune despre Neemia că a înființat o bibliotecă, în care a strâns toate cărțile regilor și ale profeților, precum și pe cele ale lui David, ca și hrisoavele împăraților Persiei pentru daniile lor. Cărțile Regilor, amintite în acest loc, vor fi, probabil, profeții anteriori (deci cărțile istorico-profetice): Iosua, Judecători, cele patru Cărți ale Regilor: două ale lui Samuel și două ale Regilor; Cărțile profeților vor fi profeții posteriori, adică cei patru Profeți mari și cei doisprezece profeți mici; cele ale lui David vor fi aghiografele, iar epistolele regilor perșilor despre daniile vor fi Cartea lui Ezdra și Neemia în care se cuprind o mulțime de hrisoave și daniile făcute de regii persani evreilor la întoarcerea în țară.

3) Iosif Flaviu mărturisește că evreii din vremea sa venerază de Cărți Sfinte, astfel: Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul, Iosua, Judecători cu Rut, Cărțile lui Samuel, Cărțile Regi, Cărțile Cronici; Ezdra cu Neemia; Estera; Isaia, Ieremia cu Plângerile, Iezechiel, Daniel; 12 profeți mici; Iov, Psalmii; Proverbele; Ecclesiastul; Cântarea Cântărilor. Dacă desfacem pe cele pe care le numără câte una în loc de două și cei 12 profeți mici luă Samuel drept una, 2 Regi drept una și 12 profeți mici drept una), avem 39 de cărți. După Iosif Flaviu, inspirația divină a Cărților Sfinte încetează în timpul lui Artaxerxe (Contra Apionem 1, 8).

4) Talmudul recunoaște de cărți sfinte canonice numai pe cele 39 de cărți.

5) Codicii Sfintei Scripturi în limba ebraică conțin același canon

Canonul Vechiului Testament în Noul Testament. Mântuitorul nostru Iisus Hristos și, după pilda Lui, Sfinții Apostoli cunosc canonul Cărților Bibliei ebraice. Ei citează adesea din Vechiul Testament și atribuie origine și autoritate divină. Domnul Iisus, citând din psalmul 117, 22, zice iudeilor: «Au n-ați citit niciodată în Scriptură: «Piatra pe care au nesocotit-o ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului?»» (Matei 21, 42). «Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viață veșnică», le zice Mântuitorul altă dată (Ioan 5, 39).

În drum spre Emaus, după învierea Sa, Mântuitorul zice unor ucenici: «Trebuie să se împlinescă toate cele scrise despre Mine în Legea lui Moise, în Prooroci și în Psalmi» (Luca 24, 44). Despre autoritatea și importanța deosebită a Sfintei Scripturi a Vechiului Testament vorbește Mântuitorul și în parabola bogatului și săracului Lazăr, în care Avraam spune: «Dacă nu ascultă de Moise și de prooroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva din morți» (Luca 16. 31). Biserica creștină a preluat de la sinagogă Sfânta Scriptură a Vechiului Testament, pe care a cunoscut-o, a citit-o și a încuviințat-o însuși Mântuitorul, și, după pilda, Sa și Sfinții Săi Apostoli. Deci Sfânta

Scriptură a Vechiului Testament nu este alta decât aceea a sinagogii din timpul Mântuitorului și a Sfinților Apostoli.

Canonul Vechiului Testament în Biserica creștină.

Biserica creștină a primit în canonul ei cărțile canonice ale evreilor. După tradiția păstrată în scrierile Sfinților Părinți aflăm că cele 39 de cărți ale canonului Vechiului Testament sunt recunoscute ca Scriptură inspirată. Cel dintâi autor bisericesc care ne dă catalogul cărților canonice este apologetul Meliton, episcop de Sardes (†170). Cu scopul de a se orienta asupra întinderii canonului Vechiului Testament, el a călătorit în Orient și apoi a comunicat fratelui său Onisim rezultatul cercetărilor sale cu privire la canonul Cărților Sfinte. Meliton numără toate cărțile cunoscute evreilor, afară de Neemia, Plângerile și Estera. Cartea Neemia a fost considerată una cu Ezdra, iar Plângerile, cu profetul Ieremia, după cum se îmbinau acestea în vechime. Lipsa Cărții Estera este o eroare a copiștilor sau trebuie pusă în legătură cu certurile talmudice.

Origen (185-254) enumeră toate cărțile canonice, afară de Profeții mici, a căror lipsă nu este decât o eroare de copiere, fiindcă Origen amintește în lucrările sale de scrierile profeților mici ca de cărți divine și le-a și înșirat în Exapla sa. Rufin (†410) a tradus în latinește cele consemnate de Origen cu privire la Cărțile canonice. În traducere figurează și cărțile profeților mici. Origen adaugă la scrierile canonice și cartea Baruh.

Sinodul din Laodiceea (360), în canonul 60, numără cărțile canonice ale Vechiului Testament. După Septuaginta, sinodul adaugă la cele 39 de cărți cartea Baruh și Epistola lui Ieremia, deoarece ele sunt înșirate alături de proorocia lui Ieremia.

Canonul 85 apostolic numără între cărțile canonice și cele trei cărți ale Macabeilor.

Sfântul Atanasie cel Mare (†373), în epistola sa festivă (39 din anul 167, P. G. XXVI), pune la punct canonul Vechiului Testament, precizând și cărțile necanonice sau anaginoscomena. El zice: 1 Cărțile Vechiului Testament sunt 22. Căci, după cum am auzit, atâtea sunt și literele la iudei. După număr și ordine sunt: Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii și Deuteronomul, Isus, fiul lui Navi, Judecătorii, Rut, patru Cărți ale Regilor, dintre care I și II se numără o carte, la fel și III și IV se numără o carte, apoi Paralipomenele, I și II, se numără o carte, cartea Psalmilor, Proverbele, Ecclesiastul, Cântarea Cântărilor, Iov. Apoi cei 12 profeți se numără o carte. După aceea Isaia, Ieremia cu Baruh, Plângerile și Epistola, Iezechiel și Daniel...». El omite cartea Estera și numără aparte cartea Rut. Apoi continuă zicând: «Afară de

acestea sunt și altele necuprinse în canon, dar care au fost decretate de Părinți ca să fie citite de către cei ce voiesc să învețe cuvântul evlaviei: înțelepciunea lui Solomon, Estera, Iudit, Tobit».

Sfântul Chirii al Ierusalimului († 386) dă un catalog al Cărților Sfinte la fel cu cel al Sfântului Atanasie.

Același canon al lui Atanasie îl au și Sfântul Grigorie de Nazianz († 390), Amfilohie, episcop de Iconiu († 395), Sfântul Epifaniu din Cipru († 403), Sfântul Ilarie de Pictavium († 366), Rufin prezbiter din Aquileia († 410) și Fericitul Ieronim, care menționează numai cele 39 de cărți canonice ale evreilor.

Referitor la canonul biblic, sinoadele ecumenice au întărit cele stabilite prin canonul 85 apostolic, cele hotărâte la sinodul din Laodiceea (360), din Cartagina (419) și cele ce au învățat Sfinții Atanasie cel Mare, Grigorie de Nazianz, Amfilohie și alții.

Sfântul Ioan Damaschinul († 749) recunoaște de canonice 22 de cărți, după numărul literelor alfabetului ebraic.

Biserica Ortodoxă a păstrat aceste cărți canonice și în timpurile următoare (sinoadele din Constantinopol și Ierusalim, anul 1672). Ea cinstește și cărțile necanonice sau anaghinoscomena și le folosește numai pentru zidire sufletească, prin cuprinsul lor bun și folositor.

Din timpul Fericitului Augustin, Biserica Apuseană recunoaște de canonice și unele scrieri necanonice denumite și anaghinoscomend sau bune de citit. Cărțile pe care noi ortodocșii le numim anaghinoscomena, apusenii le numesc «deuterocanonice», iar pe cele 39 de cărți canonice le denumesc «protocanonice».

VI. Inspirația Sfintei Scripturi

Sfânta Scriptură este rezultatul cooperării dintre Dumnezeu și om. Și fiindcă Sfânta Scriptură este cuvântul lui Dumnezeu, și nu al omului, urmează că autorul principal al Sfintei Scripturi este Dumnezeu, iar omul este autorul secundar.

Lucrarea prin care Dumnezeu a insuflat pe sfinții autori, ferindu-i de greșeli, pentru a vesti urmașilor lui Adam descoperirile Sale, în puterea cărora tot ce este scris de ei în Sfânta Scriptură să fie expresia gândirii și a voinței dumnezeiești, poartă denumirea de inspirație biblică. Dumnezeu este autorul principal al Sfintei Scripturi, fiindcă El își descoperă voia Sa, împărtășește credincioșilor adevărul Său dumnezeiesc, privind mântuirea lor, și ferește de

greșeală pe autori pe toată durata scrierii. Deci, inspirația dumnezeiască este acțiunea Sfântului Duh asupra sfinților autori, aleși pentru a vesti adevărurile necesare mântuirii noastre.

Inspirația este un fapt supranatural și se cunoaște numai din descoperirea dumnezeiască. Dovezile inspirației Sfintei Scripturi trebuie să le căutăm în însăși Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție, izvoare ale revelației divine.

Fiind scrisă sub înrâurirea Sfântului Duh de autori care au fost sprijiniți și feriți de rătăcire în comunicarea adevărilor divine în timpul scrierii, Sfânta Scriptură are o îndoită autoritate: divină, pentru că temeiul ei este inspirația dumnezeiască, și umană, întrucât scriitorii ei sunt vrednici de crezare, iar cărțile, întregi și autentice.

Așadar, cauza adevărată pentru care Sfânta Scriptură este sfântă este faptul că ea a fost scrisă sub înrâurirea dumnezeiască. Sfânta Scriptură este divină prin modul în care a fost scrisă și prin conținutul ei, care este voia și cuvântul lui Dumnezeu față de noi credincioșii. Deși aparține lui Dumnezeu în Treime, inspirația divină a cărților Vechiului Testament este legată în mod deosebit de Persoana Sfântului Duh, ceea ce spune și Sfânta Biserică prin cuvintele Simbolului de credință: «...și întru Duhul Sfânt, Domnul de viață Făcătorul..., Care a grăit prin prooroci...».

Că Sfintele Scripturi ale Vechiului Testament sunt inspirate de Dumnezeu o mărturisesc înseși Vechiul Testament și Noul Testament, tradiția iudaică și tradiția creștină.

a) Autorii cărților Vechiului Testament afirmă că ei au scris chiar la porunca dumnezeiască. În cartea Ieșirea, cap. 17, 14 se spune: «Atunci a zis Domnul către Moise: «Scrie acestea în carte spre pomenire și spune lui Iosua că voi șterge cu totul pomenirea lui Amalec de sub cer». Această poruncă o găsim des repetată în mai multe locuri ale Vechiului Testament (Is. 8, 1; Ier. 30, 2; Iez. 24, 2; Dan. 12, 4; Avac. 2, 2).

Profeții ne amintesc adesea misiunea lor divină prin cuvintele: «Așa zice Domnul», «A zis Domnul cuvântul», «Cuvântul Domnului către...» (Is. 1, 10; 43, 1; Ier. 1, 2; 16, 12; Iez. 1, 3; Osea 1, 1; Ioil 1, 1 etc...). Trimișii lui Dumnezeu sunt gura Lui care vorbește oamenilor. În Ieșire, cap. 4, 12, citim: «Mergi dar: Eu voi deschide gura ta și te voi învăța ce să grăiești». Profetul Isaia atribuie cartea sa lui Dumnezeu: «Cercetați cartea Domnului și citiți, că nimic din acestea nu lipsește. Căci gura Domnului a poruncit și suflarea Lui le-a adunat» (Is. 34, 16). Împăratul și proorocul David mărturisește Domnul grăiește prin el: «Duhul Domnului grăiește prin mine, și intui Lui este pe limba mea» (II Regi 23, 2).

b) Cele mai importante mărturii despre inspirația divină a scrierilor Vechiului Testament le aflăm în Noul Testament. Însuși Mântuitorul spune că prin Scriptura Vechiului Testament a vorbit Dumnezeu sau Duhul Domnului. Așa, când întreabă pe farisei: «Cum deci i David, în Duh, îl numește pe El Domn? - zicând: «Zis-a Domnul Domnului meu: șezi de-a dreapta Mea până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi aștemut picioarelor Tale» (Matei 22, 43 - 44), citează psalmul 109, 1. Altă dată, vorbind despre învierea morților, zice saducheilor: «Iar despre învierea morților, au n-ați citit ce vi s-a spus vouă de Dumnezeu, zicând: «Eu sunt Dumnezeul lui Avraam și Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacob»? Nu este Dumnezeu Dumnezeul morților, ci al viilor» (Matei 22, 31-32), citând textul din Ieșire 3, 6.

În asemenea mod se pronunță și Sfinții Apostoli despre inspirația divină a cărților Vechiului Testament. Sfântul Evanghelist Matei, când citează din profeții Isaia (cap. 7, 14) și Osea (11, 1), pune că aceste cuvinte s-au zis de Domnul prin profeți (Matei 1, 22; 1,5). Sfântul Apostol Pavel scrie lui Timotei că «toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu» (II Tim. 3, 15-16). Sfântul Apostol Petru în Epistola a II-a a sa, scrie: «Pentru că niciodată proorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit, purtați fiind de Duhul Sfânt» (II Petru 1, 21). Textele de mai sus, precum și altele, arată în mod suficient care este învățătura Mântuitorului și a Sfinților Săi Apostoli asupra caracterului inspirat al Vechiului Testament.

c) Tradiția iudaică aduce aceeași mărturie despre caracterul inspirat al Vechiului Testament. Astfel, Iosif Flaviu spune: «Fiecărui iudeu, de la naștere, îi este imprimată și înăscută credința că acelea cărțile sfinte sunt poruncile lui Dumnezeu... și pentru ele suntem gata a suferi bucuria și moartea» (Contra Apionem I, 8). Iar Filozoful alexandrin Filo, în cartea sa Despre profeți, zice: «Profeții sunt gura prin care Dumnezeu ne-a făcut o descoperire». Aceeași credință este exprimată și astăzi în sinagogi.

d) Tradiția creștină subliniază, prin Sfinții Părinți, inspirația divină a Sfintei Scripturi, după formulele cu care introduc citatele biblice, epitetele pe care i le dau și mărturiile clare pe care le aduc despre originea ei divină. De aceea, în cele mai multe cazuri, Sfinții Părinți nu amintesc nimic despre autorul omenesc, ci spun: «Scris este», «Scriptura zice», «Domnul zice», «Duhul profetic zice» și altele de acest fel. Astfel de formule arată că Sfinții Părinți nu se bazează pe autoritatea ei umană, ci pe autoritatea divină a caracterului ei inspirat. Caracterul divin al inspirației este cunoscut și din denumirile date Sfintei Scripturi: Dionisie Areopagitul

numește Scriptura «Ilustrațiune divină»; Fericitul Augustin - «Manuscrisul lui Dumnezeu»; Sfântul Grigorie cel Mare - «Scrisoarea pe care Dumnezeu a trimis-o făpturilor Sale» etc...

Sfinții Părinți și Scriitorii bisericești afirmă și direct caracterul inspirat al Sfintei Scripturi. De pildă, Clement Romanul zice: «Citiți cu osârdie Scripturile, ascultați desăvârșitele profeții ale Duhului Sfânt». Sfântul Iustin Martirul și Filozoful spune: «Când auziți cuvintele profeților ca spuse de o persoană, să nu gândiți că sunt spuse de cei ce le zic, ci de Logosul divin, care i-a îndemnat». Sfântul Irineu zice: «Știm foarte bine că Scripturile sunt desăvârșite, fiind spuse de Cuvântul lui Dumnezeu și de Duhul Lui». Iar Origen afirmă: «Scripturile Sfinte nu sunt operele oamenilor, ci sunt scrise din îndemnul Duhului Sfânt, cu voința Tatălui, prin Iisus Hristos».

În concluzie, Sfânta Scriptură este produsul cooperării dumnezeiești și omenești, iar caracterul divin al fiecărei cărți a Vechiului Testament ni-l garantează Sfânta Biserică, prin primirea acestor cărți în canonul biblic.

VII. Istoria textului biblic. Traduceri ale Sfintei Scripturi

Cărțile canonice ale Vechiului Testament s-au scris în limba ebraică, cu excepția câtorva cărți care s-au scris în limba aramaică.

Limba ebraică în care s-au scris cărțile Vechiului Testament este limba vorbită de urmașii lui Avraam. Numele de evreu vine de la Eber strămoșul lui Avraam (Gen. 10, 24; 11, 14). Unii cred că mai degrabă vine de la particula eber = dincolo, adică venit de dincolo de Eufrat. Numele teocratic al evreilor este Israel, sau fiii lui Israel. Mai târziu, zece seminții, afară de Iuda și Veniamin, uzurpară pentru ele însele acest din urmă nume, lepădându-se de dinastia lui David.

Limba ebraică, numită așa după poporul evreu care o vorbea, făcea parte din limbile semitice, adică din limbile vorbite de popoare ce-și originea în Sem, fiul lui Noe. Numele de limbă ebraică nu o găsim în nici o carte a Vechiului Testament, ci numai numirea de limbă iudaică, după regatul Iuda, sau canaanitică, în poezie.

Toate limbile semitice au una și aceeași origine: într-o limbă semitică ce se vorbea în Canaan (adică în Fenicia și Palestina), în prin, Mesopotamia, Babilonia, Asiria, Arabia, Etiopia, o parte a Asiei Mică, Africa de Nord, unde erau colonii feniciene sau punice. Părinții bisericești,

teologii vechi și unii mai noi le numesc limbi orientale, deși mai corectă e numirea de limbi semitice.

Familia limbilor semitice cuprinde trei grupuri principale: nord-răsăritean, de care țineau limbile aramaice: aramaică, siriacă, samarineană, dialectul palmirean, nabateu etc.; grupul de miazăzi: limba arabă, etiopiană (cu diferite dialecte); și grupul de mijloc: limba ebraică, adusă în Canaan de Avraam.

Limba ebraică este înrudită cu limba canaaneilor sau fenicienilor, însă nu este identică, fiindcă atunci ar trebui să admitem că Avraam, venind în Canaan, a adoptat-o împreună cu urmașii săi, ceea ce ar fi un neadevăr istoric.

În dezvoltarea sa istorică, limba ebraică prezintă două perioade:

- a) de la început și până la captivitatea babilonică;
- b) în timpul captivității și după, până când nu a mai fost vorbită de popor.

În prima perioadă se pun bazele literaturii ebraice (Moise), limba se purifică de arhaisme, se perfecționează (Iosua, Judecătorii, Samuel), ajunge la apogeul înfloririi sale (David și Solomon), iar către sfârșit începe a pierde din puritatea originală.

În perioada a doua, o dată cu invazia caldeeană, limba ebraică este înlocuită treptat cu limba aramaică. În limba aramaică sau haldaică sunt scrise următoarele texte din Vechiul Testament: Daniel 2, 4-7, 28; Ezdra 4, 8-6, 18; 7, 12-26; Ieremia 10, 11 și un cuvânt în Facere 31,47. Limba aceasta s-a răspândit spre apus până la Damasc, în Palestina. Aceasta a fost limba vorbită curent de poporul iudeu în timpul Mântuitorului.

Unele din cărțile anaginoscomena sau bune de citit ale Vechiului Testament sunt scrise în limba greacă: II Macabei, III Macabei etc., pe care mai târziu au adoptat-o iudeii eleniști alături de cea aramaică.

Textul ebraic la cărțile Vechiului Testament a fost păstrat în diferite manuscrise sau codici. Acești codici sunt de două categorii:

- a. Codici sfinți sau sinagogali, care conțin textul cărților citite în cadrul cultului. Ei au forma de suluri din pergament pe care textul este scris în coloane;
- b. Codici particulari din pergament sau hârtie pe care textul este scris pe coloane sau stihuri (cărțile poetice).

Principalii codici sunt:

- 1) Codicele nr. 4445, din secolul al IX-lea, care se află în Muzeul Britanic din Londra

- 2) Codex Babylonicus sau Petropolitanus din anul 916, păstrat la Biblioteca de stat din Leningrad, actualmente Sankt Petersburg;
- 3) Codex Leningradensis, din anul 1008, aflat în același oraș;
- 4) Codicele aflat în Sinagoga din Alep, care conține toate cărțile Vechiului Testament și a fost scris în anul 950;
- 5) Codicele Harley, care conține tot Vechiul Testament, datează din anul 1300 și se află la Londra;
- 6) Manuscrisele de la Marea Moartă, descoperite începând din anul 1947 în regiunea Qumran, care datează din secolul II î.d.Hr. (Unire aceste manuscrise cele mai importante sunt: profeția lui Isaia și profeția lui Avacum, al căror text s-a păstrat în întregime.

Septuaginta este cea mai veche dintre traduceriile Sfintei Scripturi într-o altă limbă, și totodată cea mai veche traducere din limba ebraică în limba greacă. A fost numită și traducerea celor 70 sau și traducerea alexandrină.

În timpul ultimelor veacuri î.d.Hr., evreii s-au răspândit în toate părți ale lumii. Unii s-au așezat în Egipt, în Alexandria și prin împrejurimi unde au adoptat limba greacă. Nemaiputând înțelege cele ce li se citeau la cultul divin din textul biblic ebraic, ei au simțit nevoia de a li se traduce Scriptura Vechiului Testament în limba greacă. Astfel a luat naștere traducerea Alexandrină sau Septuaginta. Despre modul cum s-a făcut această traducere se istorisesc următoarele. Un oarecare Aristeia, șef de gardă al regelui Egiptului, Ptolomeu Filadelful (284-247), a scris fratelui său Filocrat o scrisoare prin care îl informa că regele, după sfatul bibliotecarului său Demetrius Falereul, a dispus traducerea Legii evreilor în limba greacă, pentru a fi păstrată în biblioteca din Alexandria. În acest scop, regele Ptolomeu a trimis pe Aristeia și Abdrei la arhiereul Eleazar în Palestina, să-l roage să-i trimită bărbați învățați pentru a-i traduce Legea evreilor în limba greacă. Arhiereul i-a trimis 72 de bărbați, câte 6 din fiecare seminție, care au fost primiți de rege cu mare pompă; și i-a așezat pentru lucru într-o clădire pe insula Faros, lângă Alexandria, și au tradus cele cinci cărți ale lui Moise (Pentateuhul) în 72 de zile. Traducerea a fost aprobată de o mare adunare de evrei, obținând și ei un exemplar pentru trebuințele lor religioase.

Scrisoarea lui Aristeia a fost crezută de evrei și de creștini ca un document istoric autentic, însă, mai târziu, s-a dovedit că este plăsmuită și neautentică. Astfel, mai întâi Fericitul Ieronim și apoi învățații din secolul al XVI-lea au atacat autenticitatea scrisorii lui Aristeia. Cu toate că s-a contestat autenticitatea scrisorii lui Aristeia, totuși unele fapte descrise în ea au un sâmbure de adevăr. Astfel, este sigur că această traducere s-a făcut în secolul al III-lea î.d.Hr. Mai întâi s-a tradus Pentateuhul în Alexandria, pe timpul lui Ptolomeu Filadelful, de mai mulți evrei învățați care cunoșteau limba greacă. Acest adevăr îl confirmă Aristobul, un filozof evreu, pe timpul regelui Ptolomeu Filometor (180-145). Celelalte cărți ale Vechiului Testament s-au tradus succesiv. În secolul al II-lea î.d.Hr. traducerea era gata, căci atunci când a fost tradusă cartea înțelepciunea lui Isus, fiul lui Sirah, în prologul acestei cărți se amintește de traducerea întregii Sfintei Scripturi a Vechiului Testament în limba greacă. Că au fost mai mulți traducători rezultă din faptul că traducerea nu este uniformă. Însă dintre toate cărțile Vechiului Testament, Pentateuhul este mai bine tradus. Traducerea s-a făcut în dialectul alexandrin (comun). Cei mai vechi codici care păstrează traducerea Septuagintei sunt: Codicele Vatican (secolul IV), Codicele Alexandrin (secolul IV), Codicele Sinaitic (secolul IV), Codicele Sfântului Efreem (secolul V) și alții.

După apariția creștinismului și după dărâmarea Ierusalimului, evreii au îndepărtat traducerea Septuagintei fiindcă a fost adoptată de creștini și, totodată, pentru că din rigorism fariseic ei urau tot ce era de proveniență străină de Palestina. Atunci s-a ivit necesitatea să li se facă alte traduceri, care să înlocuiască Septuaginta și care, după dorința lor, să fie cât mai apropiate de textul ebraic. Aceste traduceri sunt:

Traducerea lui Achila (117-138) Mai întâi păgân, originar din Sinope, ținutul Pontului, Achila s-a încreștinat. Împăratul Adrian, având încredere în el, l-a pus mai mare peste lucrările de reconstruire a Ierusalimului. Aici el face cunoștință cu evreii și le învață limba. Dar mai târziu, intrând în conflict cu Biserica, este excomunicat și înlăturat din comunitatea creștină. După aceea trece la mozaism, devine ucenicul rabinului Achila, apoi traduce Scriptura Vechiului testament; pentru fidelitatea față de text, dusă până la servilism, traducerea este primită de evrei în locul Septuagintei.

Traducerea lui Simah (161-180) Acesta a trăit pe vremea împăratului Marc Aureliu. Simah, după părerea unora, ar fi fost un samarinean, după alții, un ebionit care a trecut la iudaism. Traducerea lui este mai bună decât a lui Achila. Limba traducerii este elegantă. În

traducere el urmărește sensul, de aceea, pe alocuri, face parafrazări în loc de traducere. Traducerea lui s-a păstrat numai în fragmente.

Traducerea lui Teodotion (Teodot) (180-185). Teodotion, prozelit iudeu din Efes, după alții poate din Pont, a făcut o altă traducere grecească, care ține calea de mijloc între traducerea lui Achila și traducerea lui Simah. Această traducere este mai mult o revizuire a textului Septuagintei decât o traducere propriu-zisă. Aceasta este prima traducere care, pe lângă cărțile canonice, are și părțile necanonice la Daniel și câteva părți din Ieremia, care lipsesc în Septuaginta. Biserica creștină înlocuiește Cartea Daniel din traducerea Septuagintei cu cea din traducerea lui Teodotion. Teodotion, în traducerea sa, nu s-a ținut de litera originalului, de aceea traducerea lui a fost mai bună și mai clară. Pentru acest fapt pare că și Origen o prețuiește mai mult, deoarece toate întregirile făcute de el în Septuaginta la Daniel le ia din traducerea lui Teodotion.

Traduceri anonime. În afară de aceste traduceri, Origen și Fericitul mai amintesc și folosesc în lucrările lor și alte traduceri numite: a cincea, a șasea și a șaptea. Despre aceste traduceri nu se știe cine le-a făcut și când. Nu se știe nici dacă aceste traduceri au cuprins întreaga Sfântă Scriptură sau numai părți din ea.

Traducerile latine. După ce creștinismul s-a răspândit și la popoarele din Apus, care vorbeau limba latină, s-a simțit nevoia ca Sfânta Scriptură să fie tradusă și în limba lor. Cine și când a făcut prima traducere latină nu se cunoaște. Fapt sigur este că creștinismul ajunge în Apus din secolul I și că, pe timpul lui Tertulian († 240) și al Sfântului Ciprian († 258), creștinii foloseau o traducere latină. Pe timpul Fericitului Augustin se pare că existau mai multe traduceri. Fericitul Augustin recomandă ca dintre aceste traduceri să se prefere Itala, fiind mai exactă. Numirea de Itala dată acestei traduceri vechi, după Fericitul Augustin, a rămas până în zilele noastre. Nu se poate ști nici timpul, nici locul, nici autorul acestei traduceri. În ce privește timpul, criticii sunt de acord că traducerea a fost tăcută pe la jumătatea secolului al II-lea. Unii presupun că locul traducerii ar fi în Africa proconsulară, fiindcă în Italia nu s-a simțit nevoia unei traduceri latine, deoarece în secolele I și al II-lea limba bisericească era încă cea grecească. Această nevoie s-a ivit mai curând în Africa, unde nu știa limba greacă, dar unde se vorbea curent limba latină vulgară. Alții cred că traducerea s-a făcut în Italia, de unde și-a primit și numele de Itala. Traducerea s-a făcut după Septuaginta, ceea ce se vede din grecismele limbii și din construcțiile gramaticale grecești. Deoarece cărțile traduse nu au o uniformitate în stil, se

presupune că traducerea este făcută de mai mulți traducători și în timpuri deosebite. Limba traducerii este limba latină vulgară, adică limba pe care o vorbea poporul în Italia și în toate provinciile romane. Limba latină vulgară a se deosebește de limba latină clasică în ortografie, lexic, morfologie și sintaxă. Itala nu ni s-a păstrat, fiindcă locul ei l-a luat o altă traducere latină, anume Vulgata.

Strecurându-se greșeli din cauza copierilor în traducerea veche latină, episcopul roman Damasus († 384) a încredințat Fericitului Ieronim sarcina de a face cuvenita revizuire și îndreptare. Dintre cărțile Vechiului Testament, Fericitul Ieronim a îndreptat mai întâi Psaltirea, de două ori, o dată după Septuaginta, numită Psalterium Romanum, care a fost în uz până în secolul al XVI-lea în Biserica din Roma, a doua oară după textul ebraic, numită Psalterium Gallicanum, fiind introdusă mai întâi în bisericile din Franța. Din secolul al XVI-lea, Psalterium Gallicanum intră în uz în toată Biserica Apuseană. În anul 190, fericitul Ieronim începe traducerea Vechiului Testament după originalul ebraic. Traducerea a făcut-o în Palestina și a lucrat la ea 15 ani. Cărțile necanonice sau anaginoscomena le ia din vechea traducere latină, afară de Iudit, pe care o traduce din original.

Neîncrederea cu care la început a fost primită traducerea Fericitului Ieronim se risipește în scurt timp, încât în secolul al II-lea ca este în uz general în toată Biserica Apuseană. Pentru răspândirea și adoptarea ei generală este numită Vulgata. Critica biblică socotește traducerea Fericitului Ieronim ca cea mai bună dintre toate traducerile vechi ale Scripturii pentru fidelitatea și exactitatea ei.

Vulgata, din cauza deselor copieri, a avut și ea soarta cărților de mare circulație. Din pricină că s-au strecurat greșeli, s-a impus de timpuriu nevoia îndreptării textului. Primul care face îndreptarea textului Vulgatei este Alcuin. La porunca regelui Carol cel Mare, Alcuin revizuieste textul Vulgatei, care rămâne normativ până în secolul al XIII-lea, când au apărut unele corporațiuni de corectori care au contribuit mai mult la deformarea textului traducerii decât la uniformizarea lui. După aceea, Sinodul tridentin (1546) a decretat Vulgata ca «Versio Authentica» a descoperirii divine pentru Biserica Apuseană, îngrijindu-se de editarea și tipărirea textului, ferindu-l pe cât posibil de greșeli și impunând un text tip pentru orice ediții care se vor mai face. Nici o schimbare nu este permisă în acest text.

Cei mai vechi codici ai traducerii Vulgata datează din secolele VI-VIII.

Traduceri siriene

Traducerea Peșitto. Sirienii au avut foarte de timpuriu, în limba lor, o traducere a Scripturii Vechiului Testament pe care o numeau Peșitto. Numele aceasta datează din secolul al VIII-lea. După etimologia cuvântului, înseamnă «simplă», spre deosebire de traduceri și explicările alegorice ale Sfintei Scripturi. După toate probabilitățile ea a fost tradusă de iudeo-creștini în a doua jumătate a secolului al II-lea după Hristos. Traducerea s-a făcut după textul ebraic și, la început, conținea numai cărțile canonice, la care, mai târziu, s-au adăugat și cele necanonice sau anaginoscomena.

Cel mai vechi codex care păstrează traducerea Peșitto întregă este Codicele Ambrozian din secolul al VI-lea, păstrat în biblioteca din Milano.

Traducerea filoxeniană. Episcopul iacobit Filoxen (488-518), din Mabug (Ierapole) în Siria, încredințează horepiscopului Policarp efectuarea unei traduceri a Vechiului și Noului Testament, după textul Septuagintei, fiindcă Peșitto era folosită de creștinii sirieni ortodocși. Din traducerea filoxeniană ni s-au păstrat numai fragmente din Vechiul și Noul Testament.

Exapla siriacă. Această traducere este numită așa deoarece cea mare parte a Vechiului Testament s-a tradus după Exapla lui Origen la Septuaginta. Ea s-a făcut la cererea lui Atanasie, patriarhul monofizit din Antiohia, de către Paul de Telia din Mesopotamia, în anul 617.

Traducerile Vechiului Testament în limba română.

Psaltirea Scheiană – tradusă la sfârșitul secolului al XV-lea și tipărită în 1889 de profesorul Bianu.

Psaltirea lui Coresi – tradusă din limba slavonă-sârbească și tipărită împreună cu textul sârbesc la Brașov, în anul 1577. De numele lui Coresi se mai leagă Psaltirea din 1568 și 1570.

Palia, adică Vechea Scriptură, tipărită la Orăștie în Transilvania în anul 1582, este tradusă din limba ebraică, greacă și sârbă. Această traducere cuprinde doar primele două cărți ale Pentateuhului, Facerea și Ieșirea.

Psaltirea de la Bălgrad – tradusă de ieromonahul Silvestru și tipărită în Alba Iulia, în anul 1651. Traducerea este făcută după textul ebraic.

Psaltirea în versuri – a mitropolitului Dosofitei, tipărită în anul 1673, în Polonia, după ce lucrase la ea vreme de cinci ani, apoi Psaltirea în proză în limba româno-slavă, tradusă după textul grecesc și cel latin, tipărită la Iași în anul 1680.

Prima traducere în românește a întregii Biblii este **Biblia de la 1688** făcută cu cheltuiala domnului Țării Românești, Ioan Șerban Cantacuzino Basarab, în timpul marelui ierarf,

mitropolitul Teodosie. Traducerea s-a început în anul 1662, după Septuaginta, de către Nicolae Gramaticul și s-a corectat de arhierul Gherman din Nisa Capadociei și de către frații Șerban și Radu Greceanu. Tipărirea s-a făcut sub supravegherea și îngrijirea lui Mitrofan, fostul episcop al Hușilor. Biblia de la 1688 este cel dintâi document care servește de limba literară pe înțelesul tuturor românilor. Ea va sta la baza tuturor edițiilor ulterioare ale textelor biblice ce se vor tipări între anii 1688 și 1914. În anul 1988 a fost publicată ediția a II-a, transliterată (n. ed.).

A doua traducere a **Bibliei întregi este tipărită la Blaj** între anii 1793-1795. Această traducere este începută de episcopul unit Petru Pavel Aron, continuată de Samuil Micu Clain de Sad și revizuită de Ioan Bob, episcopul Făgărașului. Este făcută după textul Septuagintei.

Biblia lui Samuil Micu s-a retipărit, în urma câtorva îndreptări, la Petersburg, în anul 1819, de societatea biblică rusească.

Aceeași **Biblie de la Blaj** s-a tipărit la Buzău, în timpul episcopului Filotei, între anii 1854-1856, în cinci volume.

Episcopul Andrei Șaguna a retipărit **Biblia de la Petersburg** făcând mici modificări introduse din Vulgata, Septuaginta și alte ediții, între anii 1856-1858, la Sibiu. Biblia lui Șaguna este prima Biblie românească cu ilustrații.

Societatea biblică pentru Britania și străinătate a tradus și tipărit Biblia în limba română la Budapesta, în 1873 și de atunci a tipărit mai multe ediții, având hărți biblice și istorice, cu texte paralele.

În anul 1914 s-a tipărit Biblia întreagă în ediția Sfântului Sinod. La aceasta s-au folosit textele românești existente, care au la bază Septuaginta.

În anul 1936, din îndemnul și purtarea de grijă a patriarhului Miron Cristea, a ieșit la lumină Biblia întreagă, tradusă de profesorii Vasile Radu și Gala Galaction.

Aceiași profesori, Vasile Radu și Gala Galaction, dau o nouă versiune a întregii Biblii, revizuiind traducerea Vechiului Testament, după textul ebraic și după cel al Septuagintei, care vede lumina tiparului în anul 1938.

În anul 1944 se tipărește Biblia, adică Dumnezeiasca Scriptură, tradusă de patriarhul Nicodim după textul Septuagintei, folosindu-se însă și de versiunile slavonă și franceză.

În anul 1968 se tipărește Biblia sau Sfânta Scriptură, sub îndrumarea și purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe din București. Este prima Biblie apărută sub îngrijirea Bisericii noastre, având hărți biblice.

Mica Biblie s-a tipărit din 1913 și până în prezent în mai multe ediții și conține părți alese din Sfânta Scriptură, fiind împodobită cu ilustrații.

De curând a apărut Biblia comentată, în versiunea revizuită, redactată și comentată de I.P.S. Bartolomeu al Clujului.